The image shows a close-up of a marbled paper pattern. The pattern consists of irregular, cell-like shapes in shades of orange and tan, separated by thin, dark blue lines. The overall effect is reminiscent of biological tissue or a natural stone pattern. The paper is mounted on a dark green or grey fabric background, which is visible at the top right and bottom right corners.

059

7-33

ՄԱՍԼՈՅ ՏԱԿ

ՍՈՒՐԷՆ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

“ՁԱՅՆԸ ՀՆՉԵՑ...”

Թատերախաղ 4 արարուած եւ 2 պատկեր

MODERN EGYPT - M. PETRAKI

15, Պուլվար Բամիէ, Աղեփանդրիա

Թղթավաճառատուն եւ Տպարան. — Ալպարէ Արձանիկներ. —
Եգիպտական Սուվրէններ. — Կաշիկէն ու արծաթեղէն իրեր. —
Գրտսենեակի պիտոյքներ. — Լուսանկարի Շրջանակներ. — Ալպով-
ներ, Օրացոյցներ, Ճաշացոյցներ. — Կրօնական Սուվրէններ :

ՎԱՀԷ ՃԵՐՐԱՀԵԱՆ

ՅԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐ-ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ

ՍՈՒՐԷՑ

Ճէրրահեան Տունը կը զբաղի գլխաւորաբար Մանթաշէֆ Տան
քարիւղի վաճառումով, հանքային իւղերու, ալիւրի, նպարեղէնե-
րու ներածութեամբ, նաւային հայթայթումով, մաքսային գործու-
ղութեամբ, թրանզիթով եւն. :

Հասցէ՝

VAHÉ DJÉRAHIAN

NÉGOCIANT-COMMISSIONNAIRE

B. P. 9

SUEZ

Հեռագրի հասցէ՝ Djérahian-Suez

Թէլեֆոն՝ 161

2643-2005

Հ. Խանյան
Տր Թովմա Ա. Երևանի Գրքատեղի

Քաղաք Խանյանի և այլ Երևանի և Երևանի
Քաղաքի Ա. Բ. Երևանի և Երևանի Ա. Երևանի
և այլ Երևանի և այլ Երևանի

Մ. Երևանի

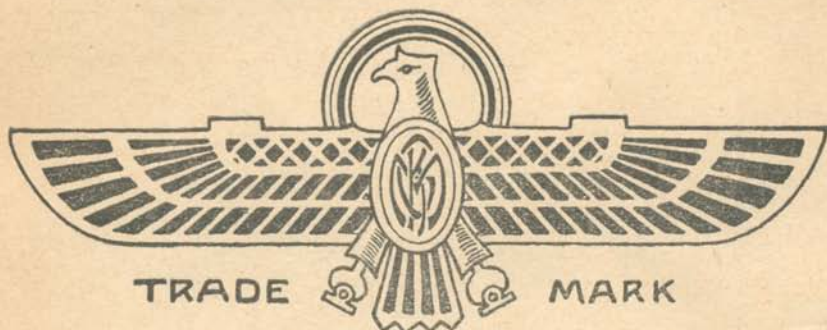
917 Երևանի 1

Երևանի

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՆՍՏԻՆԻ

Երևանի
Երևանի
Երևանի
Երևանի
Երևանի
Երևանի
Երևանի
Երևանի

K. & G. MELKONIAN CIGARETTES

Գ. ԵՒ Կ. ՄԵԼԿՈՆԵԱՆ

ԱՄԵՆԱԶԻՆ ԵՒ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ

ՍԻԿԱՐԷԹԻ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ, ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1882ԻՆ, Ի ԳԱՀԻՐԷ

ԱՄՍԱԿԱՆ ՍՊԱՌՈՒՄՆ Է 12,000,000 ՍԻԿԱՐԷԹ

ՓՆՏՈՒՆԸ՝ ՄԵԼԿՈՆԵԱՆ ՏԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՅԱՏՈՒԿ

«Ֆլոր Մասկն», «Սիլբեր Մասկն» և «Մասկն» Սիկարեթները

Հայթայթիչ՝ մասնաւոր առանձնաշնորհման հրովարտակով՝ Ճարտական Կառավարութեան, Սիամի Արքայնիքին, Եգիպտոսի Անգլիական Բարձր Գումարին և Զորարանակներուն, Սուտանի Կառավարիչին ու Զորանայնիբուն, ևն., ևն.:

Գործատուն՝ Գահիրէ, Թէվֆիդիյէ թաղ (Ապպոս թաւրոնին զիմաց) — Վաճառման գլխաւոր կեդրոններ՝ Աթապաէլ-Պատրա (Շիթանին զիմաց), Պապ-էլ-Հատիա (Կայարանին զիմաց), Ապպոնի հրապարակին վրայ, Էզպէքիյէի մէջ, ևն.:

Ունի իր 80 մասնաճիւղերը Եգիպտոսի և Սուտանի զանազան կեդրոններուն մէջ, ինչպէս նաև իր ներկայացուցիչները՝ Մայրաքոյն-Արևելքի և Եւրոպայի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ:

059
7-33

ALMANACH ARMÉNO-EGYPTIEN

ՍՈՒՐԷՆ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆ

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ

ՏԱՐԵՑՈՑԸ

✻ Դ. ՏԱՐԻ ✻

✻ 1917 ✻

ՏՊԱԳՐ. Ա. ԳԱՍԱՊԵԱՆ
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ, 1917

ՏԻ Ա. ԽՈՏՔ ԵՒ ՍԻ ԿԱՐԷԹՔ

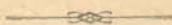
Մ Ա Թ Ո Ս Ե Ա Ն

(ԱՆԱՆՈՒՆ ԲՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ)

TABACS & CIGARETTES
MATOSSIAN

(Société Anonyme)

LE CAIRE (EGYPTE)

ՀԱՍՏԱՏ ԱՆ, 1899ԻՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐՈՂԱՐՏԱԿՈՎ,

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ	ԿԻՋԷ (Գահիրէ)
ձԻԻՂ	ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ
ՄԱՍՆԱՁԻԻՂ, ԵՒ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆՔ	ԹԱՆԹԱ ԵՒ ԱՍԻՈՒԹ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ
ԾԽԱԽՈՏԻ ԵՒ ԱՄԵՆԱԸՆՏԻՐ ՍԻԿԱՐԷԹՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԹԱՅԹԻԶ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԱՆԳԼ. ԲԱՆԱԿԻՆ
ՕՐԱԿԱՆ ՍՊԱՌՈՒՄՆ Է ՇՈՒՐԶ 15,000 ՔԻԼՕ

“ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ,,

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՏԱՐԻՆ

(1915-1916)

Նոյսրդ տարեշրջանին խաղատանջ, հեռապառ, այլ յուսապիրի եզիպտահայութիւնը հեռոհեակ աւելի հանդարտ, ամբած, կարծես հրասթափ գիւմաղձութիւն մը պարզեց վերջացող տարւան ընթացքին:

Հայրենի ազէտքին ահաւոր տարածութեան հանդէպ իր գիւմաղբական ու դարմանատար ճիւղերուն ճղճիմութեան, այլ մանաւանդ իր պառակտեալ կեցուածքին գիտակցութիւնը չէր կրնար եզիպտահայ հոգին ուռեցնել հերուան ամենութիւններովը:

Մնաց սր յոյսի ու խանդավառութեան արճափին ազգակներին ալ — սրտնք այնքան հօգրապէս ներդարձած էին մեր շիւղերուն ու հաւատքին վրայ — կը վրիպէին յաճախ մեզ ընծայելէ գէթ անպզտար վտանգութիւնը մեր ցեղին ստանձնած վիթխարի զոհողութեանց արգասաւորումին:

Եզիպտահայ հանրային կեանքը՝ 1915-1916 տարեշրջանին՝ ներքին մեծ ցնցումներ չունեցաւ. էրզրումի, Մուշի, Բաղէշի, Տրապիզոնի, Բարեղի, Երզնկայի իրերայաջորդ դրաւումներուն պէս պատմական զգայացունց գէպքեր վանի նուաճումին երանաւէտ ու խելայիղիչ սարսուռը չի կրցան պարզելել մեր սգաւոր

ու ցաւագին սիրտերուն: Բայց հոգեբանական այս բնու-
րոջ պարագան, — մեր կրամ կորուսաներուն ահագնու-
թեան և մեր ազգային վաղորդայնին անսուզութեան
այս լռին անդոնը, — բնա՛ւ մերձեցում մը յառաջ չի
բերաւ մեր իրերամերժ տարրերուն միջև, ու Համերաշ-
խութիւնը մնաց լրագրական սխնակներու ծանօթ,
մաշած, լզրճուած ֆիշիկն:

Մենք, արեւուն տակ, միա՛կ պատերազմիկ ժողո-
վուրդն հանդիսացանք, — պատերազմիկներուն ամենէն
տկա՛րն ու ամենէն տհեղօրէն վտանգուա՛ծը, — որ իր
ճակատը, լսնջքը, քամակն ու կողերը թշնամիին խուժ-
ղուժ հարուածներուն երկու տարիէ ի վեր շարունակ
ենթարկելէ հտքը՝ յամառեցաւ, ու տակաւին կը յա-
մառի, իր անվթար մնացած բեկորներուն մէջ ժխտել
ճնուիրական միութեան» կարիքը... Փա՛ռք հայկական
այս անփառունակ սխրագործութեան, որուն արամե-
ցընող ու սահմակեցուցիչ տեսարանը կը պարզուի Կով-
կասէն մինչև Եգիպտոս, մինչև Ամերիկա...

Ու — հրաշալի՛ երևոյթ — այս զժբաղդ, այս
ոյրալի վիճակէն զժգոհ մնացող ալ չի՛ կայ... Դժգո՞հ
մի, ի՞նչ կայ, ի՞նչ է եղեր որ... Միութիւնս, համե-
րաշխութիւնս ի՞նչ է որ... Մենք ի՞նչ պէտք ունինք
մեր գլխացիներուն, ի՞նչ կ'ուելցնեն անոնք մեր վրայ...
Ահա՛ մտայնութիւնը... Սասնուած թի խնդիր դարձեր
է ներքին պայքարը, կուտարեալ պահանջ մը՝ որուն
յազուրդը եթէ պակսի կամ ուշանայ, մարդիկ անհան-
գիտ կ'ըլլան... Կիրքերը եթէ մարին օրուան եղե-
լութիւններուն հետ՝ պէ՛տք է արուեստական պատ-
րըակներ ստեղծել զանոնք յուզիլու արծարծելու...
Ամբաստանութեան, յարձակումի թիրախ մը գտէք ան-
պատճա՛ռ, ամէ՛ն գնով... Ա՛յլպէս՝ ոչի՛նչ կը քալէ,
ոչի՛նչ կը շինուի, ոչի՛նչ կը տեսէ... Յոռո՛սկոն սերունդ
մը, կուռք-տապալող միջակաովարութիւն մը, կուտակ-
ցածու, դասակապաշտ, աշխրեքավիտ հասարակութիւն
մըն ենք դարձեր աւելի՛ քան երբէք, մինչ Ազգին մե-
ծագոյն ու լուազոյն զանգուածը կոչկոճամաս կը փճա-
նայ, անգին, անլուր ու աննախընթաց արձաւիրքնե-
րու գեհնական ճամբաներուն վրայ:

* * *

— Ի՞նչ ծրագրի շուրջ կ'ուզէիք որ համերայխինք ; միաբանինք , համագործակցինք . . . Ծրագրի՛ր մը գրէք մէջտեղ , գործունէութեան յայտագիր մը պարզեցէ՛ք , դրական առաջարկ մը բանաձեւեցէ՛ք . . .

Խնտատ՛ւն հարցապնդում , ըստ երեւոյթ ին . մարդիկը սանքիմանքաշ մղումներէ չեն տարուիր , սոսկ աղուոր բառերով չեն ոգեւորուիր , գործնական ծրագիր կ'ուզեն . . . Ի՞նչ փոյթ , թէ մենք ամենէն հոյակապ « ծրագրի » ներու՛ն ալ խտրական տարողութիւնը ճանչնալէ վերագտնանք , ի՞նչ փոյթ , թէ վերջացող տարին այնքան չբեղ երազներէ յուսակաւոր հրաժարումի , համր այլ կսկծողին պատրանաթափութեան վայրկեաններ ապրիլ — մեռնի՛լ — տուած ըլլայ մեզի . . . Ո՛չ , ծրագիր չունինք՝ քառակուսի շրջանակի մէջ հրանցնելիք՝ երկու անգամ՝ երկու = չորսի պարզուկ ու անվիճելի տրամաբանութեամբը յօրինուած . . . Եւ աւօրեայ անակնկալներու և յեղակարծ դիմայեզութիւններու շրջանին մէջ ուր կ'ապրինք , դժուար է մեզի հաւատալ գրասենեակի մէջ յղացուած , յարգարուած ծրագրիներու . . . Դէպքերն են որ պիտի երկնեն , պիտի վճռեն մեր սրգեգրելիք ազգային-քաղաքական ծրագրերը , և մենք պէ՛տք է ըստէ առ ըստէ պատրաստ գանուինք վաղուան պատեհութիւններուն ու պատահականութիւններուն . . . Այսօրուան մեր միակ ծրագրերը պիտի ըլլար ամէ՛ն կերպով խտացնել մեր ընդր տրամադրելի ուժերը՝ նախ կարենալու համար բարոյապէս տակալ ցիզին գլխուն անգացող զարհուրելի փորձանքներուն , ապա առաջին առթիւ դիմագրուելու համար ազգային վերականգնումի նուիրական գործին բազմաբարգ պահանջները :

* * *

Այս խնտատով ո՛չ մէկ ջանք եղաւ՝ 1915-1916 տարի շրջանին՝ կոթապատհայ հանրային արևոյթին մէջ : Կուսակցութիւնները գովելի եռանդով շարունակեցին իրենց նպատատհաւաք աշխատանքը , բայց մնացին անհաշտ ,

և անոնցմով միայն վատելի, սակնելի անպատասխանատու տարրեր պայքարը մինչև փոզոց իջեցուցին, ինչ որ չէր պատահած նախորդ տարեշրջանին՝ երբ կրքոտումի աւելի լուրջ ու գաժան պատճառներ կային և երբ ընդգլխամտաբար կողմերէն խրաքանչիւրն ա՛յլապէս լարուած, բորբոքած էր ճշմարտութիւնը տաճարակրէլու իր անդրդուելի համոզումին մէջ: Գրական աշխատաւորի մը — ի՛նչ որ ալ եղած ըլլային իր հասարակական տեսակէտները — վահան Թէքէեանի աչքին վրայ յարձակող եղբայրագաւ ոգին պիտի չարդարանանար, անշուշտ, եզիպտահայ տեղական փցուն խնդիրներով: Բայց ամենէն այլանդակ ու ոճրագոր ժէսթերն խի պիտի բացատրուէին՝ երբ ամբոխներուն ազդող կազմակերպուած տարրերը՝ հանրային բարձրագոյն շահերու սրացաւ գիտակցութենէն առաջնորդուած՝ չէին գազրեր իրենց օրկաններուն գոյութեան իրաւունքն հետապնդելէ՝ Ազգին արուն-փոխած սո՛րբերուն յուերժացող ունայն ու ջղազրզիւ բանավէճի մը մէջ:

Ու հակազդեցութեան ո՛չ մէկ փորձ տեղի ունեցաւ եզիպտահայ ներքին պառակտումին դէմ: Ո՛չ մէկ հեղինակաւոր ծայն բարձրացաւ՝ տարուան ընթացքին՝ մերձեցում մը, գէթ աւելի զգտտացում յառաջ բերելու համար երկու հակահասանքներուն միջև: Պրօֆի մը ճաթրտութիւնը խուրճէն լսուեցաւ, բայց տախկա ո՛չ մէկ արձանագրելի հետեւանք ունեցաւ՝ աւելի հարազատ ու արգաւանդ համաձայնութիւններու տեսակէտէն: Արքայան Առաջնորդ Հայրը չի վերադարձաւ իր հաշտարար նախաջանքերուն, և կարճես թէ ուրիշ հեռաւոր նուաճումներու վերապահած ըլլար իր լուսագոյն կորովները՝ հիւրի մը խորհրդապահութեամբը վարուեցաւ մեր անմիջական ցաւերուն հետ, և բաւականացաւ ապայուցանելով վարչա-գիւտնագիտական ընտիր ընդունակութիւններ . . .

Գահիրէի մէջ կազմուած Գրական-Գեղարուեստական Ընկերակցութիւնը՝ ի միջի այլոց՝ եզիպտահայ ամէն երանդէ մտաւորականներու եղբայրակցութեան գեղեցիկ նպատակը փայփայեց, բայց տակաւին հնարա-

ւորութիւն չունեցնու իր աղնիւ սուսջողրութիւններէն
այդ գլխաւորն իրագործելու :

* * *

1916 ի «Եգիպտոսայ Տարեցոյց» ին տարեկան տե-
սութիւնը կը փակէի համերաշխութեան կըքրտ ու կող-
կողագին կոչով մը : Կը խոստովանիմ թէ , այս անգամ ,
նոյնը կրկնելու սիրաք կը պակսի ինձի : Այսչափն ալ
խղճի պարտք մը կատարելու համար էր : Քսան տար-
ուան հրապարակագրական փորձառութենէ մը վերջը՝
ժամանակ էր որ հասկնայի թէ ախար — և արդէն
անկարելի — գեր մըն է անո՛րը որ կը յաւակնի այս
ժողովուրդին մէջ իր հաշոյն մտածել , իր համազումնե-
րուն , իր խղճմասնքին համաձայն արտայայտուել , իր
զաւանած ճշմարտութիւնը հռչակել՝ ընդ առաջ կըթա-
լով միշտ հաւաքական միջակութիւններու արհամար-
հոտ ժպիտին ու մախանքոտ ծամածռութիւններուն . . .
Բաւական է . . . Արեւուն տակ ամէն մտրդ իր ար-
հետք պիտի ընէ եղեր . . . Գո՛ւք , Պարոն Բժիշկ , և
գո՛ւք , Տխար Նպարավաճառ , կը գերազանցէք ձերինին
մէջ . . . Թոյլ կը արուէր , ի հա՛րկէ , որ գրագէտն ալ իր
Ֆրագնիւրովը գրագէր , անիլուն մը քաջուած , առանց
իրաւունք ունենալու — գէթ բազնեպանի մը չափ —
խառնուելու Ազգին գործերուն . . . Ամէ՛ն . . . :

“COMET PHOTO STUDIOS”

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՈՃՈՎ

ՎԱՅՐԿԵԱՆԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՆՍԳԻԻՏ ՃԱՇԱԿ

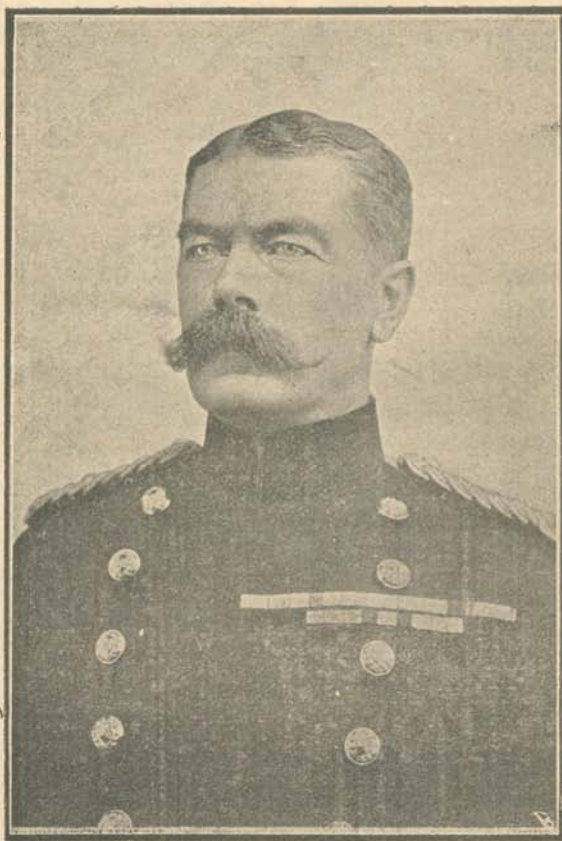
«Քօմէթ» Լուսանկարչատան յաջողութիւնը նուե-
րագործուած է Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգաց մէջ :
Իսկ Եգիպտոս իր մուտքը յեզափոխութիւն մը եղաւ
լուսանկարչական հրապարակին վրայ :

Դիմել՝ ԱՂԵՔՍ ԼՆԻՐԻԱ , Հին Պորսայի փողոցը , իսկ
ԳԱՀԻՐԷ՝ Օրենայի Հրապարակը , Զօկէպ կարուածին տակ :

ՔԻՉՆԵՐ ԵՒ ՔԵՈՒ

ԵՐԿՈՒ ՍՈՒԳԵՐ

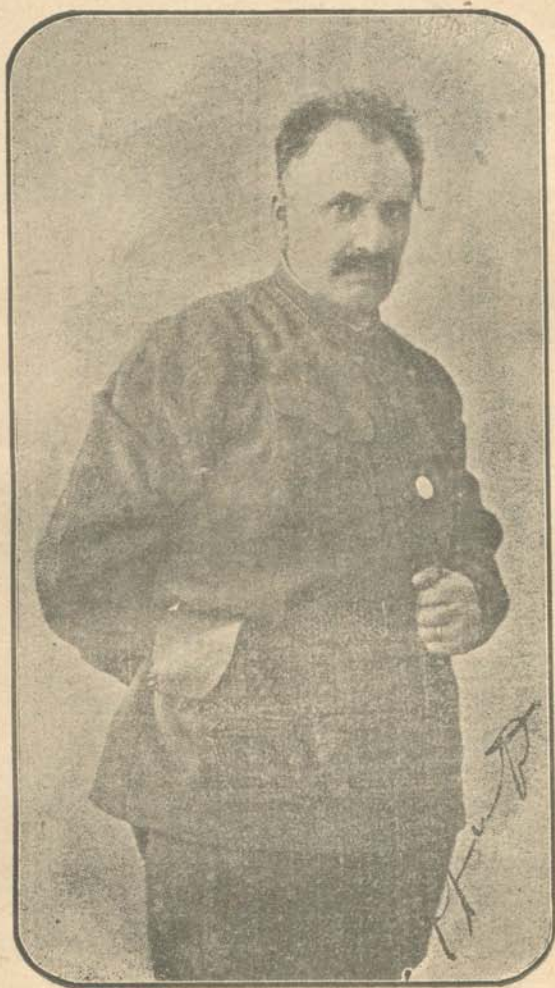
Գրեթէ միևնոյն օրերուն՝ Անգլիան կորսնցուց իր մեծ-մարտնախար, Քիչներ, իսկ Հայո թիւնը՝ իր վեթե-րան մարտիկը, Քեոին :

Լորտ Քիչներ

Ռէվոլանտուզի ճակատէն համոզ բօթը «Հէմբըր»ի եզերական նաւարեկութեան զգայացնցումին մէջ թունդ կը հանէր մեր Հայո սիրտերը :

Մենք զեւ նոր հանդիսատես եզեր էինք Մեծին-
Քրիստանիոյ և Գաշնակիցներու հոյակապ սուգին, զեւ
հազիւ կը վերադառնայինք վկայ ըլլալէ այն վեհաշուք

Քեռի

նորգաշնակութեան որով անգլիական ժողովուրդն օրհ-
ներ էր յիշատակն իր փառաւոր զաւկին :

Ու մէկ քանիներ միամտութիւնն ունեցանք, պահ
մը, անձկայրեաց սպասելու, որ նոյն երեւոյթը — ամէն

համեմատութիւն պահուելով — կրկնուէր մեր հասարակութեան մէջ :

Ո՛չ, ասիկա չէ՛ր կրնար ըլլալ, ստեղծո՛ւ Մենք մեզի հետ արամարանական, «հետեւողական» գտնուելու համար, պէ՛տք էր որ մեր Քիչնէրին — Քեռիին — արիւնազանց դիտին ու պատրուակ մը գարձնէինք իրարու դէմ՝ ժահր արձակելու :

Ու նորէն մեր գրականութի՛ւնն է որ մեզի պիտի մխրթարէ ամբողջ այդ ազեղութենէն ու արքայութենէն :

Եգիպտահայ երիտասարդ բանաստեղծ Արսէն-Երկաթի կողմէ Քեռիի յիշատակին ձօնուած հետեւեալ շքեղ քերթուածը կուգայ ահա՛ մեր հոգիները զովայրնել, ազգային մտքրամաքուր փառքի մը արժանատայել պանծացումովը :

Ջ Ե Ռ Բ Ծ Ն

Քեվանտուզի խուժողուժ եւ արիւնոս հոյիկն մեջ -
Դուն քնացար առիւծի փառանեղ քունքդ վերջին .
Հուն ուր ինկած է գրլուխդ անմանութեամբ՝ արեգեջ ,
Հիմա վարդերը կ'անին . . .

Ու վերերեդ կը ծըլին Հայրենիքի դափնիներ ,
Ռոնց վրայ կը բանան բեւերն իրենց լայնօրէն
Մերկախոռով ու կարմիր Ազատութեան դրօշակներ ,
Ու Յաղթանակն արփեղեն . . .

Ու ՏԱՂԱԽԻՆ կ'ապրիս դուն, աչքերուդ մէջ լուսարբած՝
Ուր հայրենի կամարին վրեժի ասլերը կուլան ,
Խորհրդաւոր կը ծաղկի, հոգիի պէս բեւաբաց ,
Աննուն ժրպիսը մահուան . . .

Ճակասիդ շուրջն պեզարդ ուր մեղմօրէն կը բօճի
Արեան ծաղիկ մը բոստ , սրբակ մ'անա ծանրալին
Կը կապէ ձեռք մ'անձանօր , բզբո՛յ՞ , իբրեւ գողունի ,
Օրոցին մէջը փառքին . . .

Ու որպէս զի չարքրննաս (խառնուրդին մէջ ամպրոպին
Հրակայարոյ՛ խոյանիէդ ասղերն հագան ծիբանի)
Կուրծիդ վրայ կը ծըռի գրլուխ մ'ուրկէ կը բափին
Փունջե՛ր , փունջե՛ր շուշանի . . .

Մայր մը կուլայ քեզ համար , կուլան մայրերը բոլոր
Ռունց կողերը ծրնան ասեղաբիր կօրիւններ ,
Չի դուն սերունդն ես մեռած կրօնին մեջ՝ անաւոր ,
Կիսախորիւ , անվեհե՛ր . . .

Կալափ սրին ջահն ես դուն , որուն անեղջ պրպրուէն
Ուրի՞ ջահեր կը բռնկին , կը ծնին նրդեն մը որուն
Կրահն անա՛ կը ցրուէ մրոսլլ ամպերն երկինքն
Ճրլացումովն արեւուն . . .

Քու նրժոյցիդ անեղ դափեր կ'առնեմ ես սակաւին՝
Ճամբաներէն հեռաւոր , կը սըլանա դեպ ի հոն՝
Ուր գիշերով պատանեմ , կարաւաններ կ'անցնի՛ն
Հորիզոնէ հորիզոն . . .

Սանձակոտոր , նրաշունչ ու ոտնատրոփ կը հեւայ ,
Արեւին պէս խեղաչեղ , ամպոպածաչն իր վագով ,
Մինչ իր բաշէն լայնասփիւռ կ'իյնան ասպե՛ր հողին վրայ
Արօտոյսի մը կրակով . . .

Սուրիդ բոցերն աւափի խաւարը բանձր կը պատեն ,
Ու կը ժայթեն արփիացայտ կայծե՛ր , կայծե՛ր բիւրաւոր ,
Անոր սորպասն է օծուած խունկով , սիրով , համբոյրէն
Մեր մայրերուն սրգաւոր . . .

Ահ , ի նչ մեծ է , գերագոյն՝ հակասագիրն հերոսին ,
Հանձարին պէս գեղեցիկ . . . երբոր ինկար կարեվեր ,
Արարտին բարձունքէն քեւերն իրենց բաղխեցին
Արեւափառ արծիւներ . . .

Բայց էրնացի՛ր , էրնացի՛ր , հողը քեքեւ քո՛ղ ըլլայ
Քու մարմինիդ , մայրական կուրճի մը պէս կարողին ,
Ուղի հողերը քո՛ղ զան մեղուներուն անոր վրայ
Քապելու բեզմը ծաղկին . . .

Հոն , իրիկուան օդին մեջ քո՛ղ արծիւները քառին
Թելերն իրենց ոսկեզօծ՝ վերջալոյսէն հրաձորան ,
Թո՛ղ մեծ անունդ քանդակէ վրայ ներմակ մարմարին
Հըպարտ սերունդը վաղուան . . .

Անունդ որուն արձագանգը դարերն իսկ չեն կրնար
Ժամանակին մեջ մարել , անունդ՝ սի՛րքը ցեղին
Ուր կը տրոփէ ուժգնօրէն նրնոցին մեջ բոցավառ
Անելութեան ու վրէժին . . . :

ԱՐՄԵՆ-ՆԵՐԿԱԹ

ԱՆՅԵՏԱՅՈՂ ԴԵՍՔԵՐ

ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Եգիպտահայ հին սերունդին ամենէն ինքնապա-
ու կարկոտուն դէմքերէն մին էր որ անհատացու յան-
ձին Տիար Պետրոս Կարապետեանի:

Տարօրի-
նակ ախ-
պար մը, ու-
րուն համա-
կրու թենէ
աւելի հե-
տաքրքրու-
թեամբ պի-
տի մօտե-
նար նախ
հօգերանը՝
առանց
զերծ մնա-
լու սակայն
անոր պալ-
ղաքեան
բնորոշ գի-
ծերուն
հուսկ ու-
րեմն համա-
կրելու փոր-
ձութենէն:

ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Ամենքէն ու ամէն բանէ դժգոհ, անհանդարտ,
ջղայնոտ, ժխտական խստնուածքի մը տպաւորութիւնը
կը գործէր վրագ՝ առաջին հպումիդ: Բայց տակաւ
կ'անդրադառնայիր թէ անիրաւ, կամայական չէր իր
դժգոհութիւնը, թէ զիմացդ արթուն իմացականութիւն
մը կը պզճտար, թէ իր պոսթիկամներն ու ծամածու-

թիւնները սեղմ արամարանութիւն մը կ'ենթադրէին :
Վերջապէս մարգ մըն էր որ ընկերական կեանքի մէջ
պայքարի բոլոր գիծերէն խուսափելու և հեշտալիօրէն
ապրելու բոլոր միջոցներով օժտուած՝ կեանքն ի բուն
արհամարհելու էր արեւելեան այդ ածնդիւր հանգստու-
թիւնը և ջանադիր եղեր էր մաքառումի պատրուակ-
ներ ստեղծելու իր ճամբուն երկայնքը : Ո՛չ ոք իրեն
չափ դատ վարեց Եգիպտական Աղարութեան առջև :
Ասիկա Ֆիլիքական պահանջ մը դարձեր էր այլևս
հանգուցեալին համար , որ աջ ու ձախ դատական ազ-
դարարազիւններ ուղղելու մենամուղութիւնն ունենայ համ-
բաւուած էր : Բայց ո՛չ ոք իրեն չափ սիրեց ռիսքը :
բազմին հետ չափուելու թափը , նիւթական խոշոր
հասածութեան յանգուցն հետապնդումը , որ յաճախ
առժամելի նուագութեան , վերածութեան կը յանգի :

Պետրոս Կարապետեան եգիպտացի նիւթադորնե-
րուն վայելախրութիւնն ու գոտուութիւնը չունեցաւ
կրթէք : Համեստ ու ժուժկալ կենցաղ մը մինչև վերջը
մնաց իր գերազանց յատկանիշը : Այս մեծահարուստ
կարուածատէրը հետիտան անցաւ միշտ Քոստրէի փո-
ղոցներէն , ուր քառալընիւններու և արկածախնդիրներու
օրօններ և կիրքներ գլխաւոր կը խառնուէին : Թրանկի
նապին խի պերճանք մըն էր զոր կրցածին չափ բիշ
անգամ վճարեց ինքզինքին : Ան , ունայնամիտ գեղխու-
թեան գէժ կենդանի բողբոխ մը պէս , մայթերուն եր-
կայնքը կ'երթար , իր յաւիտենական հովանոցին տակ ,
կսկսողովից գլուխը վեր բռնած , ինքնազատան ու օր-
րական գնացքով մը : Քոստրէ կը սիրէր , ու քաղեց ,
մինչև որ կանգ առաւ անյայտ հանգստին համար :

Ոչ ոք պիտի համարձակէր ըսել թէ այդ մարգը
ժլատ մը եղած ըլլար , քանի որ ամենքը գիտէին , թէ
վեց կտրիճ գաւակներու հայր , այլապէս հսկայ ծախ-
քերու առջև ընկրկող մը չէր ան :

Բայց աւելին կայ : — Պետրոս Կարապետեան գլու-
րագնի ժողովրդականութեան հետամուտ մէկը չնկաւ ,
ազգայինութիւնը իր տկարութիւններէն մին չի կազ-
մեց , Պէնի-Սուրէնի ու Պուլպի կանաչ սեղաններուն

ու որդնտամ Թ. աներուն հրապուրանքը չառնքնեց զինք երբէք, հանգանակութեան ցուցակներու վրան իր բաժինն ստորագրած ատեն, հմայքի ու փառասիրութեան ասպնայներով չի վրդովուեցաւ: Բայց քիչեր իրեն պէս գիտցան բարեգործութեան արհեստը եղանակները կիրարկել: Անիկա փայլուն ու մեծաշունչ մէտքերու նախասիրութիւնը չունեցաւ, թէև, անգամ մը, պարզօրէն, եօթ հարիւր օսկի յանձնեց Տէր Շաղոման Հօր, Վանի երամեան վարժարանին շինութեան յատկացուելու համար: Բայց Եգիպտոսի մէջ կարելի չէ՛ մասնացոյց ընել Հայ մը, որ Պարսոս կարապետանի երախտիքն ունեցած ըլլայ չքաւոր ու սանազներու վրայ: Ո՛չ որ իրեն չափ մարդ հասցուցած է: Այսօր պատկասելի թիւ մը կը կազմեն անոնք որոնք իր յիշատակը կ'օրհնեն հօգուին, որոնց ստանալութեան բոլոր ծախքերը հոգացած, որոնց ատրիներով օգնած, որոնցմէ անոնք զիրքերու հասցուցած, նոյն իսկ իր ծախքով կարգած, ատեն-տեղ ըրած է Պարսոս կարապետան: Եւրօպայի մէջ ու հաս աղքատ հայ ստանալութիւնը պաշտպանելու այս սրտազին կամուսնու թիւնը խանդողատեցուցիչ հրապուր մը կուտար ի՛մ աչքիս այս քիչ մը խժժող գէժքին, ու դայն գերազանցապէս յարգելի կ'ընծայէր:

Ուսումնքը սիրող մըն էր, ինքն իսկ ըլլալով ուսուհալ անձ մը: Իր սերունդէն սակաւաթիւ են անոնք որ իրեն չափ սահուն ֆրանսերէնով արտայայտուեցան:

Եւ այսօր, ճշմարիտ հաճոյք մըն է տեսնել իր կէս երկրասանեակ մը զուակները — ամենքն ալ կրթուած, ամենքն ալ ալլազան ձիրքերով օժտուած, ամենքն ալ սանազիկ — միացած Շուպրայի իրենց հայրենի տանմէջ՝ իրենց մօրկան շուրջը, հայ փարթամ օճախ մը վասպանելու առաջադրութեան մէջ եղբայրօրէն համերայն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

ՓՈՐԱԳՐԻՉ ՈՍԿԻԻ ԵՒ ԱՐՄԱԹԻ ՎՐԱՅ

Աւխասանց՝ Պապար Մուրուր, Ժ. Բարվիսի Բովր

Շքեղ մոտերաւներ, սկզբնատաւեր՝ ժամացոյցի կափարիչի, գաւազանի գլուխներու, ծխատու փերու, փողկապի տակներու և թեւնոցի կօճակներու վրայ: Աշխատի մատանիներ կը գեղազարդէ: Ոսկին և արծաթը քերթուածի կը փոխուին իր մտաներուն տակ: Փարձեցէք և պիտի համոզուիք, ու պիտի հմայուիք:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՂԳՈԹԱՅԷՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԶԱՌԻԹԱՓԸ

(ԳԸԶԸԼ ԻՆԻՇ)

— Բայց ի՞նչու այս անուանը, ո՞վ կոչեր է զայն այսպէս...

Ո՛չ սք չէր կրնար պատասխան մը տալ այս հարցումին, զոր ամենքը իրարու կ'ուզողէին, երբ կարաւանը կը հասնէր Արտավազի ընդարձակ դաշտավայրին ծայրը:

Հոն կը վերջանար Չամբրպէլի շղթային լեւնադաշտը ու կը սկսէր Իրխի գետահովիտը:

Լոյսէն դէպի մութ անցնելու տարւորութիւնը կ'ունենայինք, երբ, անծայրածիր բաց դաշտին մէջ, կիզ գիւ արեւին տակ, ժամերով արշաւելէ վերջը, կառքերն յանկած կը կենային մ'առայ՝ ծառախիտ՝ չի ձեւնուած բնութեան մը ծոցին մէջ օրէ օր աւելի վայրենացած անտառի մը առջև:

Ամենքս ալ իջած մեր կառքերէն, կարճ և անկիս ճամբաները կ'ընարէինք. զգեստներնուս քղանցքները՝ կպչուն խոտերու ծղօաներով բնաւաւորուած, սանախօշիկներնիս՝ ստուերին մէջ պահուող խոնաւութենէն բուրբովին թրջուած, յենած մէյմէկ գաւազանի, զոր կառապանները կը կարէին կախուած ստուերէն, կը քաշէինք անընդհատ, շարունակ իջնելով, մերթ շէքելով ինկած թանձրարուն ծառերու, մերթ ցառակելով մացառուաներու ներքեւէն խախտող ջրի անցքերուն վրայէն, մեզի առաջնորդ սեննալով՝ հեռուէն միայն լրտաւող խրխիւնջը ձիերուն, սրտնք գատարկ կառքերը կը քաշէին լեւներուն կողմիւար սըրբակուող պտղատանիւրան վրայէն: Եւ այս էջքը կը տուէր ոչ պակաս քան երեք ժամեր, մինչև սր Իրխի մակարդակին

2643 - 2005

ԳՐԱԳՐԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՍՊՈՒԿ

վրայ կ'երեւային մեծակառույց ազօրիքներուն կղմնարի ծածքերը, սրտնց վրայէն կ'երեւար թօքատի ճամբան:

— Բայց ի՞նչու կ'անրկիր կոչեր են այս գառիթափը, ուր ոչ մէկ բան չունի իր վրայ կարմրութեան փայլ մը, ուր ոչ հողի կարմիր խաւ մը, ոչ կակաչի մը կարմիր բաժակը, ոչ վայրի վարզենիի մը կարմիր թերթերը կային, արգարայնելու համար այս անունը: — Մի-եւնայն հարցումն էր սր մեր լեզուին ծայրը կուգար միշտ, ամէն անգամ սր հեւ ի հեւ մեր վայրէջքին մէջ կանգ կ'առնէինք պահ մը, շունչ մը տանելու համար: Ու ոչ սք կրնար յայտնել բան մը այս մասին. իսկ հարցումը կը մտայուէր արդէն անատին հետ, երբ արեւաշող լայն պողտային վրայ, կառքերու մէջ նետուած նորէն, կը շարունակէինք ճամբան իս գէպի քաղաք:

*
*
*

Իրեն հետ միասին էինք վերջին անգամ, երբ եկած էր առաջնորդել զիս իր վիճակին քաղաքը, ուր Հայ-կական Տիպ ու Տառի մեծ Յորեղեանին հանդէսը պիտի կատարուէր, Արգար Դպիրի ծննդավայրին հիմաուր ց մէկ վանքին մէջ:

Երբ կառքերն իս հասաւ գառիթափին գլուխը, ամենքս իջանք մեր սովորութեան համեմատ, ու ինքը, ինք սր ամենքէս աւելի կարիճ ու կհանքով զեզուն, վայրագ բնութեան կատաղութեանց հետ զբօսնելու հրայքն ունէր միշտ, մնաց կառքին մէջ, ամենուս զարմանքին առջև:

— Ես երբէք չի սիրեցի այս անտառը, ինձի համար առեղծուած մ'է իր անունը, սր անհուն սպանդանոցի մը արհաւիրքը կուտայ ինձի... Ո՞վ գիտէ մարդկային ի՞նչ անլուր գազանութիւններու գաղտնիքն'որը կան անոր սառեւրններուն խորը...:

Կատակի մը հանգիստաւորութիւնը միայն ուզեցինք լսել իր խօսքերուն մէջ, ու խորհելով սր նախընթաց երկու անքուն գիշերներու հանգիստը կուզէր վերագանել կառքի միայնակ ընկողմնանքին մէջ, թողուցինք զինքը, ու սկանք մեր սողապաճեմ էջքը:

Երեք ժամ ետքը, հողի թէ հասած էինք գառի-

Թափին ստորտը , ահա եկաւ իր կառքն ալ . իրեն ընկերացողները հեռուէն նշանացի կը հասկցնէին թէ վարգապետը կը քնանար տակաւին . ու երբ մօտեցանք , տեսնք զինքը , հոն գորգին վրայ տարածուած , անմեղի իր գլուխը հանգչեցուցած պայուսակի մը ծայրին . արգարին քունը կը պատկերանար իր պայծառ կերպարանքին շարհագեղ օծութեանը մէջ . քաջութիւնը , անկեղծութիւնը և բարութիւնը , իր բնածին այս ձիրքերը՝ երեքը մէկ՝ անբաժան մտերմութեամբ՝ կը հայելանային հոգիի այն տղնուական քաղցրութեանը մէջ , որ իրենն էր միայն ու իրենը մնաց միշտ :

Իր հանգիտը չի վրդովելու զգոյշ փափկանկատութեամբ մինչ կը պատրաստուէինք պահիկ մը հեռանալ իր մօտէն , տեսնք սակայն որ ընդստ նտտեր էր արգէն կառքին մէջ :

Բազմիցս ընդհատուած մրափի մը անհանդատութիւնը , նախորդ գիշերներու քնատութեանը վրայ աւելցած , արխն քաղցուցեր էին իր աչքերուն մէջ , որոնք , համակ կարմրած , ամենուս ու շագրութիւնը կը գրուէին :

Երբ այս պարագան իրեն դիտել տուաւ մենէ մէկը .

— Օ՛հ , եթէ կ'ըզէք , աչքերուս կարմիրը , իմ այս կարմիրը թո՛ղ պատճառ եղած ըլլայ որ այսպէս կոչուի այս անտառը . . .

Ճամբորդներուն ընդհանուր շարժումին մէջ այս կատակն ալ սակայն անցաւ աննշմար , և , երկու ժամ ետքը , երբ քաջաք հաստնք , աչքերուն կարմիրին պէս , որ շատոնց փարատեր էր արդէն , ս'չ մէկին յիշողութեան մէջ չէր մնացած հետք մը կարմիր Զառիթափին տպաւորութենէն :

* * *

Երեք տարիներ անցած էին անկէց ի վեր : Պատերազմի նախօրեակին , վերջին նամակն էր որ կը ստանայի իրմէն . արտում՝ զսպուած՝ անխօս խառվի մը կրակը կար իր բառերուն մէջ . զինքը մօտէն ճանչցող մը միայն կրնար կուսնել թէ , վատնդին ահաւորութեանը և իր միջոցներուն փոքրկութեանն ի տես , ի՛նչ-

պիսի անհուն տաղտապանքով կը փութորկէր իր հոգին : Ուրիշ օր մըն ալ , երկրէ երկիր մտորած պզտիկ լուր մը , ցիրուցան տեղեկութիւններու փշրանք մը մխայն իր մասին , որմէ հոգիւ կրնայինք հետեցնել իր սղջ ըլլալը լոկ . ու անկէց վերջը , երկտրտակ՝ մահուան չափ խոր լուծիւն մը :

Բայց իրեն հետ էր միշտ իմ սիրտս , ու ամէն անգամ որ աննման յանդգնութեան մը կամ անտանն նու հատակութեան մը կցկոտուր պատմութիւնը կը հասնէր հոս մեզի՝ վիշտի երկրէն , իր դէմքը կը յանէր միշտ երեւակայութեան մէջ . կեղծ իքի ու քծ ինքի անընդունակ , կամայականութեանց մերժող , կորանալու նախափնքը երբէք չի ճանցչող իր նկտրագրին բովանդակ առնականութեամբը :

Եւ ահա , օր մը , իմ կեանքիս ամենէն սև օրերէն մին , բարեկամէ մը գրուած երկար համակ մը կը գուժէր ինձի մանրամասնութիւններ իրեն նկատմամբ . .

« Խտրեր էին զինքը , արհամարհելով իր խելագի նկարագրին անկեղծութիւնը . բարկածայթ պատասխանի հարուածներ իջուցեր էր անոնց գլխուն հրազարակու . զահիճները խաժելով յանկարծ իր վրայ , շլթայի գորկեր էին զինքը ու ատրեր Գրգըլ Ինիշի անտառը , սրկից , քանի մը ժամ վերջը , վերադարձեր էր կառքը պարապ , յետտողոյմի անխներուն վրայ արխուն արդ՝ մութաթաւ բիծերով . . »

Չէի ուզեր հաւատալ աչքերուս , այրող ստիրի ծուխ մը կարծես կը ծաւալէր էսթեանս մէջ . պատկերներ կ'անցնէին երեւակայութեանս մէջէն . բորենիի դէմքով զահիճներ , սրանք արխնտ եղունգներնին իրենց զաշոյնին կոթին վրայ կը սրբէին , սաստնած ճամբորդներ , սրանք պակուցիչ տեսարանէ մը փախածի պէս , կը կծկոթէին հեռուանքը , ինկած կոճղերու ետին կամ թուփերուն կուշայ , չի տեսներու և չի տեսնուելու զգուշուորութեամբ գողահար , սև կառքի մը լծուած զոյգ մը ձիեր , սրանք իրենց համար անսովոր հատէ մը ազգըւած , և գիտակ կարծես թէ անաւար դէպք մը կատարուած էր հոն իրենց մօտը , առաջակողմի ոտքերնուն վրայ հակած՝ սահմուկած , չէին ուզեր ետեսնին ու

շարժներն ինչ նայել: Անդին, տեսարանին խորը, մթին՝
ախուր՝ ծառախիտ անկիւնն ինչ վրայ, բարախներուն
ձայրերը իրարու կը զարնուէին, մինչ անոնցմէ վար
կախուած երկարածիզ վայրի սրթատունկերը կը շար-
ժըակէին օդին մէջ, իրենց արմատները հոն հողին վրայ
կարծես թէ թաւաղող խոշոր աւարկայի մը բաղխելով:

Բռնագտակցի ինքզինքս անգամ՝ մըն ալ կարգա-
լու նամակը. բայց անհար էր ինծի տախկա, ա՛յնքան
աչքերս ճնշուած կը զգայի ծանրութեան մը մէջ: Եւ
սակայն, որքան մտածումս կը արելէր զգացումներուս
վրայ, այնքան ծանօթութիւնները հեազհեաէ կը դասա-
ւորուէին լսնոցս գութեանս մէջ:

Կը խորհէի Վարմիր Զառիթախին վրայ, ուրեմն,
զազաններու զարաւոր այդ սճրավայրին մէջ, սրուն
սոսկումս ունէր իր սրախն խորը, տարածեց ան իր
արիւնին անբլծ կարմիրը...

Բնը կարմիրիզ համար, արգարե, այդպէս պիտի
կոչուած ըլլար, ուրեմն, անիծակուս այդ տեղը, զոր
դուն հիմակ, ո՛հ, այլեւս սրբացուցի՛ր՝ սրբագործեցի՛ր
քու արիւնովդ: Նախագգացումի ի՞նչ հզօր բնագդ
կը խօսէր այն տանն, տարիներ առաջ, քու մէջդ, հս-
գեհնարագատ իմ, երբ, չի տեսնելու համար զայն, սար-
սափով կը փակէիր աչքերդ անոր մէջ, ուր օր մը յա-
ւիտենապէս պիտի փակէիր զանոնք, յետոյ, կեանքի
լոյսին...

Կը տարտղնին խորհուրդներս, անհուն գելում մը
կը ջախջախէ հողիս իմ մէջս, երբ միտքս վայրկեան մը
կը սրանայ դէպի յիշատակդ:

Կը ճգնիմ խարել ինքզինքս սին յոյսերով, ու կը
խաբուիմ իսկոյն. կեանքով յորդ, երկատարողութեան
և քաջութեան անվեհեր աւիւնով զեզուն քու անձիզ
որքան անհաշտ էր մահուան գաղափարը:

Պիտի տեսնե՞նք, պիտի տեսնե՞նք, ուրեմն, կրկին
գիրար: Եթէ այ՛ո՛, հո՛ս, բեկուած յոյսերու և արքա-
մութեանց այս հովիտին մէջ, ուր մեր սիրտերը իրար-
մով կը զօրանային յաճախ, թէ անմահութ ալուրի մը
մէջ, սրուն երազն ու հաւատքը մխախի՛ հիւսեցի՛նք և
սնուցի՛նք կանուխ, երջանկութեան անմահանալի օրերու
մէջ, որոնք այլևս պիտի չի վերադառնան, աւա՛ղ:

ԹՈՐԳՈՒՄ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՆԱԻՐ

«Եւ սակայն մեկ երազեցիմք արժաբէ աստրական նա-
ւակ մը, պսակուած խորհուրդներով ու աստերով...»

Աստորի Նա՛ւ, ո՞ւր կը սանիս պանդուխ հողիս,
Իրիկնային այս ժամուն մեջ սրտնախոռով,
Առագասներդ լեցուն մեռնող վերջալոյսին արիւններով:
(Առուրիւն մը)

Բարձրակարկառ Աննունին դեմ արցունքի պէս մտ՛ղ հողիս
Անդունդներէն յափճակուած ո՞ւր գանավէժ կ'առաջ-
նորդես

Ձերդ հողմավար, անէր Գագաղ, ու ետեւեղ
Մայրամուտին սառած աչքերն յուղարկաւոր,
Քամիներուն մենամուռնջ ու դառնալի շունջը ողբերգ
Ո՞ւր կը սանիս զիս, անէր Նաւ...
(Հեծկլսանք մը)

Հորիզոններն սգաւորոզ ստուերներուն մեջ յամբամաղ
Մոլորահետ՝ ժամանակին ու Միջոցին դեմ անզգաց
Ռ՛վ Կորսուած, կը լսե՞ս զիս...

Շենչալիւր ու բոցալի ծովերուն լոյժ անդանումին մեջ
Ռ՞ւր կը սանի քեզ՝ լուսարձակ Անեգրուրեան մեջ ա-
ւարսած

Այս անձանօր, անմարդաձայն, անկոխ նամբան,
Լոյսի անզուր տաւմներով հրդեհուած անձիւր նամբան,
Այս գերեզմանը անսնուն որ շարունակ կը փրփրի...
Ու ինչպէս Կեանք՝ Գիպուածին ու ինչպէս Յոյսը՝ Պաս-
րանքին

Ինչպէս Ծարաւն կ'երբայ ջուրի հեռաշուրք, ջինջ, լոյժ
սարփանքին,
Կ'երբա՛ս կարծես դո՛ւն ըլլայիւր անմահ ընտրեալը Ան-
հունին...

Կ'երբա՛ս կարբուած ծիրանահեւ շառայներու լոյս ցան-
ցերէն,
Տարփանոժ բիւր հառաչներէ կանչուած որպէս անհուն
կարօս,

Եղբրական գաղտնիքի մը անձկութիւնը կողերուդ մեջ,
Առագասներդ խաչածեւած, կ'երբա՛ս, բայց ո՞ւր...
Աստորի՛ Նաւ,

Առագասներդ լեցուն մեռնող վերջալոյսին արիւններով:

12 Փետր. 1914

ՀՐԱՆՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆՅ

(Ծովին վրայ Ադրիականի)

ԱՆՏՐԷ ՌԻՎՈՒԱՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՍԻ ԻՐԻԿՈՒԱՆ ՍԸ ՔԵՐԹՈՒԱԾ

ԴՈՅԶՆ ԶՕՆԸ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՂ ՄԷԿ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

ՌՏԱՆԱԻՈՐ

Առաջին անգամ ներկայացուած Բարիզ Th   tre Fran-
 aisի բեմին վրայ, 1916 Մարտ 4ին

Թարգմ. ՄԻՀՐԱՆ ՏՍՄԱՏԵԱՆ

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ը

Համես աշխատանց մը : Պատերուն վրայ պատկերներ ու կարգ կարգ
գիբեր : Մեծ պատուհան մը որմէ կը տեսնուի գիբերային տեսարան
մը : Աջ կողմը՝ աշխատութեան սեղան մը . լամպարի մը լոյսը կ'իյնայ
քանի մը գիբերու եւ առդին անդին անկարգ ցուած բուզրի քերթե-
րու վրայ : Անուր կարասիներ : Թուաւորութեան պատկեր մը չէ՛ այս
անուրս, բայց ո՛չ ալ հարսութեան : Բանաստեղծը իր սեղանին առ-
ջեւ նստած է, արմուկը յեցած գիբի մը վրայ : Գրիչը ձեռք կ'առնէ,
կը վարանի : Քառասուն տարիք անցուցած մարդ մըն է, հիւանդոտ
երեւոյթով, տղուամտ ու կծկուած դէմքով : Տան մէջի հագուստով է,
լայն ու բոյլ շապիկով մը :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ, ՅԵՏՈՅ ՄՈՒՍԱՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ (Գրիչը վար դնելով)

*Ի՞նչ օգուտ . . . Ա՛յլ ո՛ւշ է . . . Ճըրբազն արդէն կ'առկայծի . . .
Բանաստեղծ՝ որ միտն զխառն հեծեւ, աբրաքնձաւ,
Մահացու վիրաւորուած՝ առանց կըլուած ըլլաբու,
Ի՞նչ կը ճըգնիս՝ ամուլ գըրջիդ դէմը՝ նըրտած՝ միս մինակ . . .*

(Ոտի կ'ելայ)

*Ի՞նչ օգուտ երկարածիդ այդ հըսկուժէդ ապարդիւն . . .
Տաղերըդ ի՞նչ կ'արթեն հիմա, թէ լուկ ըլլան գեղեցիկ . . .
Միակ բառերն որ կը դիւթեն ամբոխն այսօր հիացիկ
Զինուորի՛ անուներն են՝ տապաններու վրայ դրոշմած . . .*

Իսկ քե՛զ, Քերթո՛ղ, որ յաւէտ իզձ մը միայն ունէիր՝
Միշտ աւելի՛ սիրցընել քաղցրութիւնները կեանքին,
Անձնատհամ, զիւրապատիր երջանկութիւնքը բոլոր,
Թըռուցիկ հաճոյքներն որ զարզն ու պսակն են սիրոյ,
Քեզ ի՞նչ օգուտ այսօր այլիւս տղատ ըլլա՛լ՝ երագել,
Հընձողներուն մէջ կարմիր՝ դուն տերեփո՛ւկ մը արժգոյն...
Կ'երագե՛ս . . . Բայց գլտցի՛ր, ա՛լ վերջացած է քու գերդ,
Արհաւիրքի այս օրերուն՝ աշխարհ կ'ժըլտէ կ'ուրանայ
Տաղերուդ մէջ ներբողուած անփառունակ այդ երապն . . .
Ինչո՞վ նպատած պիտ'ըլլատ հասարակոց փըրկութեան,
Ապիկա՛ր հանդիսատես, որ զեռ կ'ապրիս՝ խընայւած՝
Արիւնահոտ երկրին վրայ երբ ինկած կան միլիոններ,
Դո՛ւն որ այս անգոհի, տառապանքի օրերուն՝
Արժանի՛քն իսկ չունիս հայրենիքին նւիրելու
Արհամարհւած մարմինիդ արկար պատա՛րը գոնէ . . .

(Պատահանին կը մօտենայ, եւ կը նայի նեռուն՝ զիւրին մէջ.)

Բայց, ո՛հ, գուն չե՛ս յանցաւոր. ըսէ՛, ի՞նչ մեղք ունիս գուն՝
Եթէ քեզ պատերազմի՛ հընչակեցին անտաակ,
Եթէ քեզի մերժեցին որ կանգնէիր կողք կողքի
Բացակայից հետ փառունակ՝ որ հո՛ն, այնտե՛ղ են հիմա...
Արդէն գուն քաջ գիտես որ պիտի կարող չըլլայիր
Պըղընձէ՛ հին փողերուն խրոխտ կոչին վազել ետեւէն . . .
Դուն գիտե՛ս, ու կը զգաս որ՝ անկիւնիդ մէջ անշարժ՝
Ակընկառայց գէպի՛ հեռուն սպասել միայն կը մնայ քեզ,
Անձկարեկ, տենգալըլուկ գարձած գիտո՛ղ մը այլեւս,
Դիտո՛ղ՝ որ գիշերէ գիշեր կ'հըսկէ մինչեւ լոյս,
Եւ այլ ոչի՛նչ ունենալով հայրենիքին նւիրելու՝
Տառապանքո՛վը գոնէ կ'ուզէ իր պա՛րտքը վճարի . . . :

(Գանդաղօրէն ետ կը դառնայ դէպի քիկնարոտը եւ անոր մէջ կ'իյնայ: Մուտան ներս կը մտնայ ու վայրկեան մը գայն կը դիտէ: Գասական Մուսային նմանող բան մը չունի. — պարզ կարճ շրջագոյն մը, մպտուն դէմք, վառվռուն եւ ճարմայի շարժումներ: Զգալի է որ համակ խանդաղասնէ է ան, ու հաղիւ զսպուած չարանքուրիւն մը:)

ՄՈՒՍՍՆ (Մեղօրէն)

Ի՞նչ կ'ընես, տեսնե՛մ, սիրելի՛ քերթող . . .

Բայց ինչո՞ւ ճակատքդ խոնարհեր ես . . .

Քու ծամածըւած գէմքիդ վըրայէն

Կը կարգամ մտածում մ'որ քեզ կը տանջէ . . .
Դարձեալ կ'երագես , . . . առանց գըրհլու . . .
Միեւնոյն ժըպիտն ունիս տըխրագլին
Որմէ իմ սիրոյս սառիլը կը զգամ . . .
Ատեն մը ս'ըջափ համարձակ էի . . .
Արգեօք աչքերուդ տըզե՞ղ կ'երեւամ ,
Ու քաղցըր շուծիս վախճա՞նն է եկեր :

Ապերա՛խտ , . . . Ինչո՞ւ չես նայիր ինծի . . .
Յիշէ՛ թէ ի՛նչ զւարթ , և ի՛նչ պարծանքով՝
Զիս սեփն առջև կ'դիմաւորէիր՝
Իմ շըրջագրեատիս տաջի՛ շըրջունջին . . .
Յիշէ՛ թէ ի՛նչպէս շըրթունքներուս վրայ
Համրոյրներըդ ջերմ կ'երկարածդէին
Իրենց հըպումին հըրայրքը տեղոտ . . .
Մինչև որ ա՛լ խոնջ անձըս՝ գըրկարա՛րձ
Կը տանէիր՝ չո՛ւտ բազմեցնել քու տեղդ
Հին թիկեաթոսին բազուկներուն մէջ . . .

Դուն ինձ կ'ըսէիր . « Ա՛ս , տե՛ս ու կարգա՛ .
Ի՞նչպէս կը գըտնես , ու զածիդ պէ՞ս են » .
Հե՛շտ մըրմունջ ուր Սէրն յամենալ կ'ուզէ՝
Մէն մի տաղդ ինձ նոր տարփանքի ձօն մ'էր . . .
Այդ քու իղձերուդ ու տենջանքներուդ
Կըրքոտ կըրտիտ սեղմումին մէջտե՛ղ՝
Ես զիս կը զգայի կարծես բանտարկեամ՝
Մանկիկի մը պէս զոր կը պատտատեն .
Մինչ գուն՝ քու շընչիկդ բըռնամ՝ հեւ ի հեւ՝
Մաղերուս վըրայ կը խոնարհէիր :

Տարփուհիդ էի , նաև քու Մուսաղ . . .
Ի՛նչ ըրի քեզի . . . Քեզ քի՞նչ կը սիրեմ .
Յուսարեկ դէմքովդ իս կ'ամբաստանես .
Ինծի հազիւ հազ ձեռքըդ կ'երկարես . . .
Կը զգամ , իմ յանցանքս խարտեաչ ըլլալ է ,
Ըլլալս վարդադոյն , կըրք ու կունտլիկ ,
Ու ժըպտիլըս մերթ . . . Սակայն տանոք
Այս բուրբ քեզ հաճելի էին . . .
Պատ՛րազմին համար ինծի՞ քէն կ'ընես . . .
Բայց ստոր յանցանքն իմըս չէ՛ , հո՛գիս . . .

(Ու Մուսան, որ հեզգնե՛տ կը մօտեցար, հիմա արդէն նստած է
Բանաստեղծին ծուկկերուն վրայ)

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻ

Վա՛խ, իմ պըզտիկ նանրատիրտ Մուսաս, տակնը
գտեր ես

Գարու ինձմէ համբոյրներ պահանջելու, ու տաղեր,
Երբ անդին Մահն ամէն տեղ կը հընձէ ու կը կըտորէ,
Ու սե ձեռքին սուերին տակ կը մըթազնէ տիեզերքն...
Համբոյրներ... համբոյրներ... կարծես բանէ տեղ-
եակ չես...

Ու քերթւածներ... Բայց ի՞նչ կ'արժեն այդ քերթւած-
ները այսօր,

Քերթւածներ՝ մանաւանդ՝ ձօնածներուս նըման քեզ —
Զըւարթ, գարար, լուսաւէտ սէ՛րը երգող քերթւածներ...

Դուն չե՛ս ըզգար որ յիշատակն իսկ մեր ուրախ ժամերուն՝
Մտածումներուս իմ տըխուր հեզնանք մըն է այս պա-
հուս...

Զւարթացնել զիս ջանալով կը կարծես ցաւս ամբիւ...
Տարփուհի՛ս մանաւանդ կ'ուզես ըլլալ քան Մուսաս,

Կարծես անգէտ ըլլայիր՝ թէ կան վիշտեր այնպիսի՝
Զորոնք բուժել դարմանել համբոյրներն իսկ անգոր են...

Աւա՛ղ, դուն չե՛ս կարող բընաւ օգնել ինձ, ս'չ իսկ լըսել
Զայնը այն խոր անյուստ թեան որուն մէջ ես կը թաղւիմ...

Լուրջ սիրախ՝ մը դործն է այն, քուկդ է քընքա՛ւ, տար-
փայլց.

Վիշտը վայրկեան մը հազիւ կը մըթազնէ դէմքդ ազու...
Զէ՞ որ քեզ լա՛ւ կը ձանչնամ. քու ականջներդ շինած են

Հիշատալը փաղաքչական բառեր միայն լըսելու...
Սուզի՛ օ՛ր մը քեզ համար տօնի օրուան կը փոխի՛

Ա՛յն ինչ յարկիդ վրայ ծաթէ արեւի շող մը պայծառ...
(Ոտի կ'ելլայ)

Համբոյրներ, ... համբոյրներ... մնացածն ի՞նչ փոյթ
քեզ համար...

Քով քովի ենք այստեղ... Կ'ուզե՞ս, դուսը փակե՞նք
վըրանիս...

Դուն կ'ուզես ժամը մաւանալ վայրկեաններու հաճոյքով...

Թո՛ղ տիեզերքը կործանի . . . Յայնժա՛մ միայն կը կարծես
Սիրւած ըլլա՛լ՝ երբ քեզ ծածկին գրգռանքով կամ քեզ
կոչին
Այն ծաղկուէտ բառերով որ դարնան մէջ կը քաղուին . . .

ՄՈՒՍԱՆ (Խիստ հանդարտ եւ սիրուն կերպով նեղնոս)

Ո՛հ, ինչ խըտասիրտ կը դառնաս յանկարծ .

Այդ ի՛նչ մեղագրանք իմ համբոյրներուս .

Այդ ո՛րքան զայրոյթ և ի՛նչ վըրդովում . . .

Ինձի գէ՛մ այդ մեծ արհամարհանքովդ

Գիտե՞ս ի՛նչ բան է որ կը հարւածես ,

Նկարագիր մը որ դո՛ւն յօրինեցիր :

Արգարե՛ւ, ևս յարժամ՝ պըզտիկ Մուսայ մը եղայ ,
Թեթեւաթուիչ , երգող պարող , ժըպտուն զըւարթ ,
նանրախոն .

Ես քընքուչ վտարը սիրեցի քան դափնիները անմահ .

Ասոր յանցանքն եթէ իմն է , միթէ իրօք մերը չէ՞ . . .

Անիրա՛ւ սիրահար , բան մը ինէ խընդրեցիր՝

Սիրուն գողարիկ հեշտարօյր համբոյրներէ գատ՝ երբեք . . .

Ձիտ հիմա լուրջ կ'ուզես տեսնել , մինչդեռ դուն զիս
ընտրեցիր

Թեթեւամիտ քըմայքոս զըւարթութեանըս համար ,

Եւ զի ծիծաղը սունգներս կ'ուռեցընէր հեշտուէտ . . .

Ի հարկէ , չեմ ես այն Մուսան որմէ Միւսէն կ'ներշնչուէր ,

Գուտարը կապոյտ կոտարներու է՝ Նլատղային հինաւուրց ,

Որուն այն մեծ մանուկն հիւանդ գիշեր ատեն կը տեսնէր

Ըստերին մէջէն յառնելն հեղահամբոյր շարժւածքով ,

Ու կըբլին իրեն վըրայ՝ անմեղ անրիծ քրտջ մը պէս . . .

(Աւելի հանդիսաւոր շեշտով մը)

Բայց անիկա , սիրելի՛ս , Մուսայ մըն էր սըրբազան ,

Աստուծուհին անմարմին՝ զոր քերթօզն ի՛նք կը ստեղծէ ,

Որուն՝ իբրև նոր Արամազդ , իբրև նոր իմն Աթենաս՝

Ան իր մըտքին մէջ կուտայ ծնունդ . . . — Այսպէս չէ՞ իր

ըսեր դուն . . .

(Գեթէ գուարթօւն)

Իսկ ես , բազդէ՛ս , մարմնուոր Մուսայ մըն եւ կինսայն՝ զոյ—

Գիւրկիդ մէջը մանուանդ — որ քու սիրովդ կը պարծիմ ,

Եւ որ շըզարչ ըսպիտակ՝ գիշերազգեստըս ունիմ . . .

(Շնորհալի ինքնաբերական մը)

Չափազանց է գուցէ սէրս, — ա՛յս է յանցանքըս բոլոր...
Երջանիկ վայրկեաններէն և այն քաղցրիկ անցեալէն
Չոր ինձ տը իր վայելել, կընդունիմ, դեռ պահած եմ
Չարածըճի ժրպիտներ և նազանքներ սիրաբորբ,
Պըչրոտ շընորհ մը, որ սակայն հայելին չէ բուն սիրախա...
Ո՛հ, ... մխտք չունիմ ժըխտելու արկարութիւնս քեզ
հանդէպ...

Քու առաջին ակնարկիդ սէրս հըսարտ չէ այլևս,
Նոյն խի պատրաստ է քու առջև հըլու ըստրուկ դաս-
նալու...

Կի՛ն եմ, քու կի՛նդ եմ այսօր, ինչպէս երէկ կի՛նդ էի...
Բայց այս պատճա՛ռ մըն է որ չի թափանցեմ հոգւոյդ մէջ :
Թէ պահանջած համբայրներս՝ գանձք տալու առնելու
Կարճ վայրկեանները միայն մենէ խըլած ըլլային,
Արդեօք նըւա՞ղ անարգանքիդ պիտ՛ըլլայի արժանի...
Հաւատա՛ ինձ, այն սէրն որ կ'արհամարհես դուն այդպէս,
Չի ապրիլեան թըռչունի մը պէս զըտարթ եղաւ այն,
Պէտք չէ՛ մերժես հեռացնես՝ երբ այն քու մտքդ կուզայ...
Այն մանկուսակ ըլլալուն համար նըւազ խորունկ չէ՛ :
Կը դատես դատապարտես զայն կասկածի մը վըրայ...
Բայց ի՛նչ գիտես որ մեր անցեալն իմ էս թիւնս է բոլոր...
Դուն կ'ըսես որ համբայրներն չունին բուժիչ զօրութիւն :
Վըստա՞հ ես... ինչո՞ւ այդպէս կ'արհամարհես սիրահիդ...
Տառտապող սըրտին համար երբեմն ըս՛ւ է միայն
Իր թախիծն արտաբերել, համարձակիլ բացելու :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՐ

Ո՛հ, ս՛չ, դուն չի՛ս կարող օգնել ինձի, սչ գո՛ւն սչ այլ ոք...
Կը հաւատայի երազիս, բայց երազս ալ վրիպեցաւ...
Եւ մինչ հրատապ ժամն է հընչեր, ես հոս գամեամ կը
մընամ՝

Գերի անձիս, ապիկար, վաղածամիկ ծերացած...
Թո՛ղ զիս, թո՛ղ զիս, հեռացի՛ր, իմ մեզկ Մուսսա սոփիլէ,
Մուսսութեան օրերու Մուսսա՛ գուն չես հասկընար՝
Ի՛նչ խըղճի խայթ մը յանկարճ քեզ իմ սըրտէս կը մերժէ,
Եւ ի՛նչ անցեալ անյուսութիւն մը հոգւոյս մէջ կ'ար-
թըննայ...

Երխտասարգ տարիքիս դուն վերջալոյսը ճանչցար ,
Յուսանա՛տ մը՝ զոր միայն սէրը կըրնար թունդ հանել ,
Երազո՛ւյ մ՝ ընդարմացած՝ զոր փայփայլիչ բու ձայնիկդ
Օրրանին մէջ բազուկներուց բոլորովին կը քնացնէր . . .
Հրատապ ժա՛մը քեզ համար սիրոյ ժա՛մն է տարփայլ . . .
Դուն չես գիտեր որ անցեալիս այսօր խորունկ ալքերէն
Ուրիչ կրազ մը դուրս կ'փազէ և իմ սո՛ճես կը ցրցել . . .
Հատապ ժա՛մը , այո՛ . . . Հայրենիքին ժա՛մը սուրբ . . .
Ժամը որ կ'օգուտէր մեր կորազը իս մանկութիւնն . . .
Եւ ի՛նչ պայծառ ճակատով կը սպասէինք մենք անոր . . .
Այս բոլորին անգէտ ես դուն , քանզի ծընած խկ չէիր .
Մենք որ՝ մանս'էկ գեա՛ պարտութեան դռուն կորանքն
ըզգացինք ,
Սըզատը խա՛ւր գուակներ սարսափելի տարիին ,
Կը կարծէինք որ այս ժամուն համար միայն կը մեծնանք :
Մեր խաղերն ու մեր երգերն , մեր ազօթքներն խկ խնարհ
Վաււած էին սազմաշունչ փոխօրէժներու ախիւսով . . .
Դուն դեռ ի՛նչ գիտես , Մուսա՛յ մուսացօնքի օրերու . . .

(Կերթայ, արկղիկի մը մէջէն մէկ քանի բերքեր կը վերցնէ)

Այս գիշ'ուր , սա արկղին մէջ՝ զըտայ՝ կօպւած գունաթափ
Ժպտուէնով մը՝ նախընծայ տաղերըն իմ մանկութեան .
Անփարժ ձեռքով մը ճրդնաջան օրինակւած են անոնք .
Գո՛յքըն նըշխար՝ ուր կայ թաղւած սգնը ազոյն մասն
հազւոյս :

(Թու գրեւուն վրայ նայելով)

Խ'ղճուկ տաղեր են անոնք . . Շատերն անոնց կը կազան ,
Աւաջին տողն իր ետեւէն բընի կ'քաշէ յաջորգներն .
Բայց այս առփին փոշիթ սթաւ գազաւին մէջ ամբափակ՝
Սեւեղ աղբու մը առգերն մընացեր 'ն կենդանի . . .
Անոնք լիցուն են ծայրէ ծայր սպասնալիքով միամիտ ,
Անչէ՛ջ կարծւած տակը թեամբ , մարտի գոսոզ կոչերով . . .
Հրպարտութիւն բոցափառ որ վազորդայն չունեցաւ . . .
Վազոնցո՛ւկ խանդ և ախիւ , վըտահութիւն խարս սիկ .
Այս տաղերուն խտտումին՝ ի՛մ խկ ձեռքովըս զըրւած՝
Երխտասարգ մեր հատակն հաւատարիմ՝ չի մընաց . . .
Ջահանդեցանք արխենէն՝ զոր ան մինէ կ'պահանջէր .
Խորեպատիւր գողափարէ մը տարւեցանք հրմալւած ,
Եղբայրս թեան կրազ մը սին մեզ թուլացուց , թըմրեցուց :

Եւ ինչ երազ : Մենք կարծեցինք յիմարտար թէ կըրնանք
Մեր վեհանձըն ներումով չարերն ընել զինաթափ . . .
Առատասիրտ ազատ Ֆրանսան պիտ' պարգեւէր աշխարհի
Համայն ազգաց ժողովըրդոց խաղաղութիւն գերիշխան . . .
Մի'եւնոյն խարկանքը միշտ գալիք սակի գարերու
Որով քերթողք ցնորական յոյսերն իրենց կ'օրօրեն'
Արհամարհառ ու անգլխակ իրերու մերկ խկութեան . . .

(Ընդոս շարժումով մը)

Եւ անա' սակայն յանկարծ օրը և ժամը հընչեց . . .
Անվրիպելի էր քանի որ այդ ժամն . . . ինչո՞ւ ու շացու . . .
Ինչո՞ւ ես սին կիրքերու եղայ այնչափ անձնատուր . . .
Սիրտըս ազատ գինք կարծեքով՝ չեղաւ ըզգատաւ և ըզգոյշ :
Գանձերն , աւա՞ղ , երակներուս հաճոյքներու վասնեցի ,
Ու քայլերս իմ խնջեցուցի ճամբաներուն մէջ սիրոյ .
Ո և է ճիգ ծանրը կուգոյ այսօր մարմնոյս ու ժառանգու . . .

(Իր սեղանին առջեւի արուից վրայ կ'իյնայ կը նստի)

Ու մինչ վատ ազդ մը կը խեղդէ մեզ մախանքովն սխերիմ ,
Ես հոս անզօր ինկած կը մնամ՝ արմուկս յեցած սեղանին :

ՄՈՒՍՍՆ (Ա' ինքնա լուրջ ու ծանրախոն)

Գիտեմ , հոգիս . . . Քեզ կը գիտեմ յաճախ ,
Եւ առանց կասկածդ հըրու իրերու՝
Կուգամ յամբարայլ , կը ծըռիմ գոպանի
Այն էջին վըրայ՝ որ դուն չե'ս գըրեր . . .
Անխօս անշըշուկ՝ հագիւ թէ ներկայ՝
Այնպէ՛ս կ'ընեմ որ չի նըշմարեա զիս . . .

Այսպէս քանի' անգամներ՝ երբ կը կարծես զիս հեռուն՝
Քու ըսցիք ի տես՝ կուրամ քովդ ի վեր . . .

Գիտե՛մ , գիտե՛մ . . . կը ցաւիմ . . . Մըտերմուհիդ կ'ըլլայի՞
Եթէ կըսկիծըզ պատմող այդ խօսքերէդ իսկ կանուլս՝
Տըժգունած գէմքիդ հէզ երեւոյթէն
Խըռովքը հոգւոյդ չի գուշակէի . . .
Բա՛ց սիրտըդ ինձի՛ տաանց քաշելու . . .

Աչքըդ թըրջող սա արցունքն ինէ ինչո՞ւ կը ծածկես . . .
Հանգչէ՛ , սիրելի՛ս , հանգչէ՛ հանդարտիկ՝
Իմ թելիս պաշտպան հովանիին տակ . . .
Գիրկ մը՝ փոքր ինչ մայրագորով՝
Կուտայ մարդուն ս'ւժ և կորով . . .

ԲԱՆԱՍՏԵՂԻՐԸ

Ո՛ւժ , ըսի՞ր . . . Ճի՛շդ այդ բա՛ռն է որ՝ առանց ուզելուդ՝
Զիս այրող գալարող ցաւն ա՛լ աւելի կ՛մորմնօքէ . . .
Ո՛ւժ . . . գերազայն այս ժամուս՝ ինչ բան է ս՛ւժը՝ գիտե՞ս—
Ասոյդ մարմին մ՛ուռնինալ՝ զոր կարենաս նըւ իրել . . .

(Նստած սեղր անշարժ)

Ինչո՞ւ չեմ ես ալ անճնցմէ որ՝ կըսուելու սուրբ տենչով՝
Սիրայօժար կ՛երթան՝ կապոյտ համազգեստով , չորս առ
չորս ,

Ճակատագրին գէպի փառքերն և արկածներն անըստոյգ :

(Բանաստեղծին աչերը կը լուսավառուին իր նկարագրած
սեռիլին առջեւ)

Տ՛առայ անցեալ առաւօտ մեկնողներու խումբ մը զւարթ ,
Դ՛ուտառի լածեր՝ սրունք փառքը կ՛կազմեն Ֆրանսայի .
Լ՛ոկ փողի՛ ձայն մը օդին մէջ կը շլու կուտար քայլերուն .
Կ՛նիւր կեցած կը ժըպատէին արցունքներուն ընդմէջէն . . .
Ի՛նչ անտէ՛ք՝ հրացաններուն փողը ծաղկով զտրղարած՝
Եւ իրենց բա՛րձըր ճակատով գեղեցկացած քան երբեք՝
Կ՛երթային անձանօթ վայրն ուր գիրենք բողբղ կ՛ուղղէ՝
Հոգրենիբի պաշտպան պարխպն իրենց մարմնով խը-
տացնել . . .

Իրենց առջի գեղուհիէն կը գատուէին բոլորն ալ ,
Սակայն ի՞նչ փոյթ . . . Միւրեւնոյն վըստահուէ իւնն ապահով
Եւ ցընծութիւնը կը փայլէր աչքերնուն մէջ մանկական .
Իրենց մեկնումը կարծես վերադարձ մ՛էր յաղթական . . .

(Ոտի կելլայ)

Ի՛նչ մենք , աւա՛ղ , ս՛վ սիրուն պըզտիկ Մուստա տար-
փատենչ ,
Կ՛յ մընանք հոս միտ միտակ՝ անհոգ նըստած գիրիկ գըրիկ ,
Մ՛ինչ անտէ՛ք արդէն անդին կը կատարեն պարաքն իրենց :
Կ՛ը հասկընաս՝ ս, ուրեմն, անտնց յաղթանակն իմ կորանքս է ,
Ի՛մ՝ որ երէկ գեւ զինուոր՝ այսօր կ՛ըլլամ գասալիք ,
Եւ որ՝ դառնան երբ անտէ՛ք՝ փողոցներէն մեր անցնին՝
Ծափահարող , վաղն ի վազ ամբոխն հըպա՛րտ ճեղքելով ,
Ծաւնկերուդ վրայ ամօթէս պիտի ծածկել զամ ճակատս :

(Յուզում՝ նակասը վար կը խոնարհեցնէ եւ վայրկեան մը կը մնայ
նեծկլսանցներու մէջ)

ՄՈՒՍՍՆ (Անոր հակասք վեր առնելով եւ հեզգինէ՛ շարժուածքն ու
ձայնը աւելի զօրացնելով)

Քայց ի՞նչ կ'ըսես . . . Ա՛ժանիրքն սնձկոյ ինչո՞ւ կ'աբանաս :
Ինչո՞ւ այդչափ կ'խտնարհիս մինչև քու մէջ կրտսնես
Զինուորութեան անատակ ապիկար մարդը միայն ,
Ու քեզ կըզգաս նւաստացած՝ վատութենէն՝ զոր չունի՛ս :

Եւ ինչո՞ւ մեկնողներուն կը նըկարել լոկ պատկերն
Աչքիդ առջև՝ մինչ դուն ի՛նքզ անկարող ես մեկնելու . . .
Զի մեկնէլի՛ր պիտի դուն ալ անտեց պէս՝ ա՛յն տարիքին՝
Երբ քու խորունկ նայածքէ՛դ համակ կորով կը ցայտէր :

Զէլի՛ր յօժար , թէ կրնայիր , նոյնը չնել այսօր խոկ՝
Քան թէ կըրել հանդուրժել սո խըղճի խայթը ճընչող —
Մահացո՞ւ , պիտ'ըտէի , եթէ կամքս՝ վըդ ըլլար , —
Որ քու կեանքդ ուրիշներ իրենց մահո՞վ փըրկեցին . . .

Ո՛չ , այնպէս չէ՞ . . . Ապա ուրեմն , ս՛վ գիւրազգած խմ
չերթո՞ղս ,
Ու սուգերն իսկ տարսիատհնչ սիրահարի՛ կն սուգեր ,
Դեռ մինչև ե՛րբ անկարելին պիտի սգրաս , ու աըրամիս ,
Եւ ժամանակդ երկնածիր գար հեծելով ըսպառես . . .

Ա՛լ ի՞նչ ըսեմ . . . Կը սըրամըտի՛մ . . . Կ'ի՛ն մըն եմ , բայց
Ֆրանսուհի՛՛
Հաճոյքի մէջ՝ բազմազարթ , վըտանդի մէջ՝ քաջարի ,
Փորձութեան մէջ՝ հըզօր , — մի՛ն աննյմէ որ կ'անարգւին՝
Զի լոկ թեթեւ ծիծա՛յն անտեց կը նըշմարել , ս՛չ հողին :

Ուրեմն , ինչո՞ւ չես հասկընար թէ սիրաս սղջոյն դէպ ի քեզ
Կը խոյանայ , քանի՛ հոգիդ յայգերու մէջ կը մտչես ,
Քանի՛ այդպէս կը հաշտըլես որ կեանք մ'անշտհ անպէտ՝
Լըռութեան ու մութի մէջ՝ անշըքացնէ քեզ տակաւ . . .

Կը գանգատիս , կ'ափսոսաս թէ զէնք չունիս . . . , Հապա
գրի՛չդ ,
Գըրի՛չըդ որ՝ շատանց ի վեր՝ կը ժանգոտի ձեռքիդ մէջ . . .
Տա՛ղ մը . . . անս՛վ աշխարհի վըսյ ա՛ստղ մը պիտի նըշուէ՛
Գիշերին մէջ ընթացող ժողովըրդոց ուղեցոյց . . .

կորովին մարդը չըլլալուց ցաւէն՝ ամբողջ ամիսներ
Սա թուղթերուն առջև ճերմակ արմըկայեց մընացիր...
Գըրէ՛. Ֆրանսա կը սպասէ իր քերթօգնութեան գործին նախ,
Որպէս զի վա՛ղը պատկէ զինւորներս՛ն գործը իր :

Ամէն ոք իր գերի՛ն մէջ... գրէ՛... ա՛յս է քու գերդ...
իսկ ան՛նք՝

Եթէ կ'մեռնին՝ ւտնակրխած հողին համար չէ՛ միայն,
Այլ և որպէ՛ս զի Ֆ անտայի չըքնաց սաղերը պարի՛ն,
Որ մա՛նաւանդ իրենց երկրին հոգի՛ն փըրկեն ազատեն...
Իրենց սիրո՛յն, գորովի՛ն մէջ միամիտ ու տարտամ՝

Արեւտը՝ գոր կ'անդիտեն՝ նազ տեղ մը չի՛ գըրաւեր.
Գեղեցիկ տա՛ղ մը կը նմանի զանգուկատան՝ մ'վերըմբերձ,
Երկուքն ալ նո՛յն սըլացքով գէպ ի երկի՛նք կ'ըտրձըանան :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԻՐԸ (Որ կը սկսի շահուիլ գաղափարին եւ որուն մէջ
կը ծագի յոյս մը սակաւին վարանոս, բայց որ արդէն
կը լուսաւորէ իր դէմքը)

Գեղեցիկ տա՛ղ... տաղե՛ր չըքնաց... Այո՛, տաղեր այնպիսի
Ձգրոնք յաւերձ՝ ներկայէն անդին՝ կ'կըրկնէ ապագան,
Տողե՛ր սրունք՝ փոթօրիկէն ա՛լ բարձրագոս թընդարձվ՝
Յիշատակին հեա յոյսն ալ վերակենցող կ'նորոգեն...
Այո՛, տաղեր կան սրունք կարծես հացն են հոգիին,
Ձգրոնք ամբողջ սերունդի մը քաղցն անյագ կ'պահանջէ՛
Հասարակաց ճիգն որպէս զի վերարձարձել անոնցմով...
Յանցաւո՛ր են անչու շտ անոնք որ կը զլանան կը պահեն
Իրենց տաղերն այնպիսի. բայց քանիննք՝ ո՛վ Մուսա,
Այդ տաղերուն ձիրքն սենին. դուն կը խորհի՞ս, կը
հաւտա՞ս

Որ այս տըկար սըրախ մէջ զանոնք կարող եմ գըմենլ...
ՄՈՒՅԱՆ (Յաժ ձայնով)
Գրէ՛ . . .

ԲԱՆԱՍՏԵՂԻՐԸ (Հետզհետէ աւելի համոզուած, բայց սակաւին
վերջին վարանուումով մը)

Ի՞նչ... կկարծե՞ս... եթէ՛ գէթ՝ յանդըգնէի... ո՞վ գիտէ :
Այո՛... կը զգամ՝ կանուխէն քեզի գլմել պարտէի,
Ձի քեզ հանդէպ մանաւանդ թերահաւատ ես եղայ,
Մուսայ, որ ի՞մ տարփուհիս՝ միանգամայն վարպետս ես...
կը կարծե՞ս՝ որ միասին... Բայց ես միայն եղած եմ

Բանաստեղծ մը հեշտասէր՝ ամբան հրապոյրը երգող . . .
Իմ ներսէս բըղխած տաղերն ինչի՞ կըրնան ծառայել . . .
Հզօր բռտերու ժամն է հիմա . . . Ի՞նչպէս կ'ուզես՝ յան-
գըզնիմ . . .
Ժըպտիլ միայն գիտեմ ես անցնող սխալին մեղմաչունչ
կամ առուակին հեզասահ քաղցրամըրմունջ կարկաչին . . .
Ի՞նչպէս կրնամ արդ ամբոխին վերե կահնդնիլ՝ բովանդակ
Քարձրութեամբն իր քսպասած մեծապայծառ տաղերուն :

ՄՈՒՍՏՆ [Վ. usah եւ հրամայական եեռով մը]

Գրէ, ինչո՞ւ կանխաւ կը տարակուսիս,
Հըպարտութենէդ անճարա՛կ քերթող . . .
Ճիզն է որ կ'արժէ, ո՛չ յաջողութիւնն . . .
Գըրէ՛, որ պարտքի բաժինդ կատարես . . .
Զայնըդ՝ չունենայ խի ազդեցութիւն՝
Համըր մընալու իրաւունք չունի՛ . . .
Երկինքին մըռայլ ժամանակն է որ
Արտոյտի՛մ թեթեւ երգը կը բաւէ
Մեզ խանդազատել՝ յուզելու համար . . .
յետոյ, ո՞վ գիտէ . . . զուցէ տաղերդ ըլլան գեղեցիկ
Քու տառապանքիդ բովէ՛ն անցնելուն . . .
Փրանսայի հանճարն՝ անօտը համասփիւս՝
Անխըտիր հո՛ս հո՛ն կ'վառէ ջահերն իր . . .
Դու խի գիտե՞ս թէ սըրտիդ մէջ արդեօք ինչե՛ր կան
պահւած՝
Յորմէհետէ՝ անցեալին բոլորովին անտարբեր՝
Քան ըզտէրը զօրաւոր քեզ ուրիշ սէր մը խոցեց . . .
Գիտե՞ս ո՛րքան սուրբ աւիւն, արհամարհանք զայրացկոտ
Այս մեծ օրերը քու մէջդ կուտակեցին գիղեցին,
Եւ որոնք բռննկելու՝ կայծի մը լիկ կը սպասեն . . .
Թէ լըռութեամբըդ՝ գեղեցիկ տող մը միայն կորսըլի՝
Մեր Հայրենիքին իրաւունքն էր այն . . .
Գըրչամանիդ մէջ խոնարհ յամել մնալուն երեսէն՝
Գուցէ վաղւան Յազթանակին չարժանանայ ժամանել . . .

[Ոգելորուած, աւելի լայն շարժումներով]

Արշարոյսը մօտ է. . . բոլոր բանաստեղծներ, ելէ՛ք ոտքի,
Օ՛ն, միախումբ բողբոլեցէ՛ք Մուսային շուրջ հայրենիքի՛ :

Նախանձաւոր մեծ եղբայրներն հանդիտացէ՛ք քաջերուն ,
Մարտիկներս՛ն , կ'ըսեմ , հագար ինն հարիւր տասն ու
վեցի . . .

Ինչ որ անոնք տարտամօրէն արգ կը զգան՝
Լուսապայծառ երգ մը յանկարծ յայանագործէ թող
անոնց . . .

Եւ թո՛ղ ձեզմով գեղափայլին աչքերն անոնց բոցավառ
Անտահմտն նոր արչարայտի մ' շողիւնէն . . .

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ [Իր կարգին ոգիւնուած]

Այո՛ , ո՛վ Մուսայ , իրաւունք ունիս .
Փոստերը սըրախի գիւս կը համոզեն . . .
Ես կորած էի սե գիշերին մէջ . . .
Չայնոք ինձ հորիզոնը լուսաստրեց . . .
Քենէ՛ կը սորվիմ պէտքը հաւատքին ,
Եւ թէ՛ լրսին է դաւաճանութիւն . . .
Ֆրանսա կ'պահանջէ իր դաւակնեղէն
Մարմինը՝ ոմանց , ոմանց ալ հոգին . . .
Քերթո՛ղ՝ զինուոր նո՛յն պարծանքն ունենանք . . .
Մեր բոլոր տաղանգն , ուժերը բոլոր
Ընծայարեղենք գերագոյն կըուին՝
Չոր նորափետուր ազատութիւններն
Կը մըղին հնօրեայ ծեր բընուութեանց դէմ . . .

Արչարայր մօտ է... այո՛... բանաստեղծներ , երններ սաքի ,
Օն , միախուժը բորբուինք շուրջը Մուսային հայրենիքի...
Նախանձաւոր մեծ եղբայրներն հանդիտանանք քաջերուն ,
Մարտիկներս՛ն , կ'ըսեմ , հագար ինն հարիւր տասն ու
վեցի . . .

[Եւ անդով մը , որ երբայով խանդավառութիւն կը դառնայ]

Եւ գո՛ւք , Ֆրանսայի բառե՛ր շնաշխարհիկ ,
Վըճի՛րա և արագ , հըզօ՛ր ու գողարիկ ,
Որոնց մէջ ա՛յնքան փառքեր կը նընջին .
Դա՛ւք մեր հայրենեաց վանկե՛ր ընտանի ,
Որ սալարկներէն նայնքա՛ն գեղանի
Կը յառնէք սրքա՛ն Քսենէյլի գըրչէն . . .

Բառե՛ր որ ցայտէք կայծերու հանգոյն՝
Վսեմ մեկնումներու օրին գերագոյն՝
Կըուով պընդելու , պըրկունք պըրկելու .
Եւ երբ գրօչն հալուն բանայ ծալքերն իր՝

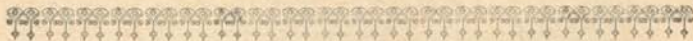
Հրաշունչ երգերու բառե՛ր վրէժխընդիր՝
 Որ փոխ իք վայրագ մըս ընչիւններու . . .
 Բառե՛ր՝ հրանթնիւն թընդիւնին մէջտեղ . . .
 Բառե՛ր՝ խառնըած անտնոց հեռ շքեղ ,
 Որ կը ճարճատէք գընդակի նըման . . .
 Արցունքով օծուն բառե՛ր խընկուէտ՝
 Չոր կը զեանդեն՝ ծաղիկներու հեռ՝
 Շիրմաքարերու խաչերուն վըրան . . .
 Բառե՛ր որ սփոփանք և յոյս կը ցօղէք
 Սգաւոր մայրերուն , այրիններուն հէք
 Սեւախումբ հոյլին վերե կարեմէք . . .
 Բառե՛ր սրանց մէջ՝ երգով՝ գոհունակ՝
 Ժըպտի իր փայլուն սուրին Յայթանակ՝
 Երբ պայքարին վերջն աւետեն փողեր . . .
 Ֆրանսայի բարբ բառե՛ր , հընչեցէ՛ք ,
 Եկէ՛ք մըտքիս մէջ , գրբչիս տա՛կ եկէք ,
 Սըրբանէք խանդով , ցընծութեամբ զեզուն . . .
 Ու երբ այս գըժխեմ՝ օրերըն անցնին ,
 Նոյն ընտրեալ բառե՛րը գարձէք կրկին .
 Որոնցմով յաստ՛ջ կ'երթայ Մարգկու թխն . . .

[Կր դառնայ Մուսային, որ իրեն մեխի կ'ընէ՝ բոլորովին յափեսակուած]

Ո՛վ Մուսայ , որ ա՛յնքան փոքր և ա՛յնքան մե՛ծ ես ,
 Այդ ժըպխտից կալին պահած զգոցումներովդ՝ ապրի՛ս
 ապրի՛ս ,
 զա՛ն . . .

Քանի որ տաղ մըն ալ կըրնայ Յայթանակին նրպատակը ,
 Եկա՛ւր՝ մէկտեղ՝ մեր հոգիովը բովանդակ՝ փորձե՛նք գրել :

[Մ]իտին կ'ուղղուին դէպ ի աշխատքեան սեղանը]
(Վ.Ա.ՐԱ.Գ.ՈՅԲ)

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՏԷՐ ԿԻՐԻ ԵՒ ՅԱՐԱԿԻՅ ՉԱՆԱԶԱՆ

ՇԻՆՈՒԱԾԱՆԵՒԹԵՐՈՒ

Աղեֆաանդրիա , 15 Բաղրայ Բաւս

ԹԷԼԷՖՕՆ 10-89

Հայրայրիչ Աղեֆաանդրիոյ Քաղաքապետքեան

ԱՆԳՈՒԹ ԿՈՐՈՒՍՏ ՍԸ

Ողբուցեալ Տիկին Էլզիա Սիմոնեան

Իրեններուն համար գծնդակ, այլ եղիպտահայ ամբողջ ընկերական ու մտաւորական շրջանակի մը համար

զանախակիժ կորուստ մը եղաւ, այս ամառ, սղբացեալ Տիկին Էլզլիս Սիմոնեանի վաղածամ մահը:

Մանկամարդ ու շնորհալի Հայուհին, այնքան իր յանկուցիչ ազնուութեամբ որքան երաժշտական իր գողարիկ տաղանդով, Գահիրէի մեր ազգային բարենպաստակ համախմբումներուն ու գեղարուեստական հանազխութիւններուն անհրաժեշտ զարդն եղած էր:

Եւ օր մը սարսափով լսեցինք, թէ անողորմ ժանտատենդը՝ քսանըեօթը գարուններ հազիւ բոլորած այս աղու էակը յօշոտելու, հափափելու վրայ էր Ազիքսանդրիոյ Յունական Հիւանդանոցին մէջ:

Շնչառապառ սպասեցինք բարեւումն աւետիսի մը: Բայց իր չարաչար անշնչացման բօթը չուշացաւ անարեկել մեզի...

Հիմա կը հանգչի Մազարիթայի ազգային գերեզմանատունը:

Իր հառելի ըսուեցան վիշտի ու ափսոսանքի բոլոր սրտագին խօսքերը: Իր յիշատակին սգասարսուռ էջեր ձօնուեցան եգիպտահայ գրագէտներու և արուեստագէտներու կողմէ: «Անապատի Յուշարձանը»՝ շնորհիւ ջերմիտանդ ձեռքերու՝ իր վերջնիթեր պրակով՝ բարոյական շիրիմ մը եղաւ տարաբազ գիկին Սիմոնեանին: Բայց աններելի թերացում մը պիտի ըլլար մեր կողմէն՝ եթէ մտնայինք «եգիպտահայ Տարեցոյց»ին մէջ ալ երկիւղածօրէն ամփոփել անհետացած իր սիրելի գիմապատները, և մեր ցուագին յարգանքին խունկը ծխել իր աղեխարշ յիշատակին...

Աւ եղբայրական ձայն մը, Գահիրէէն, թունդ կը հանէ զիս, այս տողերը գրած միջոցիս.

— «Տարեցոյց»ից մէջ մի՛ մտնար Տիկին Սիմոնեանը... Այդ հաղուագիւտ էակը շատ քիչեր առիթ ունեցած էին ճանչնալու՝ ինչպէս մենք: Մեր կեանքին մէջ քիչ անգամ հանդիպած ենք Տիկին Էլզլիսի հրեշտակային հոգիովն օժտուած կիներու: Բարութեան, ազնուութեան մարմնացումն էր ան, և մխիթարութիւնը՝ ապիրատ մարդկութենէն ձանձրացածներուս: Ափսո՛ս որ ի սպառ գրկուեցանք մեր այդ անմոտանալի բարեկամուհիէն...

ՄԵՐ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ

Յարգելի բարեկամ,

Կը փափաքէք որ էջ մը գրեմ ձեր «Տարեցոյց»ին համար, և կ'ուզէք որ այդ էջը բացատրէ մեր «Երաժշտական Տարին» :

Երաժշտական տարի . . .

Բայց երաժշտութիւնը սգաւոր է երկար ատենէ ի վեր : Տարին որ կը վերջանայ, երաժշտասէրը չի խանդավառեր : Եւ այլապէս չէր կրնար ըլլալ, կարծեմ : Շօրջերնիս նայելէ առաջ, եթէ կ'ուզէք, քիչ մը աւելի հեռու նետենք մեր ակնարկը :

Ի՞նչ կը մտածեն, ի՞նչ կ'ընեն, անդին, վարպետները, — տիեզերանոցակ երգահանէն, երաժշտապետէն մինչեւ խօնարհագոյն երաժիշտը : Հայրենիքի սիրովն հիմնուսացած, անոր ազատագրութեան արխնաթօր այլ նուիրական աշխատանքին փարած հպելին, անոնք իրենց գործունէութիւնը, իրենց տաղանդը, իրենց անձը բարանուէր կը արամազրեն հասարակաց օգտին համար :

Եթէ կը յիշէք, օր մը, երկու տարի առաջ, միասին կարդացինք, Շուպերթի և Շօրէնի սօնաքներուն ունկնդրելէ յետոյ, հրաւերը, ի՞նչ կ'ըսեմ, ահագանգը S. I. M. & Courrier Musicalի խմբագրութեան, որ՝ յանուն արդարութեան, յանուն քաղաքակրթութեան, յանուն խոշտանգուող արուեստին՝ — Ռէնսի հրաշալիքին Տեսաններու ոճբագործ ձեռքով կործանումը կը գուժէր մեզ այդ միջոցին հեռագիրը — զբօշակի տակ կը կանչէր բոլոր ամենական կամքերը, բոլոր խիզախ ու սրտատ հայրենասէրները, անխափր, ստիպողաբար : « . . . Առէն օր՝ իր պարտականութեան գլուխը : Մենք, երաժիշաներս, ամենքս ալ պէտք է ախտենք ազնկին տեղ, ստեղծներուն տեղ թնդանօթներու փողին երկարել մեր ձեռքը : Մեզմէ ամենէն տկարները, հիւանդները, մինչեւ խոյ օրհասականները պէտք է որ բերեն իրենց աշխատութեան բաժինը, փրկելու համար Հայրենիքը թշնամիին ճիրաններէն : Ոտքի՛ »

Այսպէս կը հրամայէր արուեստներու ամենէն վերացականին՝ երաժշտութեան պաշտօնաթերթն իր այդ ռազմաշունչ Տօփլանանովը: Ու մենք կը տեսնենք, երկու տարիէ ի վեր, որ դրազէտին ու արուեստագէտին հետ կողք-կոխքի, երաժիշան ալ կը ձեռքէ կ'անցնի արիւնոտ ճամբան, և՛ նուագարաններու հոգեզուարճ դաշնակութեան՝ մահաձիր հրանօթներու մեծաստատ ճազփումներուն կ'ունկնդրէ:

Քանինհր ինկան անոնցմէ, ճակատնին թշնամիին դէմ, կուրծքերնուն վրայ սեղմած իրենց անբաժան ընկերը, հրացանը: Ամիս չանցնիլ որ այդ հերոսական եղբայրակիցներուս մէկ քանիւն անուններուն չի հանդիպիմ, փառքի և անմահութեան ճանապարհին վրայ զհնուգներու շարքին: Երաժշտութիւնը սգաւոր է, արգարիւ:

* * *

Իսկ մեր երաժշտական տարիին խօսքը չի պիտի ուզէի ընել, յարգելի բարեկամ, զի մերը կատարեալ ողբերգութիւն մը եղաւ: Եթէ մեր արքիսքներուն կորուստը չի լացինք Եւրոպացիին պէս, մեր ամբողջ ցեղին կրած ահաւոր տառապանքը, տարագրումն ու ջարդը միթէ չէին բաւեր որպէս զի խնայուէր մեր ցանցաւ, մատի վրայ հազիւ համբուող արուեստագէտներուն...:

Եւ սակայն, այս մշտակապոյտ երկինքին տակ, մահուան մանգաղն հնձեց — ձիւղ երեք ամիս կը բաժնեն մեզ այդ ախուր օրէն — մեր ամենէն հմայքատ ու խոտմնալից արուեստագիտուհիներէն մին, ողբացեալ Տիկին Էլպիս Սլաննեանը: Անողոք ճակատագիրը, մեզի տուած իր այդ հարուածովը, կարծես չուզեց որ պակաս մը մնայ մեր բրգացած ցաւերուն մէջ, ու տարուս պաննեյ՝ տարաբախտ դաշնակահարուհիին հետ՝ մեր «Երաժշտական Տարին»...:

Գանիբէ, 11 Հոկտ. 1916

Հ. Պ.

Գ Ե Ր Ե Զ Մ Ա Ն Ա Տ Ո Ւ Ն Ը

(Պ. Ի Լ. Ա. Ն. Է Է.)

Քախի՛ծ մը խոր գիւ կը կանչէ
 Կուրբ երեւի՛ն մէջ օրորուն .
 Ա՛լ սիբս յովամ է անուրջէ :

Հովը մեզմիւ կը հ սաւաչ .
 Ճիւղերուն մէջ նսնիներուն ,
 Քախի՛ծ մը խոր գիւ կը կանչէ :

Մուրն է ու լոյսը կը սանջէ :
 Վերջ սլոյսի երանգներուն .
 Ա՛լ սիբս յովամ է անուրջէ :

Ակը վրնիս կը կարկառէ
 Ո՛ր մը իտուր ու նուազուն .
 Քախի՛ծ մը խոր գիւ կը կանչէ :

Մասրան գանգակն կը դօղանջէ ,
 Կուգայ մեանիլ ձայնը քրքուն
 Յովամ սրտիս մէջ անուրջէ :

Վերք սեւ բու մը կը նրչէ
 Քառասին մէջ սալարքներուն .
 Քախի՛ծ մը խոր գիւ կը կանչէ :

Գօս սերեր կը դողողէ
 Չարցամ նիւղին ձայնն երերուն ,
 Յովամ սրտիս պէս անուրջէ :

Հիւանդ հողիս գետ կը լիւծէ ,
 Հրմայնները նին օրերուն . . .
 Քախի՛ծ մը խոր գիւ կը ննիւծէ :

Օհ, ա՛լ դառնանք, դառնանք, ու՛՛՛ է .
 Կը լսես ձայնն բսուերներուն . . .
 Ա՛լ սիբս յովամ է անուրջէ :

Սա վարդերուն սակ կը նրնջէ
 Կոյս մը սպրամ քրասն գարուն .
 Քախի՛ծ մը խոր գիւ կը կանչէ :

Յիմար սերքս ալ կը նրնչէ
 Վարդերուն մեջ պատրաններուն,
 Ա՛լ սիրսս յոգնած է անուրջէ :
 Երբ հրեւսակին փոզը հնչէ
 Կեանք պիտի տայ մեռելներուն :
 Թախիծ մը խոր զիս կը կանչէ :
 Ի՞նչ, յարութիւն կարելի չէ՞
 Սիրոյս համար բռնած այգուն,
 Օ՛հ, սիրսս յոգնած է անուրջէ :
 Այգ յոյսը բո՛ղ չի բողբոջէ . . .
 Ըսէ՛, ի՞նչու, ի՞նչու բախուն
 Թախիծ մը խոր զիս կը կանչէ
 Աս սիրսս յոգնած է անուրջէ . . . :

Գահիրէ:

ՅԱԿՈՒՐ ԱԳԱԶԱՐՄ

Լ. ԵՆՈՎՔԵԱՆ
 ԵՒ ԸՆԿ,
 ՄՕՉԱՄԷՏ ԱՆԻ
 ՀՐԱԳԱՐԱԿ
 ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ԿԱՆՈՆԱԻՈՐ ԵՐԹԵԻԵԿ

Միացեալ-Նահանգներու, Քանասայի եւ Հար.

Ամերիկայի համար

ԹԵԼԵՖՅՕՆ 37-15

ՓՈՍԹԱՐԿՂ 897

Ե Գ Ի Պ Տ Ո Ս Ի Ն

Երևտասարգ տարիքէս ի վեր քու մէջդ բնակեցայ, չուրջ քառասուն տարիէ ի վեր. թէպէտ քան տարի է միայն սր դուն իմ բնակավայրս հս :

Այնչափ յաճախ տեսայ քեզի երազներուս մէջ, որ երբեմն, յարթմնի, կը կարծէի թէ քու մէջդ հմ, Ե-գիպտոս :

Տարօրինակ բան, դուն իմ մտքիս տնվանելի յաճախանքը եղար. ո՞ր անհասկանալի զօրութիւնը բրաւ այնպէս որ գիտէի, կը զգայի, երկար ժամանակներ առաջ, թէ Բուրգերուն երկիրը իմ երկրորդ ծննդավայրս պիտի ըլլար, եթէ կարելի է այսպէս ըսել : Ո՞ր անգագանապահ կիւսը քունիս մէջ քանի քանի անգամներ եկաւ տարաշխարհիկ այդ գոյութեան պատրանքը իմ մէջս ներարկող խաշխաշներ ցանկ գլխուս վրայ : Ո՞ր կէ ծնաւ երբեք այս խարկանքը երկարատե, որ վերջը վերջը իրականութիւն եղաւ :

Քու նեղօտիգ եզերքներուն վրայ երկար ատեն թափառեցայ մութ գիշերներուն մէջ : Անապատին հսվը կը փչէր երեսիս : Արմաւենիներու գ հողմնատատան փետրափունջերը նորօրինակ սարդեր երեւցան ինծի՝ երկրէս մինչև կապոյտը պրկուած աներևոյթ ստայնի մը թելերուն վրայէն մագլցող : Ընտանի վայր մը թուեցար ինծի, ուր կարծես թէ մ'զ գիտէ ո՞րչափ ժամանակ առաջ շնչած էի, և որ անձանօթ չէր ինծի : Հինաւուրց քուրմերուդ խորհուրդին գիտակ էակ մը հագցուց ինծի գիւթական ջանջիլ մը, որ հոգևով փոխադրուել տուաւ ինծի քու գետափունքներուդ վրայ :

Այս ընդարձակ նախազգացումը ո՞վ, ի՞նչ բան ներշնչեց ինծի : Ինչո՞ւ քեզի երազեցի, և ոչ սերիչ սաւրաշխարհ մը : Վասն զի մինչիւ սատիճան մը կը ճանչնայի զքեզ, քու պատմութիւնդ, քու ստտուածներուդ գիւցալէպերը, Սփինքսիդ խորհրդաւոր և անձայրածիր

նայուածքը, պատիրաներդ, մտխաներդ: Շատ քիչ անգամ պատահած էր ինծի քու վրագ խորհիլ՝ գրեզ հեռագգալու համար:

Դուքն գերեզմաններու քաղաքը, մահուան, մեծ սուգերու, գոյութեան յախտենական գաղտնիքին, յետ մահու յաւերժացման անձուկի բնագուտաը երեւցար երեւակայութեանս աչքերուն: Քունէս երբեմն լալազին արթնցայ՝ քու վրագ, քեզի համար հեծկրտանքներով անուրջներուս մէջ սղրալէ յետոյ: Գրեթէ վախցայ որ օր մը քեզի կուգամ, և քու մէջդ կը վախճանի իմ էութիւնս: Ի՞նչու, ի՞նչպէս եղաւ սախկայ:

Վաստիւրի ափերուն սրտագրաւ հմայքը, գալարաւէտ պուրակները, գիշերները համաստեղութեանց հետ խառնուող շիտթուող լոյսերը որ բլուրներու վրայ կը շողային, ու շէիր գիտեր թէ ս'ւր կը սկսի երկինքը, ս'ւր կը սահմանուի Ստամպոլը, ա՛յնպէս որ վերէն, վարէն, ա՛ջէդ, ձախէդ աստղերով շրջապատուած, սզողուած, պաշարուած կը զգայիր ինքզինքդ. հեղուցին ալիքներուն մէջ դարտաստաններէն վարկախուած վարգենիներուն հեշտարոյր հովանիին տակէն լուսնորսսին սահարկող անցնող նաւակներուն սիրտատարիիկ երգերը, թխակներուն մեղմ՝ ճողրիւնովը ամանակուած. Կէօք-Սուլի, Սարը-Նարի, Քեաղըտհանէի, Փանարաքիի, Կղզիներու հագեցարար ու խռովիչ ճեմնալալայրերուն կենսայորդութիւնները, մէկ խօսքով՝ երկրաւոր այդ գրախտին — հիմա գժսխքի վերածուած — բովանդակ գիւթութիւնն ու հեշտանքը ոչինչ էին, ոչինչ կ'ըսէին սրտիս՝ երբ քու վրագ կը մտածէի, ս'վ Եղիպտոս: Դուքն խորունկ, խորունկ անգունդը եղար՝ որ կը քաշէ իրեն՝ իմ անձիս համար. վի՛ն մը որուն բոլորալիքը սրտատրոփ պտտելով, ու վախնալով մէջը նայիլ, զառանցանքներուն ամենէն յիւտրացուցիչը, գլխու պըտոյտներուն ամենէն հագեմաշը կրեցի:

Ուրեմն մարդուն մէջ վիցերորդ, թերեւս եօթներորդ զգալի՞ք մըն ալ կը դարանակալէ, ու մենք չի՞նք ձանձար զանի: Եւ ինչպէս որ կ'աւակը մեզի դարձնող մէկը, որուն ետեւէն՝ մօտեմանք առանց բնաւ ձայն կամ ազմուկ հանելու, կը զգայ մեր մերձեանալը և

հտին կը դառնայ, այնպէս ալ կը հետազգա՞նք տեղերը ուր պիտի ըլլանք, ուր պիտի երկար առնն ապրինք՝ առանց որ բնաւ բան մը մեզի կանխագուշակել տայ մեր բնակութեան մէջ տեղի ունենալիք այդ փոփոխումը: Եւ գարձեա՞ւ պէտք պիտի ըլլայ Ալպիոնի ամենամեծ գուռիկին՝ իր ամենէն խորին մէկ երզին մէջ՝ իր մէկ հերոսին բերնովը թելազրած սա վարկածը յիշել:

There are more things in heaven and earth, Horatio,
Than are deem'd of in your philosophy.

Ո՛հ, այո, հոգւոյս բոլոր սեփովը կը հաւատամ՝ որ գէթ մինչեւ ցարգ մարդկային գիտակցութեան ըմբռնումէն խոյս տուող, չիմացուած չյղացուած չերեւակայուած գազանի գորութիւններ կ'ապրին մեր ջրղբուն, մեր դնդերներուն, մեր ուղեղին ծալքերուն, մեր երկիւմամոնքներուն մէջ, գորութիւններ որոնց գիտութիւնը թերեւս օր մը անուն մը տայ բնորոշիչ:

* * *

Թայց տհա կը յիշեմ:

Կը յիշեմ ինչ որ տեսայ, ինչ որ կրեցի հոս պանդրխտանալէս ի վեր, ու կը հասկնամ թէ ինչո՞ւ համար այնչափ երկիւղով ու անդճով բարդուած էր եզրուատի սպագոյ կեանքիս նախազգացումը:

Կը յիշեմ առաջին օրէն սկսեալ, քսան ամառ առաջ, տեսած դէմքերս, որ եկան կրկին անապասնեութեւ մէջ սեղմուած այս մարդը, եկան, ու գացին, ս՛էր, — ոչ ոք գիտէ: Յուսահատի, վախցածի, կեանքէն զարհուրածի, վաղուան մատանջութիւնովը զալիացածի դէմքեր: Մարդիկ, այրեր, կիներ, երիտասարդներ, որ հապճեպով, կրակէ փախչելու պէս, մեկնած էին Թուրքիոյ ոստանէն, չգիտնալով թէ ի՞նչ պիտի ընեն, ի՞նչպէս պիտի ապրին և պիտի ապրեցնեն իրենցները: Իրենց առններէն տեղերէն բռնի անջատուած էակներ, որ օտար և գուցէ հիւրամերժ ավուները դիմելու հարկադրուած էին վախէ և անապահովութենէ:

Ի՞նչ մարմնքիչ, ի՞նչ տառապեցուցիչ էր այդ տղանցումը մեր եզրայրները եղող այդ չուառներուն զոր

անիրաւ և խուժադուժ կառավարութեան մը ստեղծած սոսկումները աշխարհի չորս հովիւրուն կը ցրուէին, վհատ, սարսափահար, ապուշցած ու խելագարած ապառնիլին անտուգութենէն:

Բայց ս'վ կրնար մտքէն անցընել տարիներ վերջը այդ անխնայարտ իշխանութեան երկիրներուն մէջ պատահելիք բաները, որ կը գլեն կ'անցնին ամեն ինչ որ զարհուրելի բան կրնայ տեղի ունենալ աստղերուն տակ:

Այն ժամանակի գաղթող փախտակոնները երկաթի և կրակի շրջանակի մը մէջ ամբափակուած չէին. վատթարագոյնը, անոնց համար, գալիք օրերուն տաղնապն էր, դուռնէ դուռ վազելները՝ գործ մը, ապրուստի միջոց մը գտնալու համար, եկեղեցիի բակերուն մէջ շեղջշեղջ կուտակումները, հանրային գթութեան կարօտ մնալու ամօթը, և կարգ մը ուրիշ անպատեհութիւններ որոնց վարժուած չէին: Յուսահատածներուն մէջ տկարագոյններ կային, որոնց միակ միտքովութիւնը, որոնց գերազայն սփոփանքն էր մտածումը թէ, ամենէն զէշ բանը որ կրնար պատահիլ իրենց՝ դոյութեան գրաւումն էր, Ս. Մինասի մատուռին կարուածին բնակութիւնը, խաղաղացումը, փրկութիւնը, յաւիտեան հանգիստը... Սուրբ Մինասը, այնքան վշտաբեկներու վերջին հանգրուանը, ուր գացին պատկեցան մեր այնչափ բարեկամներն ու սիրելիները: Ժամագրավայրը յոգնածներուն... և անոնց որ տակուռն չէին յոգնած ու ս'վ գլտէ ս'րչափ պիտի յոգնէին, կեանքի կոխին մէջ յաղթողներն ալ, յաղթուողներն ալ:

Սուրբ Մինաս, սրտաուշ սպաւորներուն ուխտատեղին, դուռը յաւիտենականութեան վրայ բացուած, մեծ Համոյնքին կարուածին մուտքը, բայն ու բարձր պատուհանը ուրիշ կ'երևայ Անտահմանութիւնը, տրխազգեաց բանտը, որուն տեսիլը սարսուռ կ'ազգէ, բայց որուն բնակիչները սա առաւելութիւնը ունին ամեն ուրիշ բանտարկիւններէ, որ անոնց պէս դուրսը եղողներուն չեն նախանձիր, ու կարօտնալ չեն գիտեր:

Աւա՛ղ, մեր օրերուն վատարանդիները ժամանակաց

յաւ խոնարհութեան մէջ նմանը հաւանօրէն երբեք չտեսնուած թշուառներն են . ամենաչարագէտ կերպով անձողոպրելի գեհննի մը գատապարտեալները . անուն չունեցող սոսկումներու մատնուած զոհերը . բարեկեցիկ նահապետական ընտանիքի մը հայրը , որ անօթութենէ կը տառապի՝ իր չուրջը իրեններուն , որ մատապատի են և հետեւաբար չեն կարող գիմանալ , գլորելով իյնայը տեսնալէ յետոյ ահելի աքսորի ճամբուն վրայ . իմաստասիրական գիրքերու և մեծ հանճարներու երկերու ընթերցումը իրեն միակ և նախընտիր հաճոյք և սերտութիւն ըրած ազնուական տիպար դաստիարակը , որ ապուշներու և խենթերու կարճառօտ հագուստներով հազիւ ծածկուած՝ հագուստներ զոր յետին շնորհին բնակիչը պիտի մերժէր իրրեւ խշտակ , բուպիկ , կմախք դարձած , անճանաչելի , հազիւ կրնարով քայլիրը փոխել . քնքոյշ սիրտով և աղքատներու բարեկամ երիտասարդը , որուն արդուզարդը և մաքրաւիրութիւնը առաւօտները կնդրկարոյր օճառով կ'օծուէին , քրտինքէ զաղբարոյր և քաւահատ ցնցոտիներու մէջ փաթթուած և , ս'վ անանուն աղէտք , դարչաճճիներէ տանջուած կերուած : Չինք ուղեր ներկայացնել այլեւս մանկամարդ կիներուն և մեր ծաղկատի քոյրերուն տուայտանքը , ոչ ալ ազածրի մանուկնկն ուն աղետարէ վիճակը . ամենքն ալ զոհեր սճիրներու զոր կարելի չէ ըստ արժանւոյն պատժել , թշնամանքներու սրնց հնարաւոր վրէժը լուծել :

Անա այս ամենադառնաղէտ շրջանին ժամանակակից , սկսնջալուր վկայ ըլլալու անկգր անչափ կսկիծով հոս , այս երկրին մէջ մորմոքելու նախազգացումն էր զոր ունեցայ երկար տարիներ առաջ . և վա՛յ ինձի , նախազգացումն այն դժնդակ հարուածին որ զարկաւ խանդավառ և խանդակաթ հօր սիրտս , հարուած որ կէսէն շատ աւելի մեռած մահկանացու մը ըրաւ զիս . . .

Եւ հիմա , քանի որ բաւական մեծ պատիժ չկայ պատուհասելու համար նզեռնադսրծները , ու չկայ , բաւարար վրէժ , մենք — ու կը հաւատամ որ մեզի պէս շատեր — կը գաւանինք մեծ վիհին բարեգթութիւնը , ցաւազին իրականութեան յաճախանքէն ազատելու համար :

Յ. ՍԵԹԵԱՆ

ԵԳԻՊՏԱԶԱՅ ԲՆԻԿ ՏԱՐՐԷՆ

Հ Ա Պ Ի Պ Յ Ո Վ Ա Կ Ի Մ Ե Ա Ն

Եգիպտահայ բնիկ տարրը — որ բնան մէկ դարով ալ չի հաշուեր իր գոյութիւնը՝ ոչինչ յաւերժացուցած ըլլալով այս երկրին պատմական հին շրջաններէն — բաւական ստեղծ է զի վեր կը թուէր դադրած ըլլալ սոց-

գային մեր տեղական կեանքին մէջ ուշագրաւ դեր մը ստանձնելէ: Պէնի-Սուբէնի ու Ապու-Տար-տարի շրջափակերէն ներս հետքեր թուուցած փաթեցուսոր դէմերէն ու օրհնեալ անուններէն յիշատակներու չիշատակարաններ միտքն մընացեր էին գրութիւնէ:

Ու ծացում մը չէր ենթադրեր ասիկա: Եգիպտահայ պիղծի տարրը՝ հա-

Տիար Հասիպ Յովակիմեան

ւատարիմ իր եկեղեցիին՝ ընկերային խոնարհ մակարդակ մը կը ներկայացնէ առ հասարակ: Երբեմնի փարթամ սուններէն քանի՞ հատ կանգուն ու պայծառ կը

տեսնենք այսօր : Անշառաւիղ սերունդներու տրտում
հասնը . . .

Այս պարագան աւելի հաճելի պիտի ընծայէր մեզի՝
եզիպատանայ հանրային թատերաբեմին վրայ երեւումը
երիտասարդ ու պատուական ազգայինի մը , Տիար Հա-
պիպ Յովակիմեանի , որդի մեծահարուստ Տիար Գառ-
նուկ Յովակիմեանի , որ՝ Պալու Թէվֆէլք փաշայի օրե-
րէն Եզիպոսս հաստատուած՝ խոր ծիրութեան մէջ կը
մրտփէ այսօր , իր ժրաջան գաւկին յանձնած ըլլալով
զեկը նիւթական պատկառելի նուաճումքի մը :

Տիար Հապիպ Յովակիմեան արժանի է , սակայն ,
բողոքէն իրեն շուայլուած մենաշնորհներուն : Պարզասէր ,
բուխարտ , գործունեայ երիտասարդ մը , որ եզիպ-
տական նիւթագորութիւնը յաւկանչող ամբարտաւա-
նութիւնէն ու շփացածութիւնէն զերժ մնացեր է բարբո-
զին , և որ իր ցեղին համակրութիւններուն ու տուայ-
տանքներուն հետ հպումի գալու առաջին առթիւ իսկ
ցոյց տուաւ թէ ընդունակ է վերահան խանդաղատու-
նորու : Եւ հանրօգուտ մեծագործութիւններու համար
ամէն բան չէ՞ քիչ մը խանդավատութիւնը՝ երբ դրամը
չի պակտիր : Պալմարս Հապիպ Գասնուկ — ինչպէս սո-
վորարար կը կոչեն զինքը — բարեգործական ու ազ-
գաշէն չքեղ ժէսթերու մարդն ըլլալ կը խոտանայ :

Եզիպատանայ ժողովականութեան ամենէն թանկա-
զին ստացումն եղաւ ինք այս տարի . Լալաեանց-Քէչ-
եան գահլիճին Պէնի-Սուրէնէն մեկնումն եթէ մեզ ան-
մխիթար ձգած ըլլար՝ պիտի սփոփուէինք յաջորդ
Ֆէրմանեան-Ինայէթեան գահլիճին մէջ տեսնելով Պա-
լմարս Հապիպը , որ «Ազգային Սահմանողութիւն»ը գոց
չի գիտեր , բայց որ՝ կանոնչ սեղանին շուրջ իր պաշտօնա-
կիցները ահիկն ու սեկիկնով մը բարեւելէ վերջ՝ Ս . Աստ-
ուածածնայ տաճարը երկիրականութեամբ լուսաւորե-
լու համար 300 սակիի ծախք մը կը ստանձնէ ժպա-
զին մնալիչի մը կտրուկ պիւրճախօտութեամբ :

Տիար Հապիպ Յովակիմեան՝ Գահիրէի մեր Քաղա-
քականին անդամակցելէ գտա՝ Նպաստամատոյցին գան-
ձակետութիւնն ալ կը վարէ յոյժ վաշեւօրէն : Երկար
վարանումներէ ու տատանումներէ յետոյ , Սրբազան

Առաջնորդ Հօր կողմէ վերջին անգամ Գահիրէի մէջ ձեռնարկուած նպաստամատոյցի հանգանակութեան ամենէն առատաձեւն մասնակցողն եղաւ Տիար Հապիպ Յովակիմեան՝ իրեն վստահուելիք անտուկին թեթեւութիւնը 600 սկիի գումարով մը ծանրացնելով :

Այս 600ը 6000 պիտի կրնար ըլլալ, բայց չեղաւ . . . Ինչո՞ւ . . . Պատմե՛մ անկէջօրը որ արդէն ծանօթ է Գահիրէի մեր ժողովական շրջաններուն :

Երեք ունեւոր ազգայիններ — անուններ տալու պէտք չիկայ — Առաջնորդ Արբազանին հետ կը ներկայանան Տիար Հապիպ Գոռնուկին, և կը հրաւիրեն զայն կարեւոր գումար մը արձանագրուիլ նպաստամատոյցին հանգանակութեան : Խալիլա Հապիպ, որ հոգեբանական հաստատութենէ գուրկ չէ, կը յայտարարէ իր ականաւոր հիւրերուն .

— Ձեյնա՛ք . . . Հրամայե՛ք . . . Ամենա՛յն սիրով . . . Ձեր երեքին աւելիքին կրկինը պիտի տամ . . . Ապարէ՛զ . . .

Երեք եզրպատահայ երեւելիներն իրարու կը նային սահմակած . . . Ձէին երեւակայեր այս թխիկին գալ . . . Խալիլա Հապիպ կը ժպտի, սիկարէթ մեծարելով Սըրբազանին և իր մեծայարգ ընկերակիցներուն . . . Երեք ջոջերը կը ստիպուին համակերպիլ, և 10) ական սկի կ'արձանագրուին . . . Խալիլա Հապիպ երեքին համագումարը կը կրկնէ, և կուտայ 600 սկի . . .

Բայց, վստահ եղէք, Տիար Հապիպ Յովակիմեան այս սիրուն կատակը պիտի չի կրկնէ ուրիշ անգամ . . . Անիկա պիտի տայ անպայման, պիտի տայ, չի աւտոջներուն տեղ ալ . . . :

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՍՈՒՔ ԷԼ ՔԱՆԹՕ - Յ.Ղ.ԵՔՍԱՆԴՐԻԱ.

ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆԱՅ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Գիներու պիւրամասշիվութեան եւ սեսակներու ազնուութեան կողմէ անմրցելի :

ԲԵՄԱԿԱՆ ՆՈՐ ԱՍՏՂ ՄԸ

ՕՐ, ՆՈՒԱՐԳ ԾԱՂՈՅԵԱՆ

Եզիպտահայ այս ամուլ պարուան տրուեստագիտական սխրալի յայտնութիւնն եղաւ Օր. Նուարգ Շաղոյեան :

Գահիրէի օտար գեղարուեստատէր շրջանակներէն աւելի փնտռուած ու գնահատուած, անձանօթ մը չէր ան մատուորական մեր ընտրանիին : Իր գմայլելի ձայնը՝ քանիցս՝ մեզ առինքներ էր ; ու վրդափեր ալ, անտարբերութեան շրջափիւռի մը մէջ անտեսուած հմայքի մը սարսուռովը, և իր ինքնատիպ սիրուեքը համակիր հետաքրքրութեան թիրախ մը դարձեր էր մէկէ աւելի

ազգային համախորհուրդներու մէջ: Քայց եզրապահայ կեանքին տափակութիւնը — սրիչ հոգեբով խճողուած, խափանուած — մեզ անուշադիր ըրեր էր Հայաստանի այս հարազատ դատեր, Վասպուրականի այս նժգեհ պըպուլին հանգէպ՝ որ արեւմտեան արուեստին ամբողջ շնորհքն ու նրբազգացութիւնն իւրացուցած էր:

Իրմով շահագրգռութեան այս մեղադրելի պակասը, սակայն, ուղիղ չի համեմատեցաւ միշտ սամիկին — տաղանդի ու գեղեցկութեան՝ սպաննիչներո՛ւն — իրեն սեւեռած կոյր ու մախանքոտ ուշադրութեան հետ: Իր սեռակիցներէն քիչեր իրեն չափ կրեցին մեր ընկերային տականքներուն վայրահաշուութեան և մեր դիմակաւոր զպարկեշտներուն բանտարկութեան վայրագ խածատոււր: Աստուածային հուրը տաճարակրող, այլ տկար, գրեթէ անպաշտպան էակի մը դէմ այս ծամածուռ մոլեգնութիւնը, որ յաճախ ապշեցուց ու զոռնացուց մեզի, արշարային առջեւ ճահիճի մը տղմակահակ փութորկումին տպաւորութիւնը կը գործէ այսօր մեր վրայ...

Օր. Նուարդ Շողոյիան անիրաւուած տաղանդին յաղթանակովը պիտի խանդավառէր ու սրտասնդէր մեզի օր մը: Զայնը Հնչեցի գլխաւոր դերին մէջ իր երեւան բերած բեմական գերազանց յատկութիւնները ժողովրդային անվերապահ սքանչացումին առարկայ ըրին զինքը, և տսիկա իր տիրական որդիւնը եղաւ: Բրէնթանիայի ու Ալճամպրայի երկու յիշատակելի երեկոյթներն եթէ թատերադրական տոաջին փորձիս յաջողութիւնն անվիճելիօրէն չապացուցին՝ թրքահայ բեմին համար նոր աստղի մը աւետաւոր շոտափումին ստիթն եղան անտարակոյս: Եւ տսիկա կը բաւէր որ ես հպարտ ու վարձատրուած զգայի այդ համեստ, այլ տաժանքոտ նախափորձիս մէջ:

“L'UNIVERS,”

ԿԻՐԱԿՈՍ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Կօշիկի վաճառատուն եւ աշխատանոց
2, Թեֆիէր-էլ-Քալեանի փողոց 2

ԵԳԻՊՅԱՆ ԱԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1893-1915

Ա. — ԾՆՈՒՆԴՆԵՐ

Գանիրէ	Ա.րու	1231		
	Էգ	1228	2459	
Աղեմանդրիա	Ա.րու	667		
	Էգ	720	1387	3846

Բ. — ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

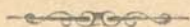
Գանիրէ	861, որուն 83ը Օսարաց հետ			
Աղեմանդրիա	559, » 70ը » »			1420

Գ. — Մ Ա Շ Ե Ր

Գանիրէ	Ա.րու	1325		
	Էգ	912	2237	
Աղեմանդրիա	Ա.րու	776		
	Էգ	495	1271	3508

ԾԱՆՅԹ. — Ննչեցելոց մանրամասնում ցուցակէն ստուգում է որ մինչեւ 10 արեւմտեան գուռեր 1405 է, աւելցնելն 1/3 էն աւելին. նոյնը կը ներկայացնեն նաեւ 26-50 արեւմտեանները՝ երկուսն, որոնցմէ ամուրիներունը աւելի են. իսկ մնացեալը կը ներկայացնեն 51-100 արեւմտեանները երկուսն մտնացածները, որոնց մէջ առանցեալները աւելի երկայնակեաց են:

Սոյն վիճակագրութեան գուռն կը մնայ եզրագծայ բազմաբարդութիւնը՝ ցարդ կանոնաւոր մարզանման մը պատրաստում չըլլալով:

ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ

★ ԵՂԲԱՐՔ ★

GAMSARAGAN FRÈRES

TABACS & CIGARETTES

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԻՆ ՄԱՍՆԱԻՈՐԱՊԷՍ

ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ ՍԻԿԱՐԷԹՆԵՐԸ

ԵՒ

ԱՊՈՒՆԻԿՄԷ ԾԻԱԽՈՏԸ

ՈՐ ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ ՏԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՅԱՏՈՒԿ Է

ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ ԶԱԿԱԶԻԿ

ԿԵԳՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Գլխաւոր վաճառատուն Գահիրէի մէջ

ՕՐԷՐԱՅԻ ՀՐԱՊՍՐԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

ԳԷՈՐԳ ԻՓԷԿԵԱՆ

KEVORK IPEKIAN EGYPTIAN CIGARETTES

ԾԻՆՑԵՔ ԻՓԷԿԵԱՆ ՍԻԿԱՐԷԹՆԵՐԸ

Իփէկեան սիկարէթները գնահատելու համար շիքաւեր անոնց լաւագոյն թրքական ծխախոտներէ պատրաստուած ըլլալը հաստատել, պէտք է նաև գիտնալ որ ծխախոտի առաջնակարգ մասնագէտ՝ նոյն ինքն Տիար Գէորգ Իփէկեանի հսկողութեան տակ կը կատարուի անոնց բազազրութիւնը (խարման)։ Իփէկեան Գործատուն մէջ ծխախոտը կը կտրուի հաւանով (և ոչ թէ մեքենայով) և բոլոր սիկարէթները ձեռնով կը պահաստուին։

Ազդեքանդրիա մեծ մասամբ կ'ըմբոշինէ Իփէկեան Սիկարէթները, սրմբ նաև եգիպտական մեծ կեդրոններու մէջ կը գնահատուին։

Գահիրէի ամէն ծխափածոտներու մօտ կը գտնուին Իփէկեան սիկարէթները։ Գահիրէ Իփէկեան սիկարէթներու գլխաւոր փածոտատունը կը գտնուի Ալինէմա Վիօլէի կից։ Թոյլ տեսակներէն կը յանձնարարուին՝ Պարճա և Արէսիալ։ — Խիտտ տեսակներէն (սէրթ) կը յանձնարարուին՝ Սաման Մատէն և Սաման Արէսիալ։

ԳԵՂԱՐՈՒԻԵՍ ԱԵ ԿԱՅՐԵՆԻԲ

Եզրանակէ գուրս, ծրագրէ ալ գուրս՝ ինչպէս կ'ըսին՝ սիրուն անակնկալ մըն էր զոր վայելեց Եզրատառի Հայաթիւնը Օգոստոսի 5ին Բրէնթանիայի և 27ին՝ Ալհամպրայի մէջ:

Նպատակս չէ հաս, այս առգերով, Զայնը Հնչնցի գրական և թատերական արժէքները վեր հանել, բան մը զոր ձեռնհաս գրագէտներ փութացին փայլեցնել գնահատական յոգուածներով օրուան մամուլին մէջ: Կ'ուզեմ սակայն վերլիչել այս առթիւ երեւան եկած հոգեկան մէկ քանի երեւոյթներ, երեւոյթներ՝ այլապէս գրական և սփոփարար, որոնք լուսաշող հեռք մը թողուցին իրենց ետին մեր մտածումներու մասլը հարիչներին վրայ: Այդ անմուտանալի գիշերներուն լիալիւր Բրէնթանիան և լիալիւր Ալհամպրան երկու բան կը հաստատէին, թէ ժողովուրդը սիրոյ և յարգանքի թաքուն զգացում մը վաս կը պահէր իր սրտի խորը՝ հանդէպ իր կամաւորներուն, հանդէպ Հայ կառուին, և նոյնքան սէր ու յարգանք՝ հանդէպ այն գրագէտներուն, որոնք նուիրուած են Հայրենիքն իրեն՝ ժողովուրդին թարգմանելու:

Եզրատառի Հայաթիւնը, օր մը, ցուապին ազատանքով մը, հանդիտաւես կզեր էր Հայրենիքի սեղանին նուիրուած՝ առոյգ Ֆրանսացիին, Իտալացիին, Անգլիացիին և Պելժին՝ իւրաքանչիւրը գէպի իր կռիւը, գէպի իր յաղթանակը խօլ վազքին, և տեսակ մը նախանձով գլխիկօր մնացեր էր սպասելով մեկնումին իր սեփական կորիւններուն՝ որոնք չի կային՝ գէպի իր ազմածակատը՝ որ կար սակայն: Այդ օրէն ի վեր յուսալքումը բոյն գրեր էր իր սրտին մէջ և տակաւ թունուորեր էր իր ամբողջ կողմուածքը: Ժողովուրդը իր աչքերով բան մը չէր տեսեր՝ անեղ տուամէն որ կ'ըսէին թէ՛ իր անունովը կը թաւալէր այնտեղ՝ Կովկասէն Հայաստան՝ սրմէն այնքան հեռու էր ինք, աւանդ, աշխարհագրականապէս, կը մնար միայն բարոյական

կապը որ զինքը պիտի զօդէր Մեծ Գաղափարին հետ. բայց ժողովուրդին կենսունակութիւնը իր գերագոյն չափին հասնելու համար պէտք ունի միշտ խանդավառութեան, բան մը՝ զոր որոշ աստիճանով միայն յառաջ կը բերեն լրագրական յօդուածներն ու պարբերական հաւաքայթները. սակէ դուրս և սակէ վեր գեղարուեստն է որ կը թափանցէ հոգիին խորերը, սրտին խորերը, կը տիրապետէ մարդուն ամբողջ էութեանը և զայն ընդունակ կ'ընէ՝ մխափքական զօրութեամբ մը՝ գերագոյն, անհաշիւ զստութիւններու: Առանց խանդավառութեան պատերազմ չըլլար, չիկայ յաղթանակ՝ առանց անհաշիւ զոհարելութեան. պատերազմին աստուածը, որ մարդկային կեանքի ծաղիկներովը կը գինովնայ, միթէ՞ կարելի է կաշտուել հաշիւով և չափով: Տանուհի մը «Կարսուած Հայրենիք»ին խանդավառութիւնը հրահրեր էր Խաւրիայ ժողովուրդին մէջ, Պարթեւեան մը «գտնուած հայրենիք»ին խանդավառութիւնը կը բռնկցնէր Եգիպտոսի Հայութեան մէջ, Պարթեւեան գտեր էր բանալին ժողովուրդի սրտին՝ որ «Ձօյնը Հիշեց»ին առջև բացուեցաւ լայնածաւալ, յորդեց և զեղաց, ծափողջունեց իր հայրենի կոխը՝ որուն հարագատ շեշտերը կը լսէր հիմա, և զայն իրեն ներկայացնող գրագէտը:

Թատրոնի ժամանակ է հիմա, գուցէ խորհեցանք տմանք: Բայց ս'վ ըստ որ թատրոնը գրօնավայր մըն է լսի և անոր նպատակը՝ աննպատակ ժամանց մը միայն. եթէ այդպէս ըլլար, ինչս'վ բացատրել Տփղիս և Պարսու ներկայացումներու ճոխութիւնը այս օրերուն, նոյնը ե՛ւ Թարիղ, Հասմ, Լնասն, Բեթրակրատ, այդ տեղերը մարդիկ չ'ատ աւելի մօտ են պատերազմին քան թէ մենք հոս. բայց այդ տեղերը մարդիկ պատերազմին հանդէպ իրենց պարտականութիւնը լիովին և սրտագին կը կատարեն ու կ'երթան հոգեկան կազդայր և սնունդ մնտուել զեղարուեստի տաճարներուն մէջ, միւս օր աւելի կարովի շարունակելու համար պայքարը, արմէն միայն կախում ունի իրենց վաղուան փառքն ու երջանկութիւնը: Եթէ կայ բան մը որ պէտք է տանջէ մեզի՝ այն ալ մեր պարտականութիւն-

ները լիովին կատարած չըլլալնուս խզճիխայթն է . այդ տեսակէտով ալ սակայն , ներկայացումները , հաւաքոյթները , մանաւա՛ղ գրական—գեղարուեստական կալուածին մէջ , բարերար ազդեցութիւն միայն կրնան ունենալ հոգեկան ոչխարհին վրայ՝ բաւ է որ անոնց նպատակը ըլլայ հայրենասիրական եռանդ արծարծել ժողովուրդի սրտին մէջ : Գեռ կը հնչէ ականջներուս Ակնուների մէկ շինարար ուղերձը Ազգ . Սրահին մէջ՝ երեկոյթի մը առթիւ . «Նուազեցէ՛ք , ըսաւ ան , երգեցէ՛ք , ըլլա՛յ Պէթհօվէն կամ Բօսինի , վէրտի կամ կամ Չայքովսքի , Կոսնկ կամ Հոյտատան , բայց միայն մտածեցէ՛ք Վաթանին վրայ :»

Ուրիշ լուսաւոր , ուրախառիթ պարագայ մըն ալ . ո՞վ կը կարծէր թէ Գահիրէն իր ծոցին մէջ այնքա՛ն գնահատելի ուժեր կը սնուցանէ եղեր , բայց ո՞վ չի հիացաւ այդ գիշերները «Չայնը Հնչեց»ի գլխաւոր գերակատարներուն կատարեալ յաջողութեանը վրայ : Թատերական մարզին մէջ՝ Գահիրէն կը պարծինար արդէն իր Վօլթէսով , որ , անշուշտ , ազգային բեմին լուսագոյն զարդերէն մէկը պիտի ըլլայ վաղը Ազատ Հայրենիքին մէջ : Իսկ «Չայնը Հնչեց»ով նոր ստաղ մըն ալ փայլեցաւ գեղարուեստական հորիզոնին վրայ , տաղանդ մը խկապէս , Օր . Շաղոյեան՝ որ յողթանակեց Օգոստոս 5ի և 27ի գիշերները . այս յայտնութիւնը բարեբաղդութիւն մը եղաւ Օր . Շաղոյեանին և Պարթեւեանին համար հաւասարապէս , առաջինը իր ճկպին ընելով «Չայնը Հնչեց»ի պէս գեղազորձով մը՝ որ սահմանուած է ապրելու . իսկ Պարթեւեանի սակի պարբերութիւնները ճիշդ իրենց հմայքը կ'առնէին Օր Շաղոյեանի սակի ձայնին մէջ : Պ . Վահրամ՝ Կիւրճեան ալ յայտնուեցաւ բեմական կարողութիւններով օժտուած երիտասարդ ուժ մը , որ իր տարրին մէջ պիտի ըլլայ կատարելագործուելով այդ արուեստին մէջ . թատերական ասպարէզը անշուշտ պիտի ժպտի իրեն :

Երէցներէն անցնելով կրտսերներուն՝ ինձի համար հոգեկան վայելք մը եղած է հաստատել թէ մեր ազգային վարժարանին մէջ փոքրիկ գանձեր կան , որոնք սահմանուած են ապագային փայլել բեմական և երա-

ժըշտական ասպարէզներուն մէջ : Ժողովուրդ մը երջանիկ պէտք է զգայ՝ իր ծոցին մէջ ունենալուն համար վերածնունդի այս հրաշալի տարրերը . բայց միեւնոյն ժամանակ , ամէն տեսակ հարստութեան պէս , գեղարուեստական այս հարստութիւնն ալ՝ որով նախախնամութիւնը օժտեր է մեզի՝ ծանր պարտականութիւններ կը դնէ եգիպտահայ մեր գաղութին վրայ . վաղը Մայր Հայրենիքը մեզմէ պիտի պահանջէ այդ բոլոր ուժերը . ի՞նչ վիճակի մէջ է որ պիտի յանձնենք զանոնք : Փոքրիկ գեղարուեստագէտներու խումբ մը ունինք . ո՞վ պիտի գասուորէ , առաջնորդէ և կատարելագործէ զայն : Մեծարժէք գեղարուեստագէտներ ունինք . ո՞վ պիտի գնահատէ , քաջալիրէ զանոնք և դիւրութեան պայմաններ դնէ անոնց առջեւ՝ իրենց գործը աւելի արդիւնաւոր ընելու համար :

Գեղարուեստագէտներն են որ կը կերտեն ցեղին հոգեկան գեղեցկութիւնները , Շէքսպիր մը , Հիւկօ մը , Կէօթէ մը , Տանթէ մը , Բուչքին մը անմահացուցին իրենց Հայրենիքը : Այս սոթիւ ճշմարիտ հաճոյքով կը յիշեմ Գրական-Գեղարուեստական Միութիւնը որ այնքան յարմար տտենին կուգար իրական պակաս մը լեցնելու , գեղարուեստագէտի մը՝ կարօ Պաշեանի նախաձեռնութեամբը : Ազգերն ալ՝ ինչպէս անհատները՝ մեծ ձախարհութիւններու , դժբաղդութիւններու շքրջանին է որ հակամէտ են հոգեկան անկումի , մանաւանդ , երբ աղէտը դիմագրաւելու և անոր դէմ պայքարելու անմիջական դիրքին մէջ ալ չեն , ինչպէս որ է արտասահմանի մեր գաղութներու պարագան : Գեղարուեստը՝ իր զանազան արտայայտումներովը՝ գերազօր ազդակն է այդ դրութեան մէջ տրամադրութիւնները բարձրացնող , հոգիներն ազնուացնող : Գրական-Գեղարուեստական Միութիւնը յաջողութեան ամէն պայմաններ կը լրացնէ , քանի որ Եգիպտահայութիւնը բաղձն ունեցած է իր մէջ հաշուելու Պարթեւեանի պէս գրագէտ մը : Վաղը կովկասահայը , իր կազմակերպուած Տրամաթիքականներովը , Հրատարակչականներովը , պիտի գայ սղջունել իր ազատագրուած հարաւազանները . մեր կողմէն , գանէ , եղբայրական ձեռքեր

պէտք է կորկառուին Հայութեան վերածնունդի հրաշափառ պատկերը գեղակերատդ . այդ ձեռքերուն վայ պէտք է գուրգուրա՛լ, անոնք թանկագին աւանդներ են մեզի վստահուած Մայր Հայրենիքին կողմէն, պէտք է զանոնք խղճմտօրէն վերագարձնենք Հայրենիքին : Այս ուղղութեամբ Գրական-Գեղարուեստական Միութեան ճիգը զխրինններէն պիտի չըլլայ, կը խոստովանիմ, բայց դժուարը առաջին քայլերն են : Քիչ մը զօհողութիւն և հաստատամտութիւն շատ բաներ յեղաշարժելու կարող են :

Գիտնանք սիրել մեր գեղարուեստագէտները՝ Հայրենիքի փառքին համար : Ա. ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆ

ԻՈՍՏՈՎԱՆԱՆՔ

Կր յիշե՞ս, հոգի՛ս, երէկ իրիկուն,
 երբ քեզ կուրծիս սակ կուգայի լալին
 Գերեզմանասուն սանոզ նամբային,
 Գողացիր յանկարծ, բոցի պէս ժգո՞յն . . .
 Դունեկն մօտակայ եկեղեցիին
 Խեղճուկ դագաղ մը դուրս կը հանէին :
 Ու դուն հեւացիր կուրծիս սակ խեղդուած :
 Իր պատանքին մեջ անուարժ յախեսան
 Ծանր ժպիտ մը անդրօրինական,
 Կապոյտ օրփերուն վրայէն սառած
 Մեզի կ'երկարէր այն նեխ ձերունին,
 Զոր փոս մը անուտես նետել կ'երբային . . .
 Ու մտածեցի . . . Ի՞նչպէս կեանքէն մահ
 Տանոզ նամբուն վրայ՝ կ'անցնինք առն օր
 Սիրելիի մը դիակին վրայէն նոր . . .
 Ու երբ քեզ, ս'վ իմ ցաւակոծ հոգիս,
 Ուղեկից տուի այդ նեխ բափօրին,
 Կուրծիս սակ արեան գետ մ'անցաւ կրկին . . .
 Ինչ որ չի կրցի հիմնել քեզ երէկ,
 Գիտե՞ս, այդ մեռած բարի ձերունին
 Ծանրածանր դիակն էր մեր Անցեալին,
 Զոր մոռացուտի նամբէն՝ արտաբեկ՝
 Կը սանեկնի, նի՛ւզ այն ձերուկին պէս
 Զոր քաղել տարին՝ անուտ, անհանդէս . . . :

Աղեհանդրիա

ԶԱՊԷԼ Ա. ԹԻԲՐԱՊԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅ ՊԱՏԱՐԱԳԸ ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՄԷՋ

Արիւնտ ազէտէն վերջ առաջին հայ պատարագը . . . Բայց եկեղեցին ընցուն է թշուառօրէն սեւազգեաց բազմութեամբ մը որ եկած է հոն ծնրադրելու, խորանին առջեւ, ծխամած պատերուն և սիւներուն տակ, աղօթելու, մխիթարուելու, շնչելու համար խունկին բուրմունքը սրով Հայ Յեղին սիրտը զեղեցկացուցին Լուսաւորիչ ու ներսէս: Առատան լոյսը պատուհաններէն կը խոծէ սակեմա տարափով մը: Զահերը նորէն կը սկսին պրպրլլ, վերասին կը հնչէ կոչնակը՝ որուն զօրանչները կը հեծկրան կարծես, և ի՛նչ աղեճմիկ և հոգեթով քաղցրութեամբ մը որ սրտերու վէրքին վրայ թափուող սպեղանիին կը նմանի:

Վշտին և Ելրայութեան անտեսանելի Ոգին կը սաւառնի լեւարաց, հեւասպտա կուրծքերու վրայ ինկող բոլոր գլուխներուն շուրջը՝ սրոնք ալեհեր ու ցաւագին կը խոկան անտրոշ կեանքի մը յարութեանը մէջ . . . Բայց կոչնակը կը շարունակէ զօրանչել հեազհատ նուազկա և ախար թրթուս մներով . . . Պատուհաններու քիսին վրայ քանի մը ծիծեանակներ կը թաւին, և անոնց զուարթ ճուրջը կը խոռոնուի ժամերգութեան: Անոնք ալ եկեր են դարձեալ իրենց բոյները վնասելու, և աւերակ սրճերէն կախելու զանոնք վարդակորմիր ու բնիկ հողով շինուած . . . Արայրին ձայնը կը մեռնի խորանի և անտանման արձագանգով մը տաճարին մէջ . . . Նայուածքները կը բարձրանան արատուաթօր, ու կը տեսնեն, խորանին մէջտեղ, Յաւիտեանական Խաչակրն պատկերը որ կ'ուրուագծուի լուսեղ շրջումով մը, հինցած ու մյտած կտաւին վրայ: Բոլոր հայ ցեղին պատկերն է ան զոր անձանթ և անշուք նկարիչը թափառական իր հողիին և գոհերու արիւնին երանգովը գնած էր Գողգոթային վրայ . . . Գլուխն ինկած ու ժառպառ, խոցուած կողերուն վրայ բոսոր ծաղիկ մը որ յաւերժօրէն կը թօշնի առանց հասնելու, մազերուն սակի ու թեթեւ գանգուրը որ

փութէ պսակին տակէն ճակատին շարջը կ'առնէ արշա-
լոյսի մը նման, ու սոքերը դամուած, ձեռքերն ա-
րիւնլուայ, կերտններու լոյսին մէջ սողաւած . . .

«Պաղաղութիւն ամենեցուն . . .»

Ու բոլոր սրտերէն հեւք մը կը թսի, ցաւատանջ,
եղբայրական, խորունկ .

«Աժէն . . .»

Կ'երկրպագեն ամենքն ալ, քարերը կը համբուրեն,
արտասուքով կը լուան այդ նուիրական վէժերը որոնց
դէմ լուսատիպ նահատակներու սրտեր փշրեցան, և
գիւցազներուն արիւնը գանոնք ներկեց վարդերու կար-
միր պսակով մը . . . Ծերունի մը երկարօրէն գլուխը
չի փերցներ, ա՛հ, իր կեցուածքը, անշարժ, կորաբա-
մակ, մազերու ձերմակ ալիւշը փռուած քարին վրայ,
խելայեղ կարօտով մը քարտցած հոն, թշուառութեան
արձանի մը պէս . . . Քայց իր աչքելը կը ժպտին, երբ
ան կը շակուի, աստուածային խորհուրդ մը կը լու-
սավառի խորշումալից ճակատին վրայ . . . Քայլ մը ան-
դին պառաւ մը, սեւ շալին մէջը պատանքուած, կը հեծ-
կըլտայ . . .

Ու տակալին ուրիշներ կուգան, կը շտապեն հաս-
նիլ. առաջին հայ պատարագն է քաղօքին մէջ՝ կոտո-
րածէն ի վեր: Եկեղեցիին գրանը քով շտափերը կը կե-
նան, ուժասպառ, ու շաթափ ու խելակորոյս: Ա՛հ, նի-
հար ու խեղճ ձեռքերը որոնք երբէք չի գարկին, որոնք
երբեք չի ներկուեցան արիւնով, կը խաչակնքեն . . . Եւ
անոնց շարժումը դողողուն և մահարոյր կշռոյթ մը
ունի . . . Ու դարձեալ իրարու կը միանան ջղածգօրէն՝
թախանձագին ձեւով մը դէպի վեր, դէպի նախահայ-
րերուն Աստուածը . . . Ծրթունքները կ'երկրական, ի՞նչ
կը մըմնջեն անոնք, ի՞նչ կ'աղաչեն, ի՞նչ կը պաղատին:
Ու կամարներուն տակ՝ սեւ բաղմութիւնը խռուած
մտիկ կ'ընէ . . . Չայն մը կայ օդին մէջ, բոլոր տաճարը
կը փլի կարծես անոր զօրութեանը տակ, բոլոր սխերը,
բոլոր թշնամութիւնները կը չքանան . . . Ու Չայնը մե-
ղեդին է Եղբայրութեան, ծովու մը պէս փսթորկող,
անհուն, հզօր ու գեղեցիկ .

«Ողջոյն տո՛ւք միմեանց ի համբոյր սրբութեան . . .»

Զիրար կը գրկեն ամենքն ալ, քանի որ ամենքն ալ սեւեր հագած են ու միեւնոյն ցուովը կը տառապին... Ողջոյնը կ'երկարի, կ'երթայ մինչեւ դրան սեմը որուն վրայ լալազին աչքերով հայր մը մօրթուած զաւկընե-րուն խուճրը կը տեսնէ խունկով լիցուած օդին մէջ... Սիրական մեռելներու, անձանօթ ձամբաներուն վրայ թաղուածներու, կորսուածներու տեսիլքը հոն է միշտ, նայուածքին առջեւ բոլոր անոնց որ կ'աղօթեն, և յուսափառ հոգիով մը կը տուայտին...

Դպիրնիւր տարիքոտ մարդիկ են, պատանիներն ու երիտասարդները շատ քիչ են անոնց մէջ: Ծիրունի լուսարար մը բուրվառ կ'ընէ խորանին վրայ, ձեռքերը կը զօգան և անոնց զեղեկատ շարժումէն կրակին բոցափառ արծարծումը զեղեցիկ ցոլք մը կը նետէ տառապած և տժգոյն գէմքին վրայ... Եւ աչքերէն ա-նընդհատ երկու առուակներ կը հասին վճիռ արցունքի, խոշոր կաթիլներով, ու կը լուան մօրուքը որ լայն կուրծքը կը ծածկէ... Սուրբերու պատուած պատ-կերներուն առջեւ մամերը կ'առկայձին: Բայց արեւը հեազհեաէ կ'ողօզէ, կը լիցնէ ամէն բան, ու աղքատ եկեղեցին սակեղէն շացումով մը կը զեղեցկանայ...

Պատարագը կը շարունակուի: Դպիրները կ'երգեն, ժողովուրդը կը ձայնակցի ժամերգութեան իր հեծկը-տանքով...

Կոչնակը դարձեալ կը զօգանջէ... Հեազհեաէ կը մօտանայ հազորդութեան ժամը որուն անհամբեր կը սպասեն բոլորն ալ... Կը հաւատան զեռ այսքան ա-ղէտներէ, այսքան տառապանքներէ վերջը... Կը հաւատան որ Հայութիւնը պիտի վերածնի Աշտուրութեան մէջ, և հայ զիւղերուն, հայ քաղաքներուն բոլոր կոչ-նակները պիտի աւետեն հեռաւոր գերեզմաններուն Հայ Հոգիին, Հայ Պատիւին, Հայ Մտքին Յաղթանակը... Մեռելները պիտի արթնան, պիտի լսեն անոնց, և անապատին ահաւոր զիշերին մէջ պիտի թափառին իրենց կուրծքերը ձեծելով, խելայեղօրէն, կարօտակէզ:

Ծնրագիր, սեւեռուն աչքերով, բազմութիւնը կը սպասէ... Խորանին վարագոյրը կը բացուի: Հազոր-դութեան պահն է... Բայց լ'նչ հեծկտանք է աս որ

խուճապի մասնուածներուն վաշնասունին կը նմանի . . .
 Մեծ խորհուրդը մխիթարութեան կը կանչէ զանոնք ,
 ու խորանին առջեւ կը գլմեն ըստ վերապրողները
 ճարդին . . . Քահանան բարի խօսք մը կ'ըսէ խաբարն-
 չիւրին , բայց ի՞նչ կ'արժէ խօսքը , երբ ցաւ մեծ է
 այնքան , երբ սիրտերը գլնովցած , խենթեցած են
 ասնջանքով . . . Ու ըստ անոնք որ կը հագորդուին , աէր
 հօր ձեռքերը կը լուսն արշաւնքով , համայններով կը
 ծածկեն զանոնք : Թափօրը կը վերջանայ . . . Մատուա-
 ները կը շեցուին կինեյով՝ որոնց պատաստաուն փէշե-
 րուն որը աղաներու և աղջիկներու խեղճուկ ու վախ
 ձեռքերը կաշած են : Քահանան՝ Աւետարանը ձեռամ-
 բարձ՝ «Երթայք խաղաղութեամբ»ը կ'մըմնչէ , երբ
 ամենքն ալ կը ծնրադրեն . . . Բայց լուսթիւնը յանկարծ
 կ'իջնայ . . . Մտերը կը հասնին ու ջահերուն պղպուքը
 մեռեալակ կ'արիւնի սեւ շալիւսն և ալիհեր գլուխ-
 ներուն վրայ . . . Եկեղեցին կը պարպուի : Սեւ բազմու-
 թիւ՝ը կը հեռանայ գլխիկոր , ու քաղաքին փողոցներուն
 մէջ անոր միօրինակ սանաձայնը արտփւնին կը նմանի
 կարծես մեծ ու վերագեղ սրտի մը որ կ'արիւնի տա-
 կաւին . . . Երբունի մը որ դմաարու կը քալէ , կը գտ-
 նայ ուրիշի մը . — «Ձի տեսնուած պատարագ էր» . . .

Միւսը միայն գլուխը կը շարժէ ախրութեամբ . . .

Բազմութիւնը կը բաժնուի խումբերու որոնք կը
 տարազնուին տարրեր ուղղութիւններով : Ամենքն ալ
 նոյն քալուածքն ունին , յոգնած , թշուառ , իշտաւու
 մօտ՝ ճամբուն վրայ զոր հայ աւերակները կը ծածկեն
 իրենց ահաւոր ստուերով . . . ԱՐԱՆՆ—ԵՐԿԱԹ

"ՇԱՆԹՔԼԵՐ" ԿՕՇԿԱՎԱՋԱՌԱՏՈՒՆ

ՓՕՍԹԱՆՆԱՆ ԵՂՔԱՐՔ

Արբարից փողոց , քիւ 11-13

Ամէն տեսակ ընտիր կօշիկներ , պատրաստ և չափու վրայ
 Գիները գլխրամառչելի , մինչ ճաշակի և տսկօնութեան
 կողմէ անմրցելի : — Փորձեցէ՛ք , և գոհ պիտի մնաք :

Վ Ե Ր Ա Ս Ծ Ն Ո Ւ Ե Ն Պ

Ո՛հ, անդոն աշխարհի, ո՛հ, սուկում նեմարսին,
Կիրեբ' ուր կ'քաւալի այս մեր դարն անդադրում.
Կ'ընթանան, ամեն տեղ՝ խաժամուժ խաւարչին,
Ապրողներն այս, որ են մեռելներ լոկ շարժուն.

Կ'սարփողեն շարունակ իրենց սին կեանքն ազաւ,
Բայց Տանարը Հոգւոյն կ'փլչի՝ յամբ՝ իրենց ներսն.
— Թէ Ֆրանսան ընդ երկար եղաւ խռովքն այդ զագիր,
Տեր, իրեն կ'դարձնենք իր անդորրն, բաւ լոյսերդ:

Արուեստի՝ խորհուրդի՝ խօսքի զգօն վարպետներ,
Մենք որ, շա՛ս տեսնելնէս, ա՛լ քախիժ մ'ունիքն սուրբ,
Սիրե՛նք, — ա՛խ, այս առտու հասկըցայ ամեն ինչ:

Ա՛լ ոչինչ ողոքե պիտի աչքս յես այսու.
Մըշտամե՛ս, բայց յԱսուած ծնելով միշտ վերսին
Պիտ'ալեմ խրնդունակ, մեզս՝ յաւերժ կեանքին յոյսն:

Ա Ի Ա Պ Ո Ւ Բ Բ Ա Պ

Սուկալի օրն է այսօր, նախամարտիկ երկնաւոր,
Ուր, մեռնելով Խաչին վրայ, հագար արեան ծիրանին՝
Ոսկերուզ հակ կը վրժժար, գունաքափուած՝ մոլուցէն,
Խուժան մը, զոր տեսում աչքդ կը գրկէր սիրալիր.

Դուն գիտէիր քե՛ս ամբոյսն յամառօրէն կը մեծե՛
ձըւմարտութիւնը, երբ ան կ'իջնէ իրեն երկինքէն.
— Այսպէս էր որ, ի վերջոյ փաղփղուն ոսկի ըլլալէ
Առաջ, կապարն ընդ երկար ոսկեփոխին պատրեց յոյսն:

Ո հ, գերագոյն ոսկեփոխը դուն ես միայն, տեր իմ, դուն.
Երջերանօրն ամրակուռ՝ անխախտ հաւատքն է ինքնին,
Իսկ յոյսն ու սերը՝ անոր բոցերն՝ անեղջ՝ հրաբորբոք:

Կամենալով Ասուածներ շինել, առիր մարդկութիւնն.
— Դի՛ր մեր սիրտերը սիրտիդ մեջ, փոխարկէ զմեզ քեզի.
Ու վերածէ մեր կապարն յաւերժական ոսկիիդ:

Թարգմ. ՆՕՏԱՐ

ՄԵՐ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

ՏՕՔԹ. Մ. ԺԱՄԿՈՉ

Եզրպատահայ հանրային մարզին մէջ իր գործունէութիւնը սկսած է ՍՅԷ գաղթային հասանքին հետ՝

Տօքթ. Մ. Ժամկոչ

որմէ առաջ հոս հաստատուած էր, և որուն ցաւերն անձնուիրարար գիմագրաւոզներէն մին եղաւ, ա՛յնքան իր մասնագիտական ձեռնհասութեամբ՝ որքան իր ազգասիրական եռանդով:

Տօքթ. Մ. Ժամկոչ՝ Աղեքսանդրիոյ Ս. Պօղոս—Պետրոսի շրջափակին մէջ կուտակուած հագարաւոր թրքա-

հայ փախստականներուն երախտագիտութեան արժանացած է՝ անոնց շուայլած իր բժշկական խնամքներովը: Ինք էր որ հիւանդանոցի վերածեց Ապու-Տարտարի նախկին Առաջնորդարանը (հիմակուան Մանկապարտէզը), ուր 30էն աւելի անկողիններ երկար ատեն թափուր չէին մնար ծանր հիւանդներէ: Տօքթ. Մ. Ժամկոչ, այդ յանպատրաստից սարքուած հիւանդանոցին մէկ բաժնին մէջ, բազմաթիւ ծննդաբեր մայրերու բերած է նաև իր բժշկական անխնայ հոգածութիւնը՝ արիւնի ու սղէտքի մէջ յղացուած մեր սերունդին կնքահայրներէն մին հանդիսանալով:

Եգիպտահայ ժողովականութեան մէջ կարեւոր դեր մը ունեցած է իրրև Քաղաք. Ժողովոյ նախկին Ատենապետ և իրրև անդամ Աղեքսանդրիոյ Թեմականին:

Պօղոսեան Վարժարանին նկատմամբ իր տածած գուրգուրանքը ամէն գնահատումէ վեր է. ինք եղած է այդ հաստատութենէն ներս առողջապահական գիտակցութիւն մտցնողը, առողջութեան գասեր աւանդողն ու հարիւրաւոր երկսեռ ուսանողութեան առողջական վիճակին ուշադիր հսկողը:

Տեղացի հայ և օտար շրջաններու մէջ այնքան փնտռուած ու բողբոջող բժիշկի մը համար — որ իր դուռը միշտ բաց պահած է աղքատից չքաւոր հիւանդներու առջև — անշահախնդիր կարեկցութեան այս յարատե կեցուածքը Տօքթ. Ժամկոչին իրաւամբ ապահոված է ժողովրդային այլազան խաւերու համակրութիւնը:

Աղգային հմայքին նախանձախնդիր՝ գիտցած է զայն բարձր պահել օտարներուն տուչև, բողբոջելով երբ Աղեքսանդրիոյ Բժշկական Միջնագղային Խորհուրդէն անտեսուած էին հայ բժիշկները, և այս վիրաւորիչ անտեսումը դարմանել տալով՝ անդամ կոչուած է նոյն Խորհուրդին: Իր օտար եղբայրակիցները միշտ յարգանքով հաշուած են զինքը:

Տօքթ. Մ. Ժամկոչ, մեր բժշկական դասուն մէջ, առողջապահութեան ջերմեռանդ առաքեալներէն մին եղած է, Տօքթ. Պ. Սերովբեանի և մէկ քանի ուրիշներու հետ, հայ մամուլին բերելով խիստ օգտակար

աշխատակցութիւն մը՝ ժողովրդային լայն խաւերու մէջ
առողջապահիկ էական ճշմարտութիւններ տարածելու
սահմանուած : ճիշիշկ պարբերականին և այլ հայ թեր-
թերու մէջ իր յօդուածներն ու շարքու տեղ մը գրա-
ւած են :

Գիտական համաժողովներու ալ մասնակցած և ա-
նոնց տարած է իր հմուտ ուսումնասիրութիւնները ,
որոնք ապագրուած են բժշկական ֆոնք-րանսիւններու մէջ :

Տօբթ . Մ . Ժամկոչ իր բոօֆեսիօնին մէջ տարա-
մերժօրէն փակուած անձնատրութիւն մը չէ . ան խան-
գավառ հետեւող մը եղած է մեր մտասրտական շար-
ժումին , և գրական ու գեղարուեստական ամէն հայ
ձեռնարկի անվերապահ ազգայնատանքով մը վերաբեր-
ուած է :

ՆՈՒՊԱՐ Յ. ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Մասնագէտ Ամերիկեան Ա.սամնակամուրջներու

Սէլիմ Գաբբան փողոց, քիւ 14

Ա.Ղ.Ե.ՔՍԱ.ՆԳԻՒԱ.

ՊՍԶԱՐ ԱՍԻԱ. Ա. Յ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Հաստատեալ 1897ին (Սուք էլ Թուրք) . այժմ փո-
խազրեալ Նուպար Բաշա փողոց թիւ 18, Ազիքսանդրիա :
Կը վաճառենք Պրուսայի բողոքի խալիլուներ , խահա-
նոցի , ճաշատրանի պիտոյքներ և շատ մը արեւելեան
ու եւրոպական ընտիր ապրանքներ : Մահաւանդ գովելի
են մեր հնգկական և պարսկական թէյերը : Վաճառա-
տանս սկզբունքն է ուղղութիւն և չափաւոր գին : Մեզ
գլխող միջազգային ամէն յաճախորդներ գոհ մնացած
են : Փորձի համար յաճախեցէք և պիտի տեսնէք :

ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Ա.Ղ.Ե.ՔՍԱ.ՆԳԻՒԱ, ՄԷՎ.Լ.ԱՅԻ ՄՕՀԱՄՄԷՏ ՓՈՂՈՅ ԹԻԻ 1

Կաշիզէն և կօշիկի վերաբերեալ ամէն տեսակ ըն-
տիր ապրանքներ , փոքրաքանակ և մեծաքանակ : Գի-
ներու գիւրամատչելիութեան կողմէ անմրցելի :

ՇՈՒՇԱՆ

Սանիկիս Վերգիլնե.-Աւիսենին

Ընկերները զինք մեռած կարծելով ապառաժի մը ստորտար ձգեր ու հեռացեր էին: Երկար առին մնացեր էր հոն, կռնակի վրայ պառկած, ամէն խնամքէ զուրկ: Երբ, հազիւ գլուխը բարձրացնելով կրցեր էր հորիզոնը զննել, նկատեր էր որ թշնամի գիրքերուն մօտ լինկեր էր, կողէն վերաւոր, և սկսեր էր իր զինակիցներուն դէմ զայրանալ, որ այդ դժնդակ, այդ օրհասական վիճակին մէջ զինք լքեր էին:

Արիւնհասութենէ տկարացած մարմինը կարծես հրաշունչ վառարանի մը մէջ նեւեր էին. ա՛յնքան սառտիկ էր ջերմը: Քստմնելի տեսիլները տակաւ եկեր էին ուղեղին վրայ տաժանելիօրէն ճնշելու: Կորսուած սիրելիներու սրբազանները երեւցեր էին իրեն՝ մահուան սարսուռներու մատնելով իր շարժարուող էութիւնը: Տեսեր էր իր տարաբախտ մայրն ու քոյրերը քիւրտ Ալիլին գանակէն ծակծկուած մարմիններով. տեսեր էր իր հօրեղբայրը խոցասուած վախա սրունքներով. տեսեր էր ազգականներու և հայրենակիցներու ստուար խումբն՝ յօշոտուած ու այլանդակուած դէմքերով: Եւ թուրքը պատկերացեր էր իր աչքերուն իբր դժսխաստեղծ մեքենայ մը որ շարունակ քանդեր, փշրեր ու ոջնացուցեր էր իր անջնկ ցցուող ամէն խոչընդոտ. այդ ճիւղալային կառուցուածքը տապալեր, ոտնակախեր, անարգեր էր ամէն սրբութիւն, և գազանային վայրագութեամբ մը ձգմեր ու խողխողեր էր իր անհամար զոհերը. ջարդը՝ զբողոսմամբ, պէտք մը, արուեստ մը, և արիւնհեղութիւնը՝ խենդեցնող գինովութիւն մը եղեր էր այդ մարգակերպ հրէշին համար: Ասիոյ խորերէն գահավիժած այդ կործանարար ապառաժին յաղթական արշաւը, որ միլիոնաւորներու կեանքն արժեր էր, ցեղեր ու սերունդներ չէին կրցեր կստեցնել. և եթէ պատահեր որ երբեմն անկէ մաս մը անջատուէր

և փոշխանար, այդ պարագան չէր արգիլեր, սակայն, զանգուածին աւերիչ յառաջխաղացումը:

Պահ մը, մանկութեան զուարթ ու անմեղ օրերու անուշ յիշատակն արթնցեր էր մաքին մէջ, և տառապանքէ մթազնած աչքերուն երեւցեր էր ընտանեկան մաքրափայլ խրճիթը, ուր աշխարհ եկեր էր, մայրսեան պայծառ առաւօտ մը, և ուր պաշտելի հայր մը կերպաւորեր, ազնուացուցեր էր իր մատղաշ հոգին հայրենասիրութեան վսեմ խաչալովը: Յիշեր էր իր գլուղին փոքրիկ եկեղեցին, որուն խորանին առջև ծնրադրած աղօթեր էր, ով գրտէ քանի՛ քանի՛ անգամներ, և կողկողագին խնդրեր էր Ամենակալէն «Հայոց Ազգին ազատութիւնը»: Յիշեր էր իր բոլոր երիտասարդ ընկերները, որոնց հետ ստէյ պահոււտեր էր գլուղին ազբլւրին մօտ, սափօր ի ձեռնն եկող գեղջկուհիներուն կենսածին լանջքերն ու մերկ բազուկներն անյապօրէն դիտելու համար... Յիշեր էր բոլոր ասոնք, և ուզեր էր լալ, լալ և խեղդուիլ յուզմունքէ:

Անդգալաբար ձեռքը տարեր էր ճակատին, բայց անմիջապէս ետ էր քաշեր զայն՝ կրակի վրայ երկարած թագեցութիւնը կրելով:

— Ախ, հառաչեր էր, գէթ շուտ հասնէր մահը:

Կեանքի անողորջ հնձողը, սակայն, չէր բարեհաճեր իրեն այցելել:

Մեծ ջանքերով դարձեալ գլուխը վեր էր առեր, դէպի օգնութեան անտրոշ ու ամայի ճամբաները սեւեռելու համար իր թախծալից բիրերը, և՛ տեսածներէն ահարեկ՝ զգայազիրկի գամուեր էր իր արխնով շաղախուած գետնին:

Քանի մը քայլ անդին ճանչցեր էր Աւօն, իր սիրելի մտերիմն ու զինակիցը, որ՝ թուրք սպայի մը փաթթըւած՝ արխնլուայ փռուեր էր: Քիչ մը աւելի հեռուն ուրիշ զխակներ տախտապար ինկեր էին ցիր ու ցան, դուրս թափած փորտութիւնով կամ ջախջախուած գանկերով: Գիշատիչ թռչուններ եկեր չօքեր էին մեռելներու շուրջ, պատառ պատառ փրցնելու համար անոնց վառօթաբոյր խանձած միտերը: Ռազմադաշտին այդ զարչուրելի տեսարանը, դժոխքի մտացածին նկարի մը

հանգուռնատխալ, սպառեր էր իր մէջ կորովի վերջին պահեստը :

Անհանդուրժելի ցաւերով գալարուէն, ամբողջ ժամեր անցուցեր էր գեանամած : Սաստիկ ծարաւ մը տուչորեր էր իր հոգին :

— Աստուած իմ, մրմնջեր էր, ես ալ խաչուած մը, որուն հրատապ շրթներուն ոչ ոք կը ծօտեցնէ դառնահամ ալ զովացուցիչ սպունդը . . .

Սպասելէ յուսահատ, սկսեր էր օգնութիւն աղերսել, բայց իր աղիտորմ կոչերուն արծազանգը միայն լսիր էր չըջախայ բարձունքներէն :

— Պս'ւա մը ջուր, հառաչեր էր լարագին : Ու ամէն ահ կարծես ցամքեր քարացեր էր իրեն համար :

— Պուտիկ մը ջուր, կրկներ էր, իր հեւասպառ թորերուն բովանդակ ուժովը :

Եւ արծազանգը տուեր էր, վերջապէս, անհամբերօրէն, խելայիզօրէն սպասուած պատասխանը .

— Հի'մա, վայրկեան մըն ալ սպասէ' :

Քրդուհի տարազով գեղանի կին մը զաղտագողի եկեր և ծնկաչոք մատուցեր էր իրեն սփսփարար կուժը, զոր գողգոջուն ձեռքերով խլեր և անոր պարունակած հեղուկէն քանի մը ումպ խմեր էր :

Երբ զինք սպառող կրակը պահ մը ահարացեր էր զովացուցիչ ջուրին ազգեցութեանը տակ, յուզմունքէ խեղզուող ձայնով մը ըսեր էր .

— Ո՛վ անձանօթ բարերարուհիս, ի՞նչ կ'որոնես մարդկային տառապանքի այս մահահոտ բեմին վրայ . քեզ ո՛վ զրկեց այս գեհնին մէջ : Գնա՛, հեւացի՛ր այս արիւնտ ձամբէն . գնա՛ և երջանիկ եղիր սիրելիներուդ . . . ամուսնայդ հետ . . .

— Աւա՛ղ, մէկը չունիմ. սիրելիներուս ամենքն ալ սպաննուեցան, եղեր էր գեղուհիին պատասխանը :

— Սպաննուեցա՞ն . . . Ուրեմն : ի՞նչ է անունդ, հարցուցեր էր անձկանօք :

— Անունս . . . Ծուշան . . . խոտաովաներ էր կինը, մինչ վերաւորը նուազեր էր անոր մայրական բազուկներուն մէջ :

* * *

Շուշան գրկարաց տարեր հանգչեցուցեր էր վիրաւորը քրդական վրանի մը տակ, կապելէ վերջ անոր վէրքերը: Օրերով անոր սնարին մօտ նստած արտասուեր էր լուիկ, իր անագորոյն քիւրտ տիրոջ վերագարձի կասկածը սրտին մէջ, և խնդրեր էր Աստուծոյ որպէս զի շուտ ոտքի կանգնեցնէ իր սիրելի հիւանդը, Քիւրդին վրէժխնդրութենէն զայն ազատելու համար:

Ինքզինքը բնաւ չէր մտածեր, վասն զի ծնողք, ազգական, բարեկամ, պատիւ կորսնցնելէ վերջ կեանքն ալ վրայ տալու պատրաստ էր: Բայց չէր կրնար թոյլատրել որ Ալին իր պաշտպանեալին մօզին խի գըպչելու համարձակէր: Կը բաւէր որչափ տեսեր էր, ստակումով, վայրենի Քիւրտին ձեռքով հայ արիւնին հստումը: Կը բաւէր որչափ զգացեր էր իր փափուկ մորթին վրայ գազանին ժանտահատ զգուելի բերնին հըպումը: Ձէ՛, ա՛լ չէր կրնար հանդուրժել այս ահաւոր լծակցութեան... Հայ արիւնն էր որ տակու կ'ընդվզէր իր երակներուն մէջ՝ հայ կարիճին ներկայութեանը շնորհիւ:

Շուշանի տարած խնամքներն զգալիօրէն բարւոքեր էին վիրաւորին վիճակը, և՛ շատ չանցած՝ անկողինը ձգելու հնարաւորութիւնն ընծայեր էին անոր: Քիւրտին երկիւզը փարատեր էր այլևս գեղանի կնոջ մօքէն. չէ՞ որ հիմա քովն ի վեր կեցիր էր կտրիճ մը, քաջ և անվեհեր, որ իր առոյգ բազուկը պիտի տրամադրէր դժբախտ ու անգոր Հայուհիի մը պաշտպանութեան համար: Եւ Շուշան, մտնաւոր հպարտութեամբ մը գիտեր էր անոր յանդուգն ու կինսունակ դէմքը, ուր իր խաչուած ցեղին ապրելու անխախտ ու անտեղիտալի հաւատքը կարձեռ գրոշմուած ըլլար խորապէս:

* * *

Գիշեր մը, երբ Շուշան պատրաստուեր էր հանգչելու, վրանին շուրջ լսեր էր արտասովոր աղմուկ մը: Դուրս ելլելով տեսեր էր որ երկու սպառազէն ձիաւորներ զգուշութեամբ իրեն կը մօտենային: Անոնցմէ մին ճանչցեր էր իր շարժուձեւերէն. Ալին էր... Ոստումով

մը ետ ընկրկելով Շուշան լուր կուտար իր բարեկամին, և կը փարէր անկողնին մօտ կախուած հրացաններէն մէկուն:

Բոպէ մը վերջը, մահասփիռ պողպատը կը գլմա-
ւորէր Քիւրտերը, որոնց թիւն ստուարացած կը տեսնէր
Հայունին զարմանքով:

Անհաւատար և յուսահատական կախն սկսեր էր
տրոգէն, և քանի մը Քիւրտեր թաւազլոր ինկեր էին:
Ալի, իր կորուստներէն ու զտած ընդգլմութենէն հե-
զհեաէ կատաղած, ահաւոր մտայքով մը կ'ուզէր հրա-
զէնին փողը դէպ ի հայ կորիւնը, և գնտակը կը հաս-
նէր իր նպատակին: Հայորդին արիւնշուայ կը տապա-
ւէր գեաին. իսկ Շուշան, անկարող միայնակ գլմա-
դրելու զազաններու վտմտակին, իր վերջին փամփուշտն
ոպառելէ վերջ կը թողուր որ գինք կապկպին ու նեառն
վրանին մէկ անկիւնը՝ մինչև յաջորդ տաւօտ:

Արեւածագին, վրէժ ինդ իր Քիւրտը, ծառի մը բու-
նին կապիլ կուտար կիսամեռ Հայորդին ու Շուշանը,
բողոքովին մերկ, և հրացանովը նշան կ'առնէր անոր
ձիւնասպիտակ կուրծքին, արեան ծարաւէն խապտած
ճիւղային ձայնով մը ոռնտլով:

— Ա՛ռ, անհաւատ, այս գնտակն ալ քեզի: Եւ
հիմա, գնա՛ կեալուրի արիւնդ խառնել սիրելի աղգակ-
ցիդ արիւնին...:

ԿԱՐՑ ՊԱՆԵԱՆ

Ա. ՆԱՃԱՐԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Մասնագէտ արհեստական ասամանց եւ պատուասիչ
ձաղկախի: Փողոց մզկիթ Թեքլամա, Թիւ 9:

ԱՂԵՔՍԱՆՂԻԱ

ԵՍ ԿՐ ՏԵՍՆԵՍ...

Ես կը տեսնեմ արուեստագէտն ապագայ,
Որ դար մը վերջ, կուտայ զքօսանք դաւեսային՝
Փոքրիկ սրղոց: Մայրերն անոնց՝ խրնդագին՝
Կ'ընկերանան խաղերգներուն: Բայց անա՛,
Սոսկո՛մ... Սեւ ի՛ժ մ'յանկարծ կ'ելլէ բուփերէն,
Ու կը սողայ դեպի սրղաֆն աղածրի...
Դեմքը մէն մօր կը քսանայ գո՛յն կապարի:
Անոնց նիչէն վար կը բափին տերեւներն
Յազք ծառերուն: Վարպէտն ուշով կը դիտէ
Պանն այս անի — խունա՛պ, ներմկած լա՛յն աչքեր,
Տերեւաբա՛փ, վառ այտերու դեղնուքի՛ւն —
Եւ յայտնելով քէ օձն այդ կեղծ ու սուտ է,
Վրժձիներն լե՛րանգապնակն կ'առնէ վեր,
Ու կ'երկնէ. — «Դողն՝ Հայ Դարաւոր Մայրերուն»:

ՄԵԿՆՈՒՄ

Հուսկ նեպընբա՛ցր կ'սուլէ:
Իրենց մօրն հետ միասին:
Չագուկներն արդ կը մեկնին,
Հօր սիքն որբա՛ն խարխուլ է,
Որ կը դողայ հիմերէն:
Ու նեպընբացն հառաչո՛վ
Մը կը շարժի: «Մնաք բարո՛վ»...
Բայց սակաւին, հեռուէն,
Աղաւնիի գերդ բեւեր՝
Ջինջ օդին մէջ կ'բաբախեն
Դաւիթնակներ ըսպիսակ.
Կարծես 'սելու. «Չե՞ս գիտեր,
Որ մենք կը թռի՛նք, բայց, նորէ՛ն,
Կը դառնանք տուն՝ գերդ սասրակ»:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԾԻԱԳՈՐԾԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԷՆ

ՅՈՎ. ՀԱՆՆԷՍ ՓԷՄՊԷՃԵԱՆ

Եգիպտական ծխախոտի ու սիկառէթի հրապարակը, որուն վրայ այնքան գերակշիռ գիրք մը բռնեցին Հայերը, վերջին տարիներս պարզեց խիստ ուշագրաւ բնաշրջում մը :

Դիւրին յաջողութիւններու, անխոչընդոտ նուաճումներու շրջանն անցած էր, և մրցումը դաժան բնայթ մը ստացած :

Ծխախոտի գործարանատէրերը, երկար ատեն, ուղղակի ծխողներուն հետ էր որ յարարերութեան մէջ էին իրենց պիտակներով և իրենց սեփական խանութներուն միջոցով ուր իրենց ապրանքը միայն կը վաճառուէր :

Տիար Յովհաննէս Փեմպեճեան

Իսկ փոքր ծխավաճառները, որ առաջ իրենց խանութներուն մէջ իրենց պատրաստած սիկառէթները կը ծախէին, ֆապրիքաներուն և իրենց միջև եղած մըրցումին հետեւանքով՝ անոնց հզօր միջոցներէն պարտուած և միեւնոյն ատեն անոնց տուած խոչոր զեղչերէն շլացած, հետզհետէ դարձան պարզ կրկնավաճառներ (revendeurs) :

Բայց որովհետեւ ամէն մանր կրկնավաճառ չի կըրնար իւրաքանչիւր ֆապրիքայի բոլոր տեսակներէն բաւական քանակութեամբ վերցնելու չափ ժամանակ ու դրամագրութիւն տրամագրել և այդպէսով ձեռք բերել ծխավաճառի մասնաշատուկ զեղչը, հրապարակին վրայ անհրաժեշտ դարձան՝ գործարանատէրերուն և փոքրավաճառներուն միջև՝ առաջիններուն արտադրութիւն-

ներն ամբարող և վերջիններուն ըստ իրենց պիտոյից հայթայթող մթերանոցները (entrepotaires), որոնք նոյն իսկ 20 շրուշի դոյզն գումարի մը իբրև փոխարժէք զանազան տեսակէ ապրանք կ'ընծեան խանութպանին, անոր թողելով ֆապրիքաներուն որոշեալ գեղչը:

Իրաց այս բերումովն իսկ, վերոյիշեալ մթերանոցները կարեւոր ազդակ մը եղան ծխագործի հրապարակին վրայ, իրենց ձեռքն անցնելով վաճառումին դեկը և զայն հաւատարակչելով ըստ իրենց ֆապրիքաներուն հետ ունեցած բարոյական ու նիւթական առաւելութիւններուն:

Ահա՛ այս անհրաժեշտ դարձած սխտէմին նախաձեռնարկներէն է Տխար Յովհաննէս Փէմպէճեան, եգիպտահայ պատուական ազգային մը, որուն անունը ծխագործի համանիշ է այսօր Աղեքսանդրիոյ ու Գահրէի հրապարակներուն վրայ:

Բնիկ Եւգոկիացի, նախնական ուսումն իր ծննդավայրին մէջ ստանալէ յետոյ, վերհատիկ անցած և շրջանաւարտ եղած է Մուրատ-Ռոսփայէլեան Վարժարանէն: 1895ին եգիպտոս հաստատուած, երկու տարիի չափ աշխատած է Փէմպէճեան և Ընկ. ի Ասիութի ֆապրիքան, իսկ անկէ ետքը իր անձնական հաշւոյն ծխագործով զբաղած է: 1911ի Գեկտեմբերէն մինչև 1916 Մայիս 4 խիտ կարեւոր դեր մը ստանձնած է ծխախտի Բրիտանո-Ամերիկեան հսկայ ընկերութեան եգիպտական ճիւղին գործունէութեան մէջ, և իր տպացուցած ձեռնհասութեամբ, ինչպէս նաև իր ուզգամիտ ու անկախ նկարագրով մեծ վստահութիւն ու յարգանք վայելած է Մասբերօններուն կողմէ՝ որոնք ըստ արժանւոյն գնահատած են նախաձեռնական ու կազմակերպչական իր գերազանց ընդունակութիւնները:

Սոյն ժամանակամիջոցին՝ Աղեքսանդրիոյ մէջ եւս հաստատած է՝ իր անձնական հաշւոյն՝ ամէն կապէ ազատ՝ նորագոյն սխտէմով մթերանոցի զօրաւոր ճիւղ մը, որուն բուն գարկ մը տուաւ վերջացող տարուան սկիզբէն, այս անգամ տարածութեան նուիրուելով անոր: Տխար Յովհաննէս Փէմպէճեան քիչ ստեղծեալ տաս-

նապատեցած է մարքաներու կրկնավաճառումը և իր ներկայութիւնն աւելի քան զգալի դարձուցած է Ազեքսանդրիոյ ծխադործի հրապարակին վրայ :

Ծխախոտի գործարանատէրները, «ինչպէս ըսինք վերեւ, պէտք է հաշուի առնելին հայթայթիչ մթերանոցներու սպասողական նոր ազդակը, որ զիրենք ուղղակի կը շահագրգռէ: Տխար Յովհաննէս Փէմպէճեան օտար չկամութեան մէկէ աւելի պատուարներ հարթած է արգէն իր անդուլ ու կորովի գործունէութեամբը: Յաւալի է, սակայն, որ ծխախոտի եգիպտահայ իշխանները բոլորն ալ հաւատարապէս գիտցած չըլլան դեռ գնահատել այս արդիւնաբեր ուժը և փոխանակ օգտուելու անկէ՝ պարտադրեն զայն մերթ ոգորիլ իրենց դէմ՝ ի շահ օտարին :

Compagnie d'ENTREPRISES COMMERCIALES en Egypte

(SOCIÉTÉ ANONYME)

20, Rue Abou Dardar, Alexandrie

Téléphone 27.09

Boîte Postale 285

ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Երկարաձողերու, Զիմ.Երօի, Ֆրանսական կիրի, շինութեան վերաբերեալ ամեն տեսակ երկարեղէններու, ինչպէս նաեւ հողի պարարացման համար փոփական ազդերու :

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԶԱՏԻԿԸ

Զատիկ է այսօր : Յարութեան հետ Յխուսի
Իմ ալ սրախ շիրմին մէջ ,
Մեռած սիրելիներու պէս ,
Թաղուած հին հին յուշքերը
Թողէք որ յարութիւն առնեն :
Քանզի Զատիկ է այսօր :
Եւ ներկան թէև կենդանի
Բայց յարութեան , կեանքի շարժման ոչ մէկ յոյս
Եւ ոչ հաւատքը ունի :
Հին օրերուս մեռած , բարի հաւատքին
Յարութեանը ես կըսպասեմ՝ ազնոյէտ :
Զատիկ է այսօր :
Որպէսզի քեզ շիրմէն հանելով ,
Եւ խաչամանգուած ցուրտ գիտելից
Սուրբ յարութեան խոր խորհուրդը ածնելով՝
Անգամ մ'ալ քեզ խաչ հանեն ,
Քանզի ալ խաչուելիք անմեղ մը հոս չի մնաց :
Զատիկ է այսօր :
Զատկատօնի խրատձանքէն հրապուրուած , և սակայն
Չըլլա՛յ նորէն աշխարհ գալու փորձուիս :
Քեզ այս անգամ ոչ թէ ողջ ողջ կը թաղեն ,
Այլ հրաշափառ համբարձումիդ ետեւէն
Սաւառնակով մինչև երկինք կը հալածեն :

ՄՍՈՒՐՆ ԱԼ

Իջեա՛նիդ մէջ , Յխուս ,
Քեզի տեղ չէր մնացեր :
Եւ հէք մայրիկըդ անյուս
Հողիւ մտուր մ'էր ճարեր :
Այսօր ծնունդիդ համար
Ի՛նչ հանգէսներ կը սարքեն .

Ի՞նչքան ճոխ, լայն է աշխարհ,
Ա՛լ պէտք չունիս մասերի:
Արեւմուտքէն իսկ մողեր
Աւելի թանգ, ճոխ, հարուստ
Նուէրներ են պատրաստեր,
Ոսկի, զմրուխտ ու գոհար:
Բայց այս ցոյցերն խանդավառ
Այս պաշտամունք, ցնծատօն,
Այս մեծաթիւնք անհամար
Զ՛լլա՛յ զքեզ հրապուրին:

* * *

Օր մը նորէն թէ աշխարհ
Գալու միտքը ունենաս,
Մարդիկ այսօր ա՛յնքան չար...
Մտուրն ալ, ո՛հ, չես գտնար:

ԱԿԻԻԼԻՆԷ

ԱԹԹԱՐԻՆ ԿՕՇԿԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԳԷՈՐԳ ՏԷՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Մուսի Արքային թիւ 18

Ընտիր կօշիկներ պատրաստ եւ չափի վրայ:
Գիները անմրցելի են: Միակ փորձ մը պիտի
համոզէ ամենէն սկեպտիկը:

ԱՐԹԻՆ ՍԱԹԸԼՄԸՇԵԱՆ

ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ ՆՊԱՐԵՂԻՆԱՑ

Նուպար Բաբա փողոց թիւ 12

ԱՂԵՔՍԱՆԳՐԻԱ

ՅԱԿՈՒ ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

ԿՕՇԻԿԻ ՄԵՄ ՎԱՃԱՌԱՍՏՈՒՆ

Սուֆ էլ-Քանթո փողոց - Աղեֆանդրիա

Չափի վրայ կամ պատրաստ ամենաընտիր ապրանքներ, եւրոպական վերջին նորաձեւութեամբ ճաշակով :

ՍՈՂՈՄՈՆ ԳԱԼԼԷՇԵԱՆ

ԳՈՐԳԱԳՈՐԾ

Մուսալլա փողոց, թիւ 11 - Աղեֆանդրիա

Կը մաքրէ և կը նորոգէ բոլոր հին գորգերը, գաննք հրաշափոխելով իրենց կատարեալ վիճակին : - Գիները խիստ չափաւոր :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

ԱՂԵՔՍԱՆԳՐԻԱ

Գանթո, Թեֆիէր - էլ - Քալեանի փողոց թիւ 5

ԿՕՇԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱՍՏՈՒՆ

Վերջին նորաձեւութեամբ և ամենաընտիր կաշիներէ պատրաստ թէ չափի վրայ կոշիկներ :

ՅՈՎԷԼ ԿԱՐԻՆԵԱՆ

Սպիւլ Մօսէմ փողոց
ժեզուիք Գօլէնին դիմացը

Ռօպինէրքրի

Ծորակներ (Ջուրի եւ Շոգիի), Շոգեմեֆենաներու, Կազ-ժօքթօններու, օրօժօպիկներու եւ օրօ-սիֆիկներու վերանորոգութիւն : Սուրն եւ այլ աղալու մեֆենաներ

Հրախաղութեան նշանաւոր վարպէս :

ԲՕՐ-ՍԱՅԻՏԻ ՀԱՅ “ՔԷՄԲ,,ԻՆ ՍԷՋ

ՍՈՒԷՏՈՒՇԻՆ

Կիլիկիան գեղջկուհին է՝ զոր առաջին անգամ ճանչցայ, արհաւիրքի վաղորդայնի մը, աւերակներուն մէջ, Ատանայի ժամուն բակը... Հորապատ քոյրն անոնց, սրոնց ողբերն ու հեծեծանքը մտիկ ըրի՝ աղէտքի վազայաջորդ գիշերներու մուշլ լուծեան մէջէն:

Միւռնոյն ախարը չարքաչ իզութեան, արիական մայրութեան, ոչ դուրի ողորմուկ շնորհքէ մը, զրեթէ տեսակ մը աղեխարչ պչրանքէ, որ սիրտդ կը փլցնէ, ու աչքերդ կը պղտորէ անգուտայ արցունքովն եղբայրական խանդաղատումներուն:

Ժամանակ չունէի շուրջս դիտելու, բայց մտացիք նայուածքիս հանդիպեցան կնոջական մէկ քանի յանկուցիչ դիմաստուերներ, մանաւանդ աղջնակի քանի մը խարտեաչ զլուխներ, խամարժ, կարծես խանձած խարտեաչութեամբ մը, և զրկուած մտաաղամօր ու հալածական մանկութեան խորհրդակիր այդ զէմքերը զիս խռովեցին Բօր-Սայիտի Հայ Քեմբին մէջ, հեռաւոր եղբերական սարսուռներու վերյիշումովը... Պահ մը թուեցաւ ինծի, թէ Մերսինի հայ մտարան չըջափակին մէջ տողանցնող հիզութեան թափօրէ մը միտքս մնացած քումայթ ու մանկահասակ Կիլիկուհին, տղամարդու իր պատասառուն հանդերձանքին տակ, կը ցցուէր առջիւս... Չէ՛, տսիկա բարի ու ժրաջան Հնազանդն էր, որ թօզաթին զբասնեակն էր եկեր իր բանած ձեռագործները յանձնելու և նոր ապսպրանք ստանալու: Կսիկի հագուած, ոտքը քաղքենի կիտակօշիկներ, անկա աղէտահար գրեթէ ոչինչ ունէր իր երեւոյթին մէջ, ինչպէս իր միւս ընկերուհիները:

Հ. Կ. Խ. ի յաւելուածական խոհանոցէն կերակրուող երախաներու և ստնտու մայրերու ճաշին վայրկեան մը ներկայ կ'ըլլամ: Հո՛ն է Տիկ. Արշարունին, կտրճօրէն հոգածու իր ստանձնած գործին, ամենուն

համեմատելով, ամենուէն խնամք, ժպիտ, խրատոյս ջամբելով՝ տաքուել ու կազդուերիչ կերակուրին հետ: Գետինը, շարան-շարան, նստած են իրենց ցածուկ սեղաններուն առջև: Թօգաթը կը կեցնէ զիս, ու խօսքն ուզղելով իր փոքրիկը սնուցանելու զբաղած մանկամարդ մայրիկի մը, սրուն ամուսինը, քանի մը օր առաջ, գացեր, բանւորութեան մտեր է Գահիրէ, կ'ըսէ, ընտանօրէն .

— Ինծի նայէ՛, աղջիկ, պարոնը Գահիրէ պիտի երթայ, բարե մը տանի՞ էրիկիդ . . .

Գեղջկուհւոյն թուխ աչքերը նոյնհետայն կը կայծկըլտան, երեսը կը շառագունի, ձեռքէն գգալը կը սահի, և յայտնապէս յուզուած, իր մարդուն կարօտին մէջ թունդ ելած, ամօթխած ժպիտով մը, ինծի կը դառնայ, կը թոթովէ հեւասպառ .

— Այո՛, այո՛, ըսէ՛ որ չուտով նամակ գրէ ինծի, շատ բարե ըրէ՛ . . .

Ազիզ քուրի՛կ, ներէ՛ որ քու յանձնարարութիւնդ կատարած չըլլամ կեանքի ընկերիդ մօտ զոր չեմ ճանչնար, և որուն համար կը մտղթեմ որ Աստուած բանն յաջողէ և կենսապայքարի այս անձանօթ ու դաժան կըրկէսին վրայ կարող ըլլայ քեզի խնդացնելու . . . Կուզեմ մտածել, թէ յօջաղ տղայ մըն է ան, և մին այն քաջերէն՝ որոնք Սուէտիացիին փառքի զրուագ մը ապահովեցին հայ մարտիրոսագրութեան մէջ . . .

Ու հո՛ղ է արդէն Սուէտուհիին գերօգանց յատկանիչը: — Քաջերու կողակիցն է ան, խրոխտ ու անարատ: Թնամիին պիղծ ճանկը չէ կրցեր զպչիլ իր նամուսին, ու ստրերու աղջիկն իր բնիկ ամեհի առաքինութիւններուն մէջ չէ ճանչցեր ո՛չ մէկ զիջում, ո՛չ մէկ ախամայ ու անարգու կրաւորականութիւն:

Յարգանք քու հպարտ իզութեանդ, քու մաքուր ու հերոսածին արգանդիդ, քուրի՛կ ջան . . .

Անշուշտ, աղախիններ պիտի չելլէին քու շարքերէդ, երթալ քաղքենի ձթոած ու այլասերիչ յարկերու տակ ծառայելու . . . Եւ անո՛նք՝ որ պատառ մը հացի իրաւունքով քինէ պիտի ակնկալէին այդ ծառայական ընդունակութիւնները՝ թո՛ղ ակնածանքով մօտենան այն վրաններուն որոնց տակ դուն քու տարա-

գիր օճախդ կը պահպանես, դէպի քու լեռներդ վերադարձի անձկանքը սրտիդ . . .

Սուէտուհի՛, ես քու մէջդ կ'սլոյնեմ Հայունին, տառապանքի գերմարդկային խաչակիրը՝ որ մեր ցեղն ապրեցուց իր դարաւոր Գողգոթային վրայ . . . Հայ հանձարը քեզ պիտի անմահացնէ, վաղը, արուեստին բոլոր հրաշալի ձեւերուն մէջ, երբ Ազատութիւնը բանայ մեր առջև հայրենի նուիրական ճամբաները . . . Դո՛ւն յողթակամներուն վեհագոյնը պիտի հանդիսանաս՝ վասն զի տանջուողներուն մեծագոյնն եղար . . . Իսկ հիմա, քու հզօր ու ստեղծագործ կողերուդ մատա՛ղ, մի՛ յուսալքուիր ճակատագրիդ այդ օտար ու տաժառնելի հանգրուանին՝ Բօր-Սայլտի աւազուտքին վրայ, յարատեւէ՛, Սուէտուհի՛, քու մահատպան վսեմ կօչու միդ մէջ . . . :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ

Ամենաբնիւր սեսակներէն եւ խիստ չափաւոր գիներով: Կը ծախուին Կ. Յ. ԱՆԼԵԱՆԻ վանաւասուկներուն մէջ, **Ֆրանկ** փողոց թիւ **13** եւ **Փոքր-Մուկեթլի** հրապարակ թիւ **17**:

Յ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ եւ **ՈՐԴԻՔ Տուկը** կը հայրաբէ Աղեփանդրիոյ եւ Ռամիէի մէջ ՄԱՆԹԱՇ-ԵԱՆՅ ԲԵԹՐՈՒԸ: Կը ծախէ ու կը նորոգէ խոհանոցի réchaud-ներ եւ հեծելանիւներ:

Հասցէ՝ Սիսի Մեքուայի փողոց թիւ 40: Թէլեֆօն թիւ 33-45:

ԱՆԿԼՕ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿՕՇԿԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

12, Պուլվար Բամլէն

Սեփականատէր՝ **Ե. ՊՍՍՄԱՃԵԱՆ**

Առաջնակարգ ապրանք — Չափաւոր գներ մասնաւորապէս մեր հայ յանախորդներուն համար:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

ՇԱՅ ԿԱՄԱԻՈՐՆԵՐԸ

Գրեթէ հազարեակ մըն էին, և հազիւ երկու-երեք հարիւր մնացեր են այսօր:

Ֆրանսական ճակատին վրայ հայ կամաւորներու խումբ մը

Մտանէն մինչև վէճորտէօն, Շամբաննէն մինչև Սօմ, Ֆրանսական ճակատին վրայ ինկած մեր երիտասարդ հարազատները անպատիր ու անվրէպ զոհողութեան միակ սփոփը կը պարգեւէն մեզի — ազգովին ողջակիցումի այս օրերուն — Հայուն արիւնը խառնելով

մարդկային ազատութեան համար թափուող վեհանձնագոյն արիւնին :

Երանի՛ թէ տասնեակ հազարներ տուած ըլլայինք Ֆրանսային, և աշխարհիս չորս ծագերէն դէպի Արդարութեան ճակատը դիմած ըլլային մեր բոլոր վտարանդի արիական զաւկըները, որոնք մինչև անդրադրանտեան հեռուներէն ձեռք առին ճամբան Հայրենիքի մը, որուն համար մեռնելու իրաւունքը պիտի սակարկուէր, ի՞նչ կ'ըսեմ, պիտի մերժուէր իսկ իրենց՝ մէկ օրէն միւսը... Հազա՛ր անգամ նախընտրելի չէ՞ր, որ մեր բարոյական Հայրենիքին, աննե՛նդ Ֆրանսային նուիրաբերած ըլլայինք կամաւորական մեր բոլոր կորովները :

Երնէ՛կ ձեզի, ս՛վ քաջարի Հայորդիներ, որ գերագոյն զուգահեռութեան մտանակից եղաք, իրաւասպան վայրագ ուժերուն դէմ՝ մղուած ամէն յաղթական գրոհի, ամէն փառահեղ դիմադրաւումի մէջ հաւատարմ հատուցո՛ւմն ապահովել ձեր յաւիտենապէս մատնուած ցեղին... Դո՛ւք Ֆրանսայի անխարդախ ու իրաւարար ձեռքերուն յանձնեցիք Հայաստանին դատը, և Բէվանտուզներու դաժան ճամբուն վրայ մեր Քեռիններուն հոգին վառող ա՛խը չի ճանչցաք ձեր հուսկ բուպէններուն... Երնէ՛կ ու փա՛ռք ձեզի... :

II ՆՈՅԵՄԲԵՐ

Սեւեր հագած ու գլխիդ փոյ մը բարակ,
Ուխտի գրնա, դուն, չքնաղ կոյս Ալզասի,
Դաշտերուն մէջ ուր դամբան մը մեկուսի,
Քեզ կ'սպասէ մացառներու շուքին սակ :

Ծուկկի եկուր, անոր հողին սարաբնակ
Պիտի այսօր երկարօրէն քեզ խօսի,
Հծծէ դուն ալ բառեր սիրոյ եւ յոյսի՝
Ասպէսին որ հոն կը ննջէ միս-միսակ :

Եւ այդ սուգի հողին վրայ սեւ ու քաց
Ուր քաջ մ'իճկաւ արիւնի մէջ գալարուն՝
Հայրենիքիդ երախտիքի վիճք լաց :

Ու մաղուելով սակաւ հողին ընդմէջէն՝
Արցունքդ անոր պիտի հասնի : Մինչ հեռուն՝
Ռումբի ձայներ լացող պիտի ընդմիջեն... :

ԵԳԻՊՏԱՆԱՅ ԻԳԱԿԱՆ ՍԵՌԷՆ

ՏԻԿԻՆ ԶԱՎԷԼ ԹԻԻՐԱՊԵԱՆ

Մտաւորականունէին կնոջական այն⁷⁰ տիպարը չէ որուն, եթէ ոչ ամէն քայլիդ, դէթ յաճախ հանդիպէիր եգիպտահայ հանրային կեանքին մէջ: Ու առ նուազն տարօրինակ պիտի ըլլար մեր կողմէն մասնաւոր ուշա-

գրութեան ու վը- նահատումի ա- ոարկայ չընել այն հազուագիւտ Հայու հիները, որոնք նեղօտի յու- լացնող ափերուն վրայ խմացական գործունէութեան ընդունակ կ'հան- գիտանան, գրա- կան կամ գեղ- արուեստական արժանիք մը կ'ա- պացուցանեն:

Տիկին Զավել Թիրապեան
Թիրապեան, որ գողտրիկ քերթուածներ կը ստորա- գրէ, պարբերաբար, եգիպտահայ մամուլին մէջ:

Այսպիսիներէն է Տիկին Զավել

Իր նախափորձերը չէ կարելի նկատել ստոնք: Տի- կին Զավել Թիրապեան կղեկատարայի երկրին մէջ չէ՛ որ առաջին անգամ կրած է մուսաներուն սխրալի յա- ճախանքը:

Ես իզմիրէն կը ճանչնամ, առելի ճիշդ՝ կը յիշեմ զինքը, Քարափին վրայ, Քրամէրի վերահսպային տակ հանգիպած ըլլալուս համար իրեն՝ շիտթ ու տենդայոյզ չըջանի մը՝ ուր իրարու ամենէն համակրօրէն մօտեցող էակներն իսկ զիրար կը կորանցնէին, կը մոռնային, վայրկեան մը վերջը, իրարմէ հազիւ պահելով նայ-

ուածքի մը հեռաւոր տպաւորութիւնը... Ատանայէն կուգար, Տօքթ. Նազաշեանին հետ — Բաննիւմայի նշանաւոր հրապարակագիրը — որ խիստ գգուական բառերով կը ներկայացնէր ինծի Օր. Զապէլը, Ատանայի եռանգուն ուսուցչուհին...

Բայց բանաստեղծուհիին վրայ խօսելու աճապարանքիս մէջ չըսի ձեզի թէ Տիկին Թիւրապեան ուսուցչական բեղուն ասպարէզ մը ունի իր ետին: — Շրջանաւարտ Բերայի Եսայեան Վարժարանէն, ուր աշակերտած է Սիպիլի և Գուրգէնի, իր ուսումը կատարելագործած է Նոնտիի էֆօլ նօրմալին մէջ: Ֆրանսայէն վերադարձին՝ պաշտօնավարած է Իզմիրի Ազգ. Վարժարանը: Ապա մեկնած է Սուչափա (Աւստրիա-Թրանսիլվանիա) տեղւոյն հայկական երկսեռ դպրոցին համար, ուր երկուր տարիներ մեծ համակրութիւն վայելած է գաղութին և մասնաւորապէս Ասպետ Վարդերես Բրանզուլի տան կողմէ: Բայց՝ իբրև ջերմհոանդ աշակերտուհի Սիպիլի՝ Ազգանուէր Հայուհեացի հրաւէրին վրայ՝ անցած է Կիլիկիա, և նախ Ատանա, յետոյ Տէօրթ-Եօլ, ընդհանուր տեսչուհի պաշտօնով, վարած է մէկէ աւելի վարժարաններ:

Իր գրական սեպիւն ըրած է Արեւելեան Մամուլին և Իզմիրի Արօպոյսին մէջ, Մամուրեան Որդիի և Թօշիկեանի մագիստրական հսկողութեան տակ, և իր աւելւնտ ընկերուհոյն՝ Հայկանուշ Մառքի (Տիկին Թօշիկեան) կողքին:

Տիկին Զապէլ Թիւրապեան ուսանաւորին համար տարամերժ նախասիրութիւն մը ունենալ կը թուի, բայց կարծեմ թէ ինքնատիպ արձակի մը ճաշակը պիտի կրնար տալ մեզի, եթէ քիչ մը մոռնար Սիպիլը, և փորձէր քաշել Մառի Սըվաճեանի և Զապէլ Եսայեանի հետքերուն վրայէն, ձեւին կապանքներէն զերծ:

* * *

ՀրայրՔներդ, հետեանցներդ խօլապար,
Խառնրելով մախուր սիրոյս՝ կը բռին,
Ամպերուն մեջ, կապոյցներուն սակ լըռի՛ն:

Ինչպէս լուսնոյ ցոլերն անհո՛ւն բազմանոյլ
Կ'ըլլան անլայտ մութ վիճերուն մեջ իսկոյն,
Այնպէս ալ իմ յոյզերս տենդոտ, մերկ ու բոյլ՝
Կ'անգայտանան ամպերուն մեջ տոբո՛ւն :

Ու աչերքս երկինք յառած սքխօրեհն,
Կը դիտեմ դեռ հոգւոյս յոյզերն որ կ'ըրին
Ամպերուն մեջ, կապոյցներուն սակ լըռի՛ն . . . :

ԶԱՊԷԼ ԹԻԻՐԱՊԵԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ Կ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ

Անգլիական Գրավանառատուն

(Ճիւղ Լոնսօնի Wymau & Sonsին)

29, Պուլվար Բամբէն - ԱՂԵՔՍԱՆԳՐԻՍ

*Ամենավերջին անգլիական վէպերը, հանգէսները,
պարբերականներն ու օրաթերթերը կը գտնէք մեր մօտ :
Քարք բօսթալներ և գրեհական պիտոյքներ :
Լուսանկարչական յայտերում, տպում, մեծացում
և ֆօտաքի ժապաւէններ և ֆամարաններ :
Գիներու մասին՝ անմրցելի :*

★ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ★

Մօհամէտ Ալի հրապարակ քիւ 14

ԱՂԵՔՍԱՆԳՐԻՍ

Սեփականատե՛ր՝ Յ. ԿԷՄԷՐԷԿԼԵԱՆ ԵՒ Ս. ՄՈՆՈՍԵԱՆ

Միակ հայ հաւարանը, ուր պիտի կրնա՛վ
գտնել համեղ ու սննդաւոր կերակուրներ, եւ
ուր կատարեալ սպասարկութիւն եւ անքերի
մաքրութիւն ձեր ախորժակը պիտի գրգռեն,
վայելելու համար վարպէտ ձեռքով պատրաս-
տուած լաւագոյն խորտիկները :

Գանիքեցիներուն յատկապէս կը յանձնա-
րարուի այս հաւարանը հանդիպիլ՝ Աղեքսանդ-
րիա իջնելուն : Գիները խիստ չափաւոր :

ՄԷԼԻՊԵՑԻ ԵՂԵՐԵՐԳԸ

Եռաձայն եղբերգութիւն Լուչիֆերի ու Մելիպեօի հետ, ինքերական համերգի մը ընկերակցութեամբ, երգըւած գարնան աստղայի գիշեր մը, Լարեան լեռներուն ստորոտը, ու Կօփօի լինին վրայ, Սիրոյ ու Մահուան սենյալի անձկութիւնովը :

ԱՆՁՆԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մելիպեօ, Աւարսաձ Հոգիի քաղցութիւն մը,

Լուչիֆեր, Ապրելու գեղեցկութիւնը,

Բանաստեղծը, Սպասում ու ամբողջական կեանքի ողբերգութիւնը
Աստղեր, վերջալոյս մը, լիներ, լեռներ :

(Իրիկնավերջ, ուր Բանաստեղծը կ'սպասէ Մելիպեօին որ չերեւար. սակաւ կը մթնէ. հետուն ուրուային դղեակ մը:)

Ա.

ԲՕՆՍՍԵՆՆԵՐ

Oui, je sais qu'au loin de cette nuit, la Terre
jette d'un grand éclat l'insolite mystère...

STÉPHANE MALLARMÉ

*Վերջալոյսին ջութակները եղերածայն կը հառաչեն
Բայրերու ծովն կ'ալիկածի նորէն կապոյտ լեռներուն մէջ,
Ծաղիկներու քաղցրութեան մէջ կը նուազի հովն իրիկ-
ուան . . .*

*— ԱՄաղկեր է ժամըդ գեղեցիկ, լճակիդ քով, Մէլիպէօ,
«Ուր կ'իջնէիր ամէն գիշեր հաւաքելու համար ծաղկած
«Ու հովուական ցուպիդ թաւիչ սառուերին մէջ
«Աստղերն որոնք կը ծաթէին Լարեան մթնող կատար-
ներէն .*

«Մէլիպէօ, Մէլիպէօ, հոգիներու ո'վ այցելու

*«Պայծառ ծիծաղդ Լուչիֆերեան նայեաւորներ կը յարու-
ցանէր*

«Լուսնի լոյսին մէջ արծաթուած լճակիդ լուրթ ալ-
 Կակներէն
 «Ուր քու հոգիդ մաքրամատոյց կ'իջնէր, կարա՛յ լո-
 հէնկրինեան,
 «Կուտութեան մը պէս սարսուռն ձեռնե՛լ թեւերն իր
 սպիտակ . . .

(Լուսին մը. հետուն Լուչիփէրի ուրուասուերը
 ու սալաւ կը մօտենայ)

«Ի՛նչ լուսակոծ սերակութեամբ, տե՛ս, Լուչիփէրն կու-
 գայ կրկին
 «Ապրելու մեծ հպարտութեան գրաւիջ տալը երգելու,
 «Իր ադամանդ ձայնը թափա՛ս հոգիներու արցուն-
 քէն թաց
 «Ժամերուն մէջ . . .»

Բ.

Լ Ո Ւ Չ Ի Ֆ Է Ր

(Երգելով, նայեալներու ծիծաղներ հետուներէն)

«J'ai peur des souvenirs...»

F. VIELÉ-GRIFFIN.

Որքա՛ն պայծառ հպարտութիւն այս բո՛յս ու բո՛ց լու-
 թեան մէջ,
 Միայնութեան ու ապրելու գեղեցկութեան մէջ գեր-
 դուարթ,
 Գեղեցկութիւնը ապրելու նուիրումին մէջ զոհական,
 Որքա՛ն արգար հպարտութիւն, Մէլիպէօ,
 Որքա՛ն վրէժ լուսութեան մէջ, գառնութիւնները ճաշակող
 Այս հեգնանքին մէջ անսովոր,
 Որ աստղակուռ դաշոյնի մը պէս կը բացուի . . .
 Որքա՛ն ցնծուն հպարտութիւն այս մենաւոր
 Այս երահիկ կատարներուն մէջ անառիկ,
 Այս մահացու, այս սրբազան ծարաւին մէջ
 Ուր կը մեռնի բոցէ հոգիդ
 Բայց չիջներ այն աղբիւրներուն ուրկէ Խուժանն իր
 ուրացող
 Ու պիղծ շրթներն ձգեց ջուրին . . .

(Տեսօրէն, գրեթէ լալով)

Այս սիրելի խա՛չելութեան,
 Այս արիւնտա արցունքին մէջ,

Որ հոգիէն գէպի Ատուած , գէպի Արուեստ , գէպի
Հեշտանք
Կը բարձրանայ քրմական մեծ տարփանքի մը պէս եր-
ջանիկ :

(Տեղեկատու)

Ո՛րքան արդար հպարտութիւն հոգիի այս ձիւն ու կրակ
Ու անանուն ու անպատում սէ՛ր քաղցլին մէջ ,
Ատելութեան մէջ իսկ Սէրը սիրելուն մէջ ,
Ո՛վ մարդ , Մարդն հեռուէն իր մարդկութեան համար
միայն սիրելուն մէջ ,
Ո՛րքան առատ հպարտութի՛ւն , հպարտութի՛ւն , հպար-
տութի՛ւն . . . :

Գ.

Մ Է Լ Ի Պ Է Օ

(Srsni m' fաղցրու քեամբ , ձայնը լեռներուն ետեւէն)

«Consummatum est! ...»

— «Գարնան տարտամ օրուան մը պէս կուգայ զուարթ
ու լուսաւոր ,
Կուգայ Մահը վարձահատոյց , կուգայ Մահը խորհրդ-
գուոր ,
Կուգայ Մահը բուրումնաւէտ , ա՛հ , ի՛նչ հեշտանք ,
Մահն զոր խնդրեց հոգիս սրպէս սղորմութի՛ւն . . .
Մնա՛ք բարով . . . Կը մեռնի ժամն հոգիիս մէջ .
Համէթեան սուր ծիծաղի մը ու լացլին մէջ ,
Հիրտական կեանքին գլմաց , թերեւս թշուառ բայց
երջանիկ
Հպարտութիւն ունայն բայց քա՛ղցր . . . Ու երահիկ
Տժգոյն մարմինն ու սիրող սիրա , պիտի ապրի՛մ ,
Պիտի ապրի՛մ ես յաւիտեան , Մահէն անդի՛ն ,
Սիրելով մի՛շտ ու շրթներուս վրայ անեղծ պահելով միշտ
Թոյնն ու մեղրը քաղուած հի՛ն , հի՛ն համբոյրներուն ,
Տառապելի՛մ թերեւս կրկին . . . Ա՛հ , ս՛վ գիտէ . . .
Մարտիրոսի տեսիլքներով ժպտելով միշտ . . .
Հպարտութիւն կրկին , այո՛ , հպարտութիւն վարձա-
հատոյց ,
Մեռնի՛ւ , ինչո՞ւ . . . Մահուան մէջ Կեանքը թրթաւցնել ,
Ու անդրադոյն տեսիլքներու մէջ աստղալի , կեանքէն
անդին ,
Բազմապատկել կեանքին ճամբան , անհունօրէ՛ն . . .

Մ'որդ ու Աստուած միանգամայն... Ա՛հ, ապրի՛լ
 միշտ... վերածնի՛լ...
 Տարփանքի ջերմ հառաչներէ յաւէտ կանչուած
 Հուսադգեաց մերկ գեղեցկութիւն,
 Ու ապրի՛լ միշտ, ապրի՛լ... ապրի՛լ... :

ԱՍՏՂԵՐԸ՝ կապոյցներէն	ՄԷԼԻԳԷՕ՝ արբուանքով
— «Զուարթահայեաց	— «Աստղե՛ր, ձեր քաղցր
«Մեր լուսանցոյցներէն	«Անմահութեան
«Ոսկեղէն,	«Ու ձեր անմահ
«Ու աչքերուդ լո՛յս	«Կենդանութեան
«Յակիրնթներէն,	«Հոգւոյս բաժակը կ'երկա-
«Աղւոր հոգիդ քաղել	րեմ... :
կ'ուզենք,	«Հոգի՛ս կուտամ,
«Մէլիպէ՛օ...»	«Խմեցէ՛ք զիս, աստղե՛ր...»

Դ.

Մ Է Լ Ի Պ Է Օ

«Elle est retrouvée! Quoi! l'Eternité...»

ARTHUR RIMBAUD.

— «Թօթափած ցաւն ու նենգութիւնը մխերուն,
 Նետած քօղերը մտերիմ, ազա՛տ հոգիս
 Աստեղալի պսակներու մէջ կորսուած, փողփողալի՛,
 Միջոցին ծով լոյսերուն մէջ ի՛նչպէս անդոյր, ու ինչ-
 պէս հեշտ կը թեւածէ...
 Լոյսի պէս մերկ ու թրթռահեղ,
 երկու անմահ կապոյտներուն մէջ արտամանո՛յշ ներկա-
 յութեամբ,
 Եղերական թիւերուն դէմ, ա՛հ լուսարբշիւ պարն հո-
 գի՛ս,
 Անգունդներուն վրայ դարձոյ որ շարունակ սիրոյ ձեւեր
 Միւրոյ ժէսթեր կ'ուրուագծէ, ու ի՛նչպէս, տն՛ս,
 Տիեզերական ամէն Օրէնք, ամէն Պայման
 Կ'ընկերանայ մթակշռոյթ իր սլացքին աստուծախոյզ...»

Ե.

Բ Ա Ն Ա Ս Տ Ե Պ Ծ Ը

(Անմխիթար, երգելով կ'իջնէ լնափ)

«Tout est triste, tout est triste...»

FRANCIS JAMMES.

— «Մէլիպէ՛օ, Մէլիպէ՛օ, աւարտած սուրբ զուար-
 թութիւն,

Հասած անմահ սահմաններուն ,
Ես կը մնամ դեռ ծաղրուած թեւերուս հետ որ Անհու-
նին դէմ կը մտնին . . .
Վերջալոյսին հետ որ հոգւոյս մեջ կ'երկարէ իր թա-
խիծն անհուն ,
Աստղերուն հետ որոնք յոգնած ու ցուրտ աչքերս կը
համբուրին .
Ու ԾՈՎԱԿԻՆ հետ որ կ'ըսէ .

«Parfaite Illusion, Réalité parfaite...»
A. DE VIGNY.

— «Եկ՛ւր , եկ՛ւր ,

Ես հոգիդ եմ քաղցրամաշյլ , խորհրդամած ու բազ-
մաձայն ,

Ուր ամեն տէր անդունդ մըն է աստեղալի ,

Ես երազիդ աղւոր կապոյտն երանանդորր ու թաւշեղէն

Ես տենչերուդ խաժակ աչքը կարօտարօղծ ,

Կը սիրեմ քեզ ու ձայնիս մէջ , ս'վ բանաստեղծ ,

Քու աղւոր սիրտդ է որ կ'աճի ,

Քու անսպա՛ռ , արտում սիրտդ որ կ'արիւնի

Վերջալոյսիս թարթիչներուն տակ արցունքստ . . .

Կը սիրեմ քեզ անցնող կեանքին ու մահուան մէջ ,

Ես անթափանց , ու աննուած հպարտութիւնս ստքե-
րուդ տակ

Փրփուրներուս պէս կը մեռնի , բաւ է որ դուն լոյս
հոգիէդ

Լոյս քերթուած մը , աղիխարչ կանչ մը տաս ինծիւս)

Ու ԱՍՏՂԵՐԸ որ արցունքներս կը խմեն

Կը հեծկլտան ինձ շարունակ .

— «Մենք արցունքիդ բոց կաթիլներն կ'այրի՛նք , կ'այրի՛նք

Մեռած ու սոռ գիշերուան մը լուսթեան մէջ ոսկեճամուկ ,

Ու քու սիրտիդ ստուերին մէջ եղերօրէն

Մենք կ'այրի՛նք միշտ , կ'այրի՛նք , կ'այրի՛նք . . .

Անմատչելի ու անալլայլ քաղցրութիւնըդ ենք լու-
սարտօսր

Որ կը նայի ա՛հ այնքան մեծ ճշմարտութեամբ թըրթ-
ուադին

Այնքան վեհանձն ներողութեամբ ամբողջ կեանքին ու
աշխարհին ,

Մենք քու սիրտիդ կրակ զարկերն դա՛ն ու աղու
Մենք դա՛նամս'ւր՝ բա՛ւ է որ դուն քու իմաստուն
Ու մոգական խոր նայուածքդ նետես մեզի
Զուարթնոց երգն է որ յանկարծ կը թաւալի
Տիեզերքին արամս թեան մէջ . . .

Ու ՎԵՐՋՍԱՆՅՍԸ կը հեւայ .

— «Երբ իրիկուան մաշյլ քողը կը ծաւալի ճամբուդ վրայ
Ու քու հոգիդ կը խուստփի ցնորական սահմաններէն
Լոյսին անգմ'ութ յոգնութիւնը թօթափելու

Ու ժէսթի մը քնարերգութեան մէջ մտեղէն

Մեծ տրտունջքը քարացնելու , կը սիրե՛մ քեզ , աղուս'ր
աղայ .

Եւ սուգիդ մէջ շրջանակուած , անձկութիւններդ ցո-
րացնող

Քու հոգիիդ հայելին եմ ես գաղտնապահ

Որ յամբարար քու սուգերուդ խաւարներովը կը լեցուի »

Մէլիպէ՛օ , Մէլիպէ՛օ , երբ դուն հասար Բացարձակին

Ես տակաւին գոյութենէս կը տարակուսիմ ,

Ո՞ւր է ուրեմն իրականութիւնը , Ճիա՛ն Բիէթրօ ,

Երբ ամէն ձայն գիս կը կանչէ , ծովն՝ մշտայոյզ իր հեշ-
տախտին ,

Աստղերն իրենց արցունքներով՝ իրենց վետեան սպա-
սումին ,

Ու երբ արեւն հոգիիս մէջ կը բռնկի ,

Ու վերջալոյսն իր լոյսերուն անապատին մէջ տարփանքով

Սիրաս գթութեամբ կը համբուրէ :

Կոյսն որ մէջս , կզգա՛մ , կ'ապրի , ո՞ր տարփանքին ըլ-
լայ գերի . . .

Ու այս Ամբողջը տարփաւոր ինձի համար միայն կ'ապրի :

Ծառերուն մէջ ու ծովերուն վրայ անհետ , վերջալոյսին

Ու աստղերուն մէջ թարթափուն , բոյրերն , թոյրերն ,
ձայներն ամէն

Միայն զի՞ն է որ կը յիշեն . . .

(Հեծկլիսալով)

Ո՞վ իմ հորայրս , ո՞ւր ես , առանց քեզի տրամած

Հոգիս նորէն հին թախծալի ճամբաներուն կը մտրրի :

Հին ճամբաներն ուր ըզձահե սիրաս կ'այրէի

Քերթուածի մը պէս լուսատառ ,

Անձանօթ , բլւր , երանգներու և բոյրերու բոցակիզման
ժամիրուն մէջ ծիրանահե՛ղ զերգ բոցատարր ուրախու-
թիւնն . . .

Ահ , հին ճամբան , եօթըն անգամ արտասուալի ,
Յուշքերուս էն ցաւագալար արմատներէն ստուերալի
Եկող ճամբան . . . Իրմէ յետոյ քանի՛ քանի՛ նոր ճամ-
բաներ :

Նոր անդունդներ ճանչցան քայլերն իմ պանդուխտի ,
Ու քանի՛ նոր իրիկուններ անեզրութեան լուս սարսափով
Անգթօրէն հոգիս սարսոզ ու տեսչահար աչքերուս գէմ
Մշտաթաւալ ի՛նչ յուսահատ անապատներ

Եզերական փակ շրթներով՝ պաղատանքի դէմ լռանլատ .
Ու հոգիիս անդրարհալիրքն յանկարծօրէն լուսաւորող
Քանի՛ քանի՛ նոր տոամներ՝ արարներով մենամոռնչ . . .

Նոր ճամբաներն՝ երազներով դաշունահար . . .

Նոր ճամբաներն օրհասական արեւներու վրայ գոցող
Անդնդախոր դագաղներու պէս անողորմ .

Նոր ճամբաներն անիծեալ , սառ ու խորտակուած սև
աստղերով . . .

Նոր օրերու գուժկան ձայնէն ու սարսափէն հալածական
Քու կորսուած երանութիւնդ ևս կ'երագեմ՝ աբգ տըրտ-
մօրէն

Եղբայրական Մէլիպէօ , եզեմական վիպայնութիւնդ ան-
դրակարօտ

Հոգիիս փակ տաճարին մէջ յոյսի մը պէս համբուրելով :
Ո՛վ մարտիրոս , անկարելի , աժգոյն յոյսը քեզ գտնելու . . .

Այս գիշեր ցուրտ խաւարներուն արցունքոտ սառ պա-
տուհանէն

Տեսնուող լուս անձկութեան մէջ ևս , հի՛ն եղբայր , քեզ
կ'որոնեմ

Ատեղզազարթ լոյս-զուարթ շեմքին յաւիտեան մը
Յաւիտեան մը հեծկլտալու համար կրկին . . .

ՀՐԱՆՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

Պարի (Իսպիա) 21 Հոկտ. 1916

“ՌՕՍԻԱ,,

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Cie d'Assurances "ROSSIA,,

ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ

ՌՌՍԻԱՅ ՎԵՋ. ԿԱՅՍԵՐ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿՈՎ՝ 20 ՄԱՐՏ 1881ԻՆ
 Կեդրոն Ընկերութեան — Փեքոկրաս, իր սեփական շէնք
 Դրամագլուխ (ամբողջապէս վճարուած) Բուպլի 5,000,000
 Երաշխաւորութեան գումար Ֆրանք 273,000,000
 Ապահովագրեալներուն ցարդ վճարուած » 933,462,266
 Բրիւմ եւ տկոս՝ ստացուած 1912 Տարեւերջանին » 160,684,178

Ընկերութիւնը խիստ նպաստւոր պայմաններով կը կնքէ
 կեանքի ապահովագրութիւններ — Փոխադրութեան վճանգներու
 դեմ ապահովագրութիւններ — Կեանքի ապահովագրու-
 քիւններ շոգեկառնով ու շոգեկառնով համբողջութեան ար-
 կածներու դեմ — Ապահովագրութիւններ ապակիներու կոտ-
 րուելուն համար:

ԱՄԷՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԵԱՆ ՀՍՄԱՐ ԳԻՄԵԼ

ԳԱՀԻՐԷ՝ Ընկերութեան եգիպտոսի Մասնահիւղին, Բլաս
 սը 1՝Օբէրա, Ապսէլ Հակ-էլ-Սոմպարի փողոց, բիւ 2: Նամա-
 կասուփ 10-24: Թէլէֆօն 13-13:

ԱՂԵՔՍԱՆԴԻՒՄ՝ Ընկերութեան Ընդհանուր Գործակալու-
 քեան, Էնիքըն Պօնսթր Ուերհաուզ Լիմիթթըս ընկերութեան մօտ:
 Նամակասուփ՝ 482: Թէլէֆօն՝ 10-87:

Գաւառական բոլոր գլխաւոր քաղաքներուն մէջ՝ Ընկերու-
 քեան Գործակալութիւններուն:

Ընդհ. Գործակալութիւն Սուրիոյ եւ Պաղեստինի:

Պէյրուք, նամակասուփ բիւ 161:

Մ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

ՄԵԾ ԱՏԱՂԶԱԳՈՐԾԱՐԱՆ ԵՒ ՄԵՔԵՆԱԿԱՆ ԱՂԱՅՔ

Հարէք-էլ-Ֆարահէլ փողոց, Աղեփսանդրիա

ԹԷԼԷՖՕՆ 12-10

Կը հայրայրենի ամէն ճեսակ շինութեանց փայտեր

ԵԳԻՊՏԱԶՅ ՂԻՄԱՍՏՈՒԵՐՆԵՐ

ԿԱՍՏԱՊԵՏ ՔԷՉԵԱՆ

Եգիպտահայ ազգային իրաւիւթեան ամենէն ինքնատիպ զէմբերէն մին, ամենէն երեսասարգներէն ալ:

Տիար Կարապետ Քէչեան

պիտի աւելցնելի, [եթէ Քէչեան անոնցմէ չըլլար սրոնք Ֆիզիքոսպէս չի պիտի ծերանան, ինչպէս իմ Պալեան բարեկամս:

Դրանք եւ այլ թով ոչինչ ունի հարկադրիչ, և թանձրութեան պակասը, որ իր անձը կը յատկանշէ, յանկուցիչ բան մը կուտայ իրեն, այն շրջանակներուն մէջ ուր առ հասարակ ճարպը կը տիրապետէ:

իր հարցախոյզ մտայնութիւնը ժխտական բնորոշ հակումներ վերադրել տուած է իրեն : Վիճարանութիւնը կը սիրէ, արդարև, քիչ մը ամէն առթիւ, և կարծես տհաճութեամբ պիտի համաձայնէր ձեզի հետ Գուշակեան Սրբազանի պերճախօսութեան կամ Թօփալեան էֆէնտիի անտեսագլխութեան մասին, հակառակ որ երկուքին ալ խորապէս համոզուած ըլլար :

Պէնի-Սուրէնի կանանց սեղանին շուրջը՝ ինայէթեանին պէս՝ թանկագին ստտարը բերած է կեսարացիական նրբամտութեան՝ արևմտեան գործնական սղիով բարեխառնուած :

Բարթի կապերէ՞ ու կապանքներէ զերծ պահած է ինքզինքը, և զխոցած է աչէն ձախ ու ձախէն աջ իր շարժումներուն ազատութիւնը վայելիլ՝ համայնքին օրուան շահերուն իր գնահատման համեմատ : Անդրանիկէն Լալահանց — և լիս վերստ — ճամբան քայլ մըն է միայն՝ իրեն համար, պարագաներու դատաւորման խնդիր մը, նահապետեան կարուածին առաջին յարկէն երկրորդն ելլելու կամ երկրորդէն առաջինն իջնելու այլերևարիւ մը . . . Տխար կարապետ Քէչեան եզիպտահայ վերջին տազնապին մէջ երկու ընդդիմամարտ կողմերը համաձայնեցնելու հրաշագործութենէն ուժանորէն փորձուեցաւ : Գժրողգարար, իր սրացաւ ջանքերն ապարդիւն անցան :

Գահիրէի վերջընթեր Քաղաքականին իր անդամակցութեան շրջանին՝ Ազեքսանդրիոյ ներկայացուցիչ Արամ պէյ Արշակեանին հետ բաժնեց եզիպտահայ ազգային իշխանութեանց կողմէ Բօր-Սայխաի մեր ապաստանեալներուն պաշտպանութեան ծանր հոգը :

Գործի մարդ, Տխար Քէչեան գիտցած է զերծ պահել ինքզինքը շուկայիկի մեր ծանօթ տիպարին վարակիչ արձակուեսակութենէն, միշտ շահագրգռուելով հանրային ու մտաւորական հարցերու, և փնտռելով ու ձաշակելով գեղարուեստին ու ընկերականութեան ազնիւ վայելքները :

ԶՍՊԱՆԱԿՆԵՐ

Կեանքը, իր բոլոր երևոյթներուն մէջ, բուսական կամ կենդանական, անհատական և հաւաքական, ուժերու ստացումին և կիրարկումին գործողութիւնն է, տեսակ մը անուամբ, եթէ կ'ուզէք: Անոր արժէքը այնքան համեմատական է ուժերու համազումարին՝ որքան անոնց նպատակայարմար ու բանաւոր կիրարկութեան:

Ինչպէս երկիւզալի է որ նիւթական հարստութիւն և դիւրակեցիկ պայմաններ ենթական առաջնորդեն զեզիս ու շուշա կեանքի մը, մեծ է նոյնպէս փորձութիւնը՝ որ ու է է ուժի սարսաղայման աճեցում տեղի ունենայ ի վնաս ուրիշ նոյնքան՝ թերեւս աւելի պիտանի ուժի մը և հսկայ յանգի այլասերումի ու խաթարումի. պատմութենէն օրինակ՝ Հոռովը, որ անբնականն աճեցումի մը հետեւանքով ինկաւ իր փառքին զինիթէն. մեր օրերուն Գերմանիան, սրուն քաղաքակրթական նուաճումները բարբարոսութեամբ պատկուեցան. բնախօսութենէն օրինակ՝ հանճարին ու խնթութեան գրացնութիւնը, ֆիլոլոգիական ուժին միտումը զէպի անբարոյացում և յիշողութեան արտասովոր զօրացումը ի վնաս դատողութեան և ինչ: Կրնայ մակարերուիլ, ուրեմն, որ կեանքը կ'արժէ ուժը և ուժը կ'արժէ զայն գործածելու եղանակը:

Զսպանակները, իրրե կենդանացուցիչ և ուղղիչ ուժերու, կ'աշուած են կարեւոր գործօն մը հանդիսանալ ինչպէս մեքենական կազմուածքին, նոյնպէս անհատական և հասարակական կեանքերու մէջ: Եթէ արգելիչ պատճառներ չկենան՝ ժամացոյցը կը գործէ այնքան՝ որքան թոյլ կուտայ անոր զսպանակին պրկումը. մարդը կը գործէ այնքան՝ որքան ձեռնաու է անոր կենսունակութիւնը. ազգերը կը տեսնեն այնքան՝ որքան իրական ուժեր և զանոնք օգտագործելու բանաւոր ուղղութիւն մը ունին:

Անմիջապէս մտներով մեր նիւթին մէջ՝ պիտի հա-

մարձակէինք ըսել որ մեր անհատական, ընտանեկան, ընկերային և ազգային կեանքը զսպանակում մըն է պարզապէս, որ մեզի թոյլ կուտայ չարժիլ, բանիլ՝ մերթ բնազգական, մերթ գիտակից գրգապատճառներէ մզուած: Կամքը, ուրիշ բացատրութեամբ մեր նկարագրին կարկառուն գիծերը, կը կազմեն մեր կեանքին զսպանակները, զսպանակներ են նոյնպէս գործերը, որոնք ուրիշ բան չեն այլ միայն կամքին զանազան կիրարկումները:

Աննպատակ, հետեւարար և անդեկ կեանքի մը պատճառած սազաուկը արուած ըլլալով՝ առիթն ունեցած է ամէն մարդ հիանալու թէ ինչպէս՝ աչքի առջև իրբև թիրախ որոշ նպատակ մը սեննալէ և հաստատ ուղղութիւն մը սրբեցրելէ յետոյ՝ մարդիկ, զսպանակաւոր մեքենայի մը ճշգրտութեամբ, յաջողութենէ յաջողութիւն կը սլանան: Նոյնը ճշմարիտ է ընտանեկան, ընկերային, ինչպէս նաև ազգային կեանքերուն համար:

Մեքենական աշխարհին մէջ ուժերու բազմապատկութեան ծանօթ օրէնքը մեզ կը խրախուսէ հաւատալ թէ նոյնազգի օրէնք մը կայ նաև խորը մեր բոլոր արամադրութիւններուն, առաջադրութիւններուն, նոյն իսկ անթեղուած յոյգերուն և կիրքերուն: Երբևմն երգ մը, նկար մը, գեղեցկութիւն մը, ակնարկ մը, խօսք մը, գործ մը բաւական են ելիկորական կոճակի մը պէս ներգաճակ չարժումի մէջ գնելու մեր բովանդակ էութիւնը: Եւ եթէ ու է արտաքին մզոն կամ թելադրութիւն չկենայ՝ ինքնաթելադրութիւնը կուգայ կեանքի նոր փթթումով ու պղպշակումով մը օգիւտորել մեր երէկի նկուն անձը: Պատճառ: — Որովհետև կեանքն ալ, մանաւանդ ան, ուրիշ ու է ուժի նման, կ'ուզէ արտայայտուիլ, գործել, արտադրել և յարաձգուիլ, ու ատոր համար պէտք ունի մզումներու, զսպանակներու: Քունը, դադարը, զրօսանքը, սնունդը (մարմնական, մտաւոր և հոգեկան) նոր ուժերու մթերում ու զսպանակում են պարզապէս: Երկար և տաժանտ ճամբուն մէջ հարկ են իջեւաններ, հանգրուաններ, ուխտներ, հանգչելու, կազուրուելու և վաղուան յաջողութեան հեռանկարովը գօտէպնդուելու համար: Եւ այդ

վաղուան յաջողութիւնը և փառքը և երջանկութիւնը և ասոնց նման դեռ խել մը գեղեցիկ երազներ, որոնք խիտ յաճախ «կեանքի նպատակ»ին հետ միամտօրէն կը շփոթուին, ուրիշ բան չեն բայց միայն խոյժեր՝ քարելու, գործելու, վերջապէս ապրելու. որովհետեւ, մեր կարծիքով, կեանքին դրական նպատակը կեանքին յարաձգումը, անոր յաւելածացումը միայն կրնայ ըլլալ. մնացած բոլորը, երջանկութիւնն ալ միտասին, այդ նպատակին ծառայող պարագաներ և միջոցներ են միայն, յար և նման կերակուրին համեմուն, որ միշտ պարագայական կը մնայ սնունդի անհրաժեշտութեան քով:

Ուրեմն ապրիլին է էականը, և մենք կեանքը տաժանակիր աշխատութենէ տարբեր բան մը ընծայելու համար կը ճարտարւորուինք գաղափարել բարձրագոյն, գեղեցկագոյն կեանք մը, գլխաւորով որ մեր փառասանելի կամ գեղեցկապիտական զգացումներուն գոհացում տալ կարծած ատեն՝ մեծագոյն գոհացումը տուած կ'ըլլանք կեանքի պահպանութեան անտեղիտալի բնագրին: Զուրը իր ակին չտի միայն կը բարձրանայ, և կեանքը այնքան տեւական ու այնքան ազնիւ կ'ըլլայ՝ որքան տոկուն զսպանակներէ և ազնուական ներշնչումներէ մզուի:

Արդ, ի՞նչ կրնան ըլլալ անհատական ու հասարակական կեանքի մը զսպանակները:

— Անհատական կեանքին զլխաւոր զսպանակները կը կազմեն անոր սէրերն ու գաղափարականները. մտորդ կ'ապրի այնքան՝ որքան կը սիրէ, որքան կ'ըզձայ, որքան կը կամի, և անոր սէրերուն սրակն ու բարձրութիւնը ուզիլ կը համեմատին անոր սնուցած գաղափարականներուն սրտիին ու վեհութեանը հետ: Եստուէրի մը վախտ սէրը անոր անձուկ կեանքին սահմանէն անգին չէ կարող անցնիլ: Ետնը կը գծէ անոր գաղափարականին նեղ շրջանակը, ուր կ'ապրի ան՝ ինչպէս կրիան իր պատեանին մէջ, անընդունակ՝ ո և է խոյնքի և միշտ ենթակայ՝ ամէն տեսակ անկումի: Քիչ մը լայնցուր սիրոյ այս նեղ շրջանակը. թող գան մտնեն հոն հայր մը, մայր մը, քոյրեր, եղբայրներ, կին մը, զաւակներ, և ահա ճգճիմ՝ ու անզօր կօը յանկարծ ուժ

և կարեւորութիւն կ'ստանայ՝ իր ստանձնած պարտականութիւններուն և վայելած իրաւունքներուն աստիճանով: Անհատին սիրոյն գծէ աւելի լայն ոլորտ մը, բաւական՝ ընդգրկելու իր համազգիներուն ընկերացութիւնը, ազգը, բնութիւնը, գրականութիւնը, գեղարուեստը և շն. և ահա այդ համեմատութեամբ պիտի ընդարձակուի տարողութիւնը անոր գաղափարականներուն և պիտի բարձրանայ արժէքը անոր սիրոյն, հետեւաբար և կեանքին: Պատմութեան մէջ մարդիկը մեծ սիրողներ եղած են:

Եթէ շունչը մեր մարմինին կեանքն է, սէրն ալ, ինչպէս կ'ըսէ Լամոնթիւն, մեր հոգիին կեանքն է: Եթէ կ'արժէ ապրիլ, կ'արժէ լաւ, նոյն իսկ՝ ըստ բարեշքըջումի վարդապետութեան՝ լաւ ոգոյն պայմաններու տակ ապահովել կեանքին յարսնգումը: Արդ, այս վախճանը հնարասր գարձնելու համար անհատը իր սէրերը պիտի դեռնէ պնդի նպատակներու շարժ միայն և իր բովանդակ ուժերը պիտի գնէ ի սպաս իր գաղափարականներուն մարմնացումին: — Այլատիրութիւնը, այս տեսակէտով, իբրև կարեւոր գաղանակ անհատին ուժերուն համադրումին ու բարեք մտաւարարութեան, կը հարկադրուի բացորոշապէս: Եւ ենթակային առջև ալ ինչ անհատնում՝ վայելքի գոնէր, կեանքի ազդերներ, սիրոյ ներհնաբաններ կը բանայ այս միակ զսպանակը: Ու բարիին սէրը, պիտի անտարակոյս հարթէ ճամբան գեղեցիկին և ճշմարիտին սէրերուն — երկու նոյնքան կարեւոր, ինչ կ'ըսեմ, անհրաժեշտ զսպանակներ մեր կեանքին: Կեանքերուն ազնուագոյնը կարելի է հաշակել այն՝ որ կը հուսիրուի գեղեցկութեան մը յայտնագործումին և ճշմարտութեան մը յաղթանակին, և արդարև

Պիտի չարժէր, պիտի չարժէր սա երկու բիզ կեանքն ապրիլ՝
Եթէ չըլար հեմարսուրեան համար պայքարն հոյակապ:

Անհատը իր կեանքին ճարտարապետն է. անոր անհատականութեանը և կամքին ուժին վերապահուած են՝ բարձրագոյն ու գեղեցկագոյն կեանքի մը բոլոր հնարարութիւնները, նոյ իսկ ի հեճուկս ժառանգականութեան և միջավայրի ոչ խտուկի ազդակներուն.

բաւական է որ մարդ գիտակցի իր ուժերուն համագումարին և գիտնայ թէ ի՛նչ պէտք է կամենայ և ի՛նչ պէս: Աննպատակ և անակնբունք մարդը զսպանակազուրկ ժամացոյցի մը կը նմանի: Եթէ ռամիկ ըմբռնումով նոյն իսկ տեսակ մը փառասիրութիւն եղած ըլլայ

ՀՐԱՆՑ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ. — Պարիկն, որ իրեն համար նուիրագործու մի հանգրուան մը եղաւ, և ուր այնքան զեղեկորէն ծառայեց իր զեղիկն, խանդավառ հերքողը կը մասնակցի եզիպսանայ գրական ջանքերուն: Եւ «Խաչումս երազներ» իսպիւրէն լոյս տեսան այս ջարհի, և իրեն համար իսպառցի լայնի բանաստեղծ Փարսիլ էր բնաւ. «Հսկայ մըն է Արեւմուտքը նուանելու արժանի»:

Գրգտպատճառը անհատին այս կամ՝ այն արարքին, արդիւնքը, որակապէս, ոչինչ կը օտոժէ իր արժանիքէն. կարեւորը այն է որ մեքենան գառնայ, հոգ չէ թէ երկտրականութեամբ կամ ամուրտով կամ կենդանական ուժով: Նուաճելի բարձրագոյն մարդերու մէջ կրնան թեւակոխել միայն անոնք՝ որոնք օժտուած են

կամքի բացառիկ կորուով մը, որոնք հոյակապ գազափարականով մը զսպանակուած են և շիտակ ուղիէն աջ կամ անեակ չեն խտորրի որ' և է պարագայի տակ: Այս խմորէն նկարագրիւններ, ճշմարիտ Մարգեր, իրենք ալ իրենց կարգին, ընկերութեան մէջ շարժում, գործ, գեղեցկութիւն յառաջ բերող զսպանակներ ու կենսագործող ուժեր են պարզապէս: Եւ ապաքէն աշխարհի վրայ շիկայ տխրոս մը որ կարենայ հաւատարիլ ՄԱՐԴ անուանակրչութեան տակ ճանչցուած շքանունին:

* * *

Ժողովուրդի մը կամ ազգի մը կեանքին զսպանակները կը կազմեն անոր անցեալին պատմութիւնը, փառքերը, գանձերը, աւանգութիւնները, ազգային նկարագրիւրը, ներկային կենսունակութիւնը և ապագային յառող գազափարականները: Ժողովուրդի մը համար այն է անցեալը՝ ինչ որ է հիմը շէնքին և արմատը ծառին համար: Անցեալը շտեմարանն է անոր թաքուն ուժերուն, ներշնչումներուն և այս պատճառով իսկ աւարկան՝ անոր երկիւղած պաշտամունքին: Մարտի դաշտերուն վրայ շահուած դափնիներ, արուեստներու և գրականութեան մարզերուն մէջ ակնառու նուաճումներ, բարութեան գործեր, արգարութեան յաղթանակին համար մղուած պայքարներ, իրրև պանծալի գրուածները ազգի մը պատմութեան, խորապէս ազգեր են միշտ անոր ներկայ կեանքին ու փառքին վրայ — Noblesse oblige. — Եթէ աշխարհի երեսէն հին Յունաստանի պատմութիւնը կորսուած ըլլար և Մարաթոնի ճակատամարտին գրուածները պարունակող քանի մը թերթ մագաղաթ միայն մնացած ըլլար՝ այդքանը բաւական պիտի ըլլար երկար դարերով վառ պահելու Ելլողայի կեանքին խարոյկը: Եթէ Հայերու ամբողջ հին պատմութենէն սնան «Վարդանանցը» միայն կամ Սահակ Մեսրոպի ստեղծագործութիւնը լոկ ժառանգութիւն մնացած ըլլար, այդքանը ապահովարար կարող պիտի ըլլար Արարտաի ժողովուրդը ձիգ դարերով խանդավառելու: Ֆրանսական յեղափոխութիւններուն գրեթէ միշտ վիճակուեր է աշխարհագրու ցնցումներու հան-

գամանքովը ներկայանալ պատմութեան մէջ : Աշխարհ
ու միայն հիացող, այլ և հետեւող գտնուել է Ֆրանս-
սային : Մեծ Յեղափոխութեան Ֆրանսան է այս օրուա-
նը. վաղուանը պիտի ըլլայ Մարնի, Մէօզի և Սօմի
Ֆրանսան, իր փառքին զենիթին հասած : Եթէ Ֆրանս-
սան պատմութեան թատերաբեմին վրայ երկու տարիէ
ի վեր գործած ըլլար իր մուտքը, անուն մը միայն —
Վերսեօն, բաւական պիտի ըլլար յաւիտենականութիւն
մը ամբողջ թրթռացնելու անօր գաւակներուն հոգիները
և փառաց ի փառս խոյացնելու զանոնք... — Պատմու-
թեան կտրկառուն զէմքերն ու զէպքերը կը կազմեն
ժողովուրդներու կեանքին շնչերակները : Որքան ճոխ և
ազնիւ ըլլայ թիւը այդ ազգակներուն՝ այնքան ջիղ և
կորով ունենալ կ'ընթացրուի ազգը : Գրեթէ բոլոր պատե-
րազմներուն նպատակն եղած է ժողովուրդներուն հա-
մար դարբնել նոր և աւելի ուժեղ զսպանակներ, մղե-
լու համար զանոնք աւելի յառաջ, աւելի վեր, և ապա-
հովելու համար անոնց կեանքին տեսականութիւն և
շնորհք :

Անցեալի զսպանակները, սակայն, առանձինն բա-
ւական չեն երաշխաւորելու ազգի մը կեանքին յարա-
ձգումը. անոնք նախ իրենց ուժին բարձրագոյն աստի-
ճանը արտադրելու վիճակին մէջ դրուելու են. որով-
հետեւ ազգերն ալ, բնութեան յումայէտս վատնուած
շատ մը ուժերուն պէս, ունին դեռ շահագործելի ու-
ժեր : Մասնաւորելով մեր խօսքը՝ չպիտի վարանէինք
յայտնել թէ՛ Հայերս չենք կրցեր լրիւ արժեցնել՝ մեր
անցեալին զանձերը : Մեր ազգային Սուրբերուն, Հե-
րոսներուն տօները սկսեր են գրեթէ լուութեան մէջ
անցնիլ, անոնց պատկերները չեն որ կը զարգարեն մեր
օտարացած սրահներուն պատերը : ոչ ալ անոնց յիշա-
տակն է որ կը շարունակէ ինկարուրել մեր սիրտերուն
ամայութիւնը. կ'զգանք որ երբեմնի հոյակապ կազնիթին
արմատներուն մէջ որդեր են ինկեր — օտարամուր-
թեան, բարոյաւթումի, ազգային անհաւատութեան,
իրարատեցութեան և մայրութեան որդեր...
Երբեմն կը փորձուինք խորհիլ թէ՛ եթէ Անգլիացիներ-
ուն կամ Ֆրանսացիներուն տրուէր ունեցած ըլլալ :

օրինակ, Սահակ մը, Մեսրոպ մը կամ Վարդան մը, զանոնք, ապանովարար, ոչ միայն կխասատուածներու պէս պիտի պաշտէին, այլ կեանքի, գեղեցկութեան և փառքի ջրվէժներու պիտի վերածէին անոնց գործն ու յիշատակը... Կ'երեւի արեւելցիներուն դժբաղդութենէն է իրենց գանձերուն վրայ սովամահ ըլլալ...

Անցեալին գանձերը նոր ստացումներով ճոխացնել ու ապագային համար նոր ուժեր գործի լծել պիտի ըլլայ ներկային գրազուժը: Ծառին համար որքան կարեւոր է արմատը՝ նոյնքան կարեւոր են ճիւղերը, որոնք կրելու են պտուղը և անոր ծոցին մէջ սեւը յաւերժացնելու սահմանուած թանկագին կորիզը: Արդ, հարց է նախ թէ՛ անշեպէի գանձերուն ս"ր աստիճան հաստատրի՞մ աւանդապահներ գտնուեցանք, յետոյ ս"ր են մեր պտուղները, նորայ կեանքի ինչ ազրիւրներ, կենսաստայտ ուժի ինչ գապանակներ, բուսաբոյն կեանքի մը կերտումին համար ինչ տակաւն տապալներ պիտի կրնանք կտակել ապագային... Այս հարցումները, անչուչտ, անհասար խորհրդածութիւններու նիւթ պիտի մտասկորարեն այսօր, վազր, թե՛ ես, բայց ապահովարար՝ եթէ չսխափինք, խղճատանրի փոթորկումներու առիթ գաւնալու համար...

Անցեալին գանձերը, ներկային խոհմ՝ գործերը և ապագային համար յրացում գաղափարականները պիտի յօրինեն այն աւագ գապանակները՝ որոնց արուած պիտի ըլլայ կանանուարել, յարածգել և գեղեցկացնել ազգային կեանքը: Հետաքրքրական պիտի ըլլար կանխալսել յիսուն տարի յետոյ գալիք Հայ սերունդին շանթարծակ դատաստանը սա վերջին քանի մը տարիներուն մէջ ազրոյ Հայերուս մտայն: Ինչ մեղազրանքներ՝ անվերադարձօրէն կորուած առիթներուն համար, ինչ սողանքներ՝ ոչինչի մը չուրջը յարուցում վէճերուն համար, ինչ ափսոսանքներ՝ մերկապարանոց ցուցադրուած ժլատութեան, աղխտութեան, անկարգապահութեան, եզրայրատեցութեան և դեռ ուրիշ բրգացած մեղքերու համար: — Ուրքան աներկրայելի է որ շփուչերէն խողոզ և տատակէն թուզ չի քաղուիր, նոյնքան ճշմարիտ է որ այսօրուան մեր անբաղձալի

ներկան բազմալի ապագայ մը չի կրնար երաշխաւորել
Հայուն: Կը խորհինք թէ բանդազուչական քարոզներու
և սփեռատափառ ծրագիրներու ժամանակը անցած
պէտք է սեպուի այլևս: Անխղճութիւն է «Հա՛ց» աղա-
ղակող ժողովուրդին սոսկ խօսք հրամցնել և օր քան

Օր. Բ. Վ. ԳԱ-
ՅԱՆԱՆ. — Բօր-
ւայիսի մեր ա-
պաստանեալ-
ներուն համար
հրապարակ
ներս ողորտ-
ջին հօրին Հա-
յունին զանգի-
սացու: Իւն-
ուսելուն գոր-
ծունէութեամբ
Բաղամիս միջ-
ազգային շըր-
ջանակներուն
դրական շա-
հագրգոյսի -
րիւնն ապա-
նովեց Հայ
«Բեմբ»-ին: Օր,
Բ. Վ. Գալմա-
եան իր սրժա-
նաւոր տեղը
պիտի ունենայ
Բօր - Սայիսի
սուէտան շա-
րեգրութիւն -
ներուն մէջ:

զօր կոտորակուող խեղճ գաղթականներուն, տարազըր-
եալներուն ու որբերուն զգայլի հէքիաթներ» կարգալ:
Ոճիր է արխնըւայ Հայրենիքը թողլիք ընել անդին
և ատելութեան ու մախանքի որումներ ցանկէ ասդին:
Գալիք սերունդները մեր ի՞նչովը և ի՞նչուն համար պի-
տի կրնան պարծիլ: Մեր մահաթմբիր անհողութենէն
և կործանարար ընթացքէն դատելով՝ կարելի է գժբազ-

դարար վտահօրէն ըսել թէ՛ սպտգայ հայ սերունդնե-
րուն ամօթ և նախատինք միայն կտակած պիտի ըլ-
լանք, եթէ հրաշքով մը կանգ չառնենք գրկարաց մեզ
սպասող վիհին եղերքը: «Տեսակ մը ազգային կառա-
վարութիւն» դարձնելէ առաջ՝ ջանա՛նք նախ «տեսակ
մը» ժողովուրդ մէկտեղ բերել, և եթէ անպարագրելի
անպարտածանաչութեամբ մը չենք կրնար կամ չենք
ուզեր դրական բան մը տալ ժողովուրդին, գտնէ անոր
անասան հաւատքն ու վճիտ յոյսը անոր սիրտէն կոր-
զելու չափ անխիղճ չգտնուինք:

Այսօր Հայուն ընելիք միակ բանն է անյապազ,
« և է ձեռի տակ, օգնութիւն փութացնել Հայութեան
եղերաբազդ խրեակներուն: Ամէն համայնք կրնայ և
պարտի ընել այս բանը, անվարան և անպայման:
Արիւնքամ եղած ժողովուրդին ազգակիզ պէտքերէն
խնայուած ո՛ր և է գումար խորուած գումար մըն է, որ
առ առաւելն անոր գերեզմանին վրայ դրուելիք քարին
միայն կրնայ ծառայել: Երբ իրենց գոյութեան համար
պայքարող մեծ ու փոքր ազգեր «մինչև վերջին նաքա-
րակիտը» յանկերգը կը յեղյեղեն՝ դեռ մեր մէջ պիտի
գտնուին եղեր «խնայողական գոնողութեան», կտորա-
կաւոր ազգասիրութեան ջատագովներ: Ազգային կեան-
քին պահպանութեան աւագ հարցը փերեղակային հա-
շիւներու մակարդակին իջեցնելու չինք: Կան ձակառու-
մարտներ — ինչպէս Վաթիւրլոյինը, որ օգնագործքին կէս
կամ քառօրդ ժամ ուշանալուն [»] համար կորուած են,
նոյնպէս հիւանդներ՝ որոնք ղեղի դարմանումի յապա-
ղումին երեսէն յախտնական քունը քնտնալու գատա-
պարտուած են: Այսօրուան զոհողութեամբ հողիներ
պիտի փրկուին, վաղուան զոհողութեամբ կեանքին
ստորագաս պէտքեր պիտի հոգացուին: Եւ ո՞վ ըսաւ
թէ այս պատուական Ազգին զաւակները թէ՛ մէկին և
թէ՛ միւսին չեն կրնար կամ չեն ուզեր հասնել... Ին-
չո՞ւ այս ձրի նախատինքը զոհաբերելու մշտապատրաստ
ժողովուրդի մը հասցէին: «Տուէք և պիտի տրուի ձեզի»
Այսօրուան ցանփին համեմատական պիտի ըլլայ վաղուան
հունձքը, իսկ ոչինչ ցանոյններ ոչնչութիւն և դառնու-
թիւն միայն պիտի հնձեն: Ֆրանսական առած մը կ'ըսէ.

«Ամիջապէս տուողը երկու անգամ տուած կ'ըլլայ»
Շոտայութիւնը մահուան ճիրաններէն հոգիներ փրկելու
գործին մէջ միայն կրնայ արդարանալ: Ուստի եղբրա-
կան ծանօթ պարագաներու մէջ մեր ներկային գլխա-
ւոր, պիտի ըսեմ միա՛կ առաքինութիւնը պիտի ըլլայ՝
ամէն կտրելի միջոցներով վառ պահել հայ կեանքին
ճրագը: Եթէ այս յաջողի, և պատճառ մը չի կայ որ
ձախողի, կրնանք լայն շունչ մը առնել և աւելի վստա-
հութեամբ յառիչ սպազային, մանաւանդ որ դեռ ամէն
յոյս կորսուած չե . . . Յետոյ պիտի գիտնանք անուշտ
լիովին ոգտագործել մեր վերջին ահաւոր Տառապանքին
մեզի թողած ուժի խորունկ մթերքները, հսկայական
դասանակները, սրանք Յեզին Ատելութիւնովը ու վրէ-
ժովը ու նոր հորիզոններու կարօտովը պրկուած՝ սահ-
մանուած պիտի ըլլան շէնշող կեանքի մը հրաշագործ
չարժամներն ու բովանդակ գեղեցկութիւնները յոռաջ
բերելու հայ սիրտին, հայ մտքին ու հայ երկրին մէջ . . . :

Գամիրե

Յ. Թ. ԳԱՅԱՆ

ԱՐՇԱԿ ՇԱՀԻՆԵԱՆ

Ապու-Տարսար փողոց թիւ 20, Աղեփսանդրիա

Զուլարան ամէն Տեսակ մեխաղներու: Մեքենական
կտրերու վերանորոգութիւն: — Երկաթե կամուրջնե-
րու եւ պասսպարաններու շինութիւն: — Անձայն ել-
լող-իջնող դուռներ (portes roulantes):

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Ապսէլ Մօնեյմ փողոց, Աղեփսանդրիա

Պղինձի եւ այլ մեխաղներու ձուլարան: Ծորակներ եւ
չառնիկոներ: Ամէն Տեսակ մեքենաներու նորոգութիւն:

Հ Ա Յ Ե Ր Ը

ԵՆ

ԲԻԻԶԱՆԴԱԿԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ կեանքի լուրջ ուսումնասիրութեան տեսակէտով ոչինչ աւելի շահեկան է քան անդրադառնալն այն դերին մտաին զօր մեր նախնիքները խաղաղին թիւզանդական կայսրութեան օրով, կամ ուրիշ և աւելի ճիշդ բառերով, այն հոյաշուք ծառայութեան՝ զօր մատուցին անոնք ընդհանուր քաղաքակրթութեան: Այսօրեայ քաղաքակրթութիւնն ուղղակի ծնանդն է բիւզանդականին, որուն հոգին կազմած է հայ տարրը, առանց ո՛ր և է չափազանցութեան: Հայերը, շատ կանուխէն, առեւտրական յարարերութիւններով շփման մէջ էին ծովեղերեայ՝ իրենցմէ աւելի քաղաքակրթ ժողովուրդներու հետ, երբ դեռ Մեծն Տիգրան իր յաղթական մուտքը գործած չէր Անտիոքի մէջ: Հայ ազնուակառութիւնը՝ քաջուած իր կիրճերուն և լեռնահովիտներուն մէջ, երկար ատեն պայքարեցաւ օտար արշաւանքներուն դէմ, երբ քաղաքական անկախութիւնը կորսնցուց Հայաստան, «ոտից կոխան» եղաւ: Քրիստոնէութեան մուտքը վերջնապէս կապեց Հայուն ճակատագիրն արեւմտեան ժողովուրդներուն ճակատագրին հետ: Հայերն աւելի քան երբէք շփման մէջ մտան թիւզանդիոնի հետ, որ ժառանգորդն էր Հռոմէական կայսրութեան, որուն լէզէոններուն հետ այնքան անզամներ չափուեք էին, և ի վերջոյ ընկճուեք: Քրիստոնէութիւնը վերջին հարուածը տուաւ պարսկական գերակշիռ ազդեցութեան, այնպէս որ Հայոց մէջ մեծ թիւ մը կը կազմէին յունասէրները, զորս թիւզանդիոն գիտցած էր ամէն միջոցներով ի նպաստ իր քաղաքական շահերուն օգտագործել: Մեր կրօնականները մեծ մասամբ յունական կեդրոններու մէջ ուսում առած էին և հոն կատարեւագործուած: Ոսկեդարու գրական փառաւոր շարժումը ուղղակի կը պարտինք մի միայն հելլենական

կրթութիւն ստացած երիտասարդ ուժերու : Դ. դարէն սկսեալ բազմաթիւ Հայեր կային արգէն Բիւզանդական կայսրութեան արապեացութեան տակ : Իր հայրենի երկրին մէջ դժգոհ տարրը կուգար կը հաստատուէր բիւզանդական աւելի խաղաղ սահմաններուն մէջ, ուր քաղաքական հաւատար իրաւունքներ կը վայելէին եկեւորները, ինչ ցեղի ալ պատկանէին : Բիւզանդիոնի հայկական թեմը մեծագոյն մասամբ Հայերով բնակուած էր : Տարօն, որուն աղնուականներու մեծ մասը բարոյական և նիւթական կապերով կապուած էր բիւզանդական մշակոյթին և արքունիքին հետ, գաղթումի նշանը տուած էր : Տարօնը, որ հոգին իսկ եղած է մեր ցեղին, սոկեմդի և սոկեմայր Անահիտը պաշտող, անտպակ գեղեցկութեան երկրպագու Տարօնը, կը զըրկէր իր խաչապատ գաւազները Բիւզանդիոն, ուր անոնք կը համէին փառքի և մեծութեան, կայսրութեան մականն իսկ ձեռք անյուցած : Ամէն կերպ դիւրութիւն կը վայելէին հոն, և շատ չանցած զինուորական ամենէն կարեւոր պաշտօններուն ձեռնամուխ կըլըրային : Բաւական էին անոնք որ կը գտնուէին Աղբիանապարլիս և Մակեդոնիա : Բիւզանդական կայսրեր օգտուեցան Հայոց բազմաձիր կարողութենէն : Ու երեք հարիւր ու աւելի տարիներ շարունակ հայկական ծագումով և արխնով կայսրեր բազմեցան Բիւզանդիոնի գահուն վրայ, հետմէական ծիրանին հագած : Այդ շըրջանին մէջ մանաւանդ Բիւզանդիոն ամենէն բեզուն գործունէութիւնը ունեցաւ արուեստի, կրօնքի, գրականութեան, ճարտարութեանց և ճարտարպետութեան կարուածներուն և աշխարհակարութեան մէջ : Հայեր էին որոնցմէ խիտ շատեր կը յիշէին իրենց ծագումը, ամենէն մեծ զէմքերը, հոգեւորականները, նահանգապետները, աշխարհակայները, արուեստագէտները, գրագէտներն ու կայսրերը : Այս վերջինները գլխաւոր պահպանակը եղան ազատելու համար քրիստոնէական քաղաքակրթութիւնը արարական անդլումագրելի գրոհներուն և պարսկական սանձգութեանց դէմ :

Ուրեմն, Հայերը, իրենց երկրէն դուրս մանաւանդ Յոյներէն անմիջապէս ետքը, ամենամեծ ծառայութիւն

ները մատուցին ընդհանուր քաղաքակրթութեան զարգացման ու պահպանման և արուեստի տեսակէտով, Միջին Դարու իրենց որդեգրած նոր հայրենիքին՝ Բիւզանդիոնի մէջ: Ոչ մէկ ցեղ Հայուն հաւասար նպաստած է անոր սահմաններուն ծաւալման:

Յուստինիանոս իր Ափրիկէն նուաճելու աշխարհակալական երազը պսակեց Հերակլիտներու, Ներսէս Պատրիկներու, Սպարսններու և Արտատաններու պէս մեծարժէք զօրավարներով և կողմակերպիչներով: Իր Օրինագրքին ամենէն կարեւոր աշխատակիցները Հայեր էին, Սմբատիոս և ուրիշ մը: Ընտրելագոյն զօրախումբերը Հայերէ բաղկացած էին միշտ՝ բանակին մէջ: (533—709):

Ամէն կողմ կայսրութեան ամենէն պատասխանատու պաշտօնները Հայերու ձեռքն էին: Ժամանակակից յոյն և օտար պատմիչներ, սքանչացմամբ կը պատմեն անոնց մասին, երբեմն զանոնք բաղգատելով ամենամեծ աշխարհակալներու և հռոմէական պատմութեան ամենէն արքեւի գէմբերուն հետ: Հազարներուն մէջէն, յիշեմ միայն Տարօնեցի Յովհաննէս Գուրգէնը՝ որ քսաներկու տարուան մէջ հազարէ աւելի միջնորդեր վրասեց: Անիկա իր բանակները աւելի յառաջ տարաւ քան հռովմայեցի զօրավարները: Նոր Տրոյեանոս մը կ'անուանէին զինքը՝ իր ժամանակակիցները: Հրաշալի պերճախօս մըն էր ո՛րքան կարող զօրավար մը: Պատերազմներու նախընթօրէն, իր զինուորները՝ կրակով և աւիւնով կը լեցնէր իր պերճախօսութեան հեղեղը: Պէտք չէ մտնալ որ անոնք կը ճանչնային շատ մօտէն այն երկիրը, ուր կ'առաջնորդէին իրենց ուժերը: Ամենքն ալ իւրացուցած էին ստիգոյն բիւզանդական մշակոյթն ու նրբութիւնները: «Հայերը բիւզանդական հին տարրին վրայ ամենամեծ առաւելութիւններ ունէին» կ'ըսէ, իր շատ կարեւոր գործին մէջ, մեծ Բիւզանդագէտ մը:

Կայսերական երկու ամենամեծ տուներու հիմնադիրներ եղան՝ երկու Հայեր, Հերակլեսոս և Վասիլ: Առաջինը Եգեոսիացի Հայ մը, և երկրորդը՝ Մակեդոնիացի, Տարօնէն գաղթած: Հերակլեսոսի սերունդը տիրեց հարիւր տարիի շտի, իսկ Վասիլինը՝ երկու հարիւր

տարիի չափ՝ բիւզանդական գահուն վրայ: Ամենէն մեծ պատահարները, քաղաքակրթական տեսակէտով ամենէն մեծ գործունէութիւնները կատարուեցան իրենց օրով: Անհնար պիտի ըլլար, ուսումնասիրութեան մը այս վարկպարագի փորձին մէջ, նոյնիսկ շատ հակիրճ ձեւով, խտացնել ամէնը: Մեր մէջ մասնակի և վաղանցուկ հետաքրքրութենէ զուրս, ո՛չ մէկ կանոնաւոր ճիգ ու աշխատանք չէ թափուած արձանացներու համար այդ դէմքերուն մեծագոյնները, որոնք մեր ցեղին ամենէն անկորնչելի փառքերը կը մնան, հակառակ օտար երկինքներու տակ ծնած ու գործած ըլլալուն: Բիւզանդականը և իր կայսրութիւնը, Միջին Դարուն կը ներկայացնէին ցեղերու խոյտարդէտ կրկէս մը: Հայ տարրը Սլաւականէ՞ր շո՛ւտ աւելի՝ չի համեմատուելու աստիճան իսկ՝ ծառայեց ընդհանուր քաղաքակրթութեան զարգացման: Իր ազդեցութիւնը տեղի տուաւ ի վերջոյ, աւելի բարբարիկ տարրերու առջև: Իր արեւմտիկացիներուն խելանի քաղաքականութեան շնորհիւ, նորէն՝ Տարօնէ՛ն եկած Հայեր էին, որ հայ անկախութեան ազգայնական ոգւովն առյցուն, կը դնէին հիմը Կիլիկիան թագաւորութեան: Ակիզրները դժուարութեանց և չկամութեանց բաղխած էին անոնք՝ ինքնակախ չըլլալու համար՝ բիւզանդական կայսրերու կողմէն ու յետոյ անոնցմէ իսկ թեւարկուած . . .

Ազգայնական զգացումին զարթնումն է ասի, նման Ոսկեգարու շարժումին: Հայը՝ հակառակ ամենէն աններող պայմաններուն՝ ցոյց կուտար հուժկու կարողութիւն մը՝ ինքնավար իշխանութիւն մը ունենալու՝ ամէն ինչ զուտ հայ տարրերով՝ Կիլիկիոյ մէջ, երեք հարիւր տարուան ընթացքին, երբ բիւզանդահայ կայսրեր Նոյնչափ ժամանակի մը մէջ՝ քաղաքակրթական ամէն տեսակ ընդունակութիւն, միջազգային մարդի մը վրայ ցոյց տուած էին արդէն. և այն պահուն երբ Արեւելքը կ'սպառնար երկրորդ անգամ Արեւմուտքի քաղաքակրթութեան, Հայը կ'ըլլար մեծագոյն սատարը անոր ոչ թէ միայն պահպանման, այլ հրաշալի ծաղկափրթութեամբ՝ Բիւզանդիանի մէջ իր խողացած գերովը . . . :

Գահիրէ 1 Նոյեմբեր 1916 ՀԱՅԿԱԶՆ ՀԱՊԷՇՅԱՆ

ԵԳԻՊՏԱՆԱՅ ԵՐԻՏՏԱՍԱՐԴ ՇԱՐՔԵՐԷՆ

ՍՏԵՓԱՆ ԱՖԱՐԵԱՆ

Առիւծի բաշով զլուխ մը, զոր արուեստագէտի մը գլուխին պիտի նմանցնէիք՝ եթէ Սարթիւյէի երկաթահուն շրջավայրը քիչ մը դաժան խորքը չի կազմէր անոր: Ոսկի ակնոցներուն ետեւէն պճլտացող, յարածպիտ աչքեր, անպատճառ ազուոր ծագիկ մը՝ լամբակին վրայ՝ վայելուչ հազուածք մը, կշուտար քալուածք մը, — անա՛ Տիար Աֆարեանը:

Գերազանց
ցապէս self-
made մարդն
է, զրկանքի
մէջ գարբնը-
ւած, դիւրա-
կեցիկ պայ-
մաններու տակ
մեծնալէն հա-
րը:

Բնիկ Չար-
շամպայի, Մեծ
Գէպրին՝ դեռ
տղայ՝ ականա-
տես եղած է
կիւրիւնի կու-
տորածին՝ երբ
տունով հոն
գացած էին օ-
գոստիստը:

Տիար Ստեփան Աֆարեան

Թեան: Իրեններէն շատերուն խողխողումը տեսնալով՝ կը վճռէ հեռանալ հայրենիքէն՝ երբ դեռ չէին մրտած իր պերեւեղաները: Կ'անցնի Մարտէյլ, անկէ Լճնաօն, մեքենագէտ ըլլալու համար: Թէյմզի ափին՝ բանարի տաժանքոտ կիանքը կ'ապրի ու միեւնոյն ատեն գիշերային դասախօսութեանց հետեւելով անգլիերէն կը սորվի: Քանի մը տարի յետոյ՝ եգիպտոս կուգայ, ու

տան մը Քաֆր-Չայաթ կը մնայ Սօլր էնի Սօսա Ընկե-
րութեան մէջ, ապա կ'անցնի Պրիքիւ Իննիներ Քուրբնի,
ուր կը գործէ չորս-հինգ տարի: Տխար Ս. Աֆարեան
այսօր լիազօր ներկայացուցին է Եգիպտոսի լոնտօն-
եան երկաթեղէնի մեծագոյն տան՝ Ալէքսանտրը Երնկի:
Տխար Ս. Աֆարեան, եօթ-ութ տարիէ ի վեր, տիրա-
կան ձեռնհասութեամբ մը վարելով Եգիպտոսի մէջ այդ
տունը, մոռցնել տուած է անոր ուրի՛շ ձեռքերու մէջ
կրած երբեմնի կորուսանելն ու աննախընթաց բար-
գաւածումի մը հասցուցած է զայն, նախանձորգներու
ճգճիմ մեքենայութեանց հակառակ:

Տխար Աֆարեան սրբան գործնական մարդ, նոյն-
քան զգայուն երխտասարդ մըն է: Դիւրահաղորդ ու
ընկերական խառնուածք մը: Այնքան կենցաղագէտ,
սրբան աշխատէր: Խորապէս կը սիրէ արեւելեան երա-
ժշտութիւնը, զոր սորված է, զայն գիտակցօրէն վա-
յելելու համար:

Երկաթներու հետ մինչև վերջ շփուող այս առեւ-
տրականը բուխտիրտ մըն է նոյն տանն: Իր ժպիտին
եափն՝ արցունք մը պահուրտած է միշտ:

Ու տարին գէթ մէկ-երկու անգամ, ան կը քաշուի
Նեղոսի մէկ կորուած ափունքը, միտ մինակ երգելու
և երազելու համար, վերջիշեկով հայրենիքը իր աւեր-
ներուն մէջ՝ սրուն հոգեւին կապուած է:

ՍԻՄՈՆ ԹԵԼԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ-ԴԵՐՁԱԿ

Նեպի Տանիւլ փողոց բիւ 20, Աղեքսանդրիա

Ամեն անոնք որ վայելչօրէն հագուիլ կը սի-
րեն, պէ՛տ է դիմեն այս հասցէին:

Անգլիական ամենարնօթ ապրանքներ եւ
ամենավերջին նորաձեւութեամբ ու անսգիւս
հաշակով կ'սրուածք: Արանց թէ կանանց համար:

ՀԱՅ ԵՐԳԵՐ

Փրոֆ. Յ. Մուրատյան քառաձայն երգեցողութեան համար դաշնակաձ է հանրաժանօթ Տէր կեցո՛ր Դու զՀայսը, զոր Գահիրէի մեր աշրհնակիցները լսելու հաճայքն ունեցան Հ. Ն. Ք. Ընկերակցութեան տարեկան երեկոյթին: Պ. Յ. Մարգարանեան կուտայ մեզի տաւապակած Հայուն երգը, նո՛ւս նախիր... , որուն խօսքին ու մեղեքին հեղինակն է: Փրոֆ. Յ. Ք. Գոյաեանի Եցի՛ւ քէ Տէր բաւատակածութիւնը, ձայնագրուած Տիկին Հ. Պալեանի կողմէ, կը փակէ մեր այս տարուան երաժշտական բաժինը:

Տէր կեցո՛ր

Քառաձայն
Փրոֆ. Յ. Մուրատյանի

Legato
Adagio *p* *mf* *f*

ԱՅ՛ճ՛ր կէ - ցո - - - րու Եւ Բայս կէ ու - րս վեր - սու պայ - ծառս
ad libitum *Andante*

կէ - - - ցո րու Եւ Բայս կէ - ցո Եւ Բայս Երգարմութեամբ վերին

Բանտ Յունի Կոստէ կէ Երջան Երգարմութե սարկի յաւ - րես յաւ -

րես յաւ - րես յաւ - րես կէ Երջան Երգարմութե սարկի յաւ - րես .

prof. ta illektip
Z. illektip
Andante sostenuto

Enup huup...

qetipru fuyklay
Snyku h. myytkat

The musical score consists of six systems, each with a piano accompaniment staff (treble and bass clef) and a vocal line (treble clef). The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings like *P*, *pp*, *ff*, and *diminuendo*. The lyrics are written in a non-Latin script, likely Georgian, and are placed below the vocal line. The piece begins with a tempo marking of *Andante sostenuto* and concludes with a *Coll.* (Crescendo) marking.

ՅՈՒՅ ԼԱՍԿԸ...

Սուր ու կրակ ինկեր կ'ուսե Հայուն կեանք,
Արիւն, արցունք, դառն ու անվերջ սառապանք.
Լուռ, ամայի շիրիմ բրին մեր երկիր,
Հրեճա՛կ Հայոց, շենք դիմանար, շո՛ւս հասիր...

Մասիսն հրպարս հակսին սել սուգ է կապեր,
Մահ ու սարսափ կը բաւալեն հայ գետեր,
Ողջ Հայասան լողայ արեան մեջ կարմիր,
Հրեճա՛կ Հայոց, շենք դիմանար, շո՛ւս հասիր...:

Յ. ՄԱՐԶՊԱՆՆԱՆ

ԵՅԻՆ ՔԷ ՏԷՐ

Խօսք Փրօժ. Յ. Թ. Գալսեան

Երաճարիւն Տիկին Հ. Պալեան

Իցի՛ւ քե Տեր, Քու շող հոգիդ
Խաւար սիրիս մեջ կարեր.
Իցի՛ւ վրնիս լոյսը դեմքիդ
Կեանքիս վիհին մեջ ծարեր:
Ո՛հ, այն ասեմ կեանքս կ'ըլլար
Մաղբանք ու սեր խրնկաւեհ,
Հոգիս՝ սաւիղ մը ոսկեղար
Սիրովդ քրքառն առ յաւեհ:

Իցի՛ւ քե Տեր, Քու սերդ անհուն
Իբրեւ կրակ գիս լափեր.
Իցի՛ւ հոգիս գիւտը պահուն
Արփի մ'ըլլար լուսաբեր:
Ո՛հ, այն ասեմ ամեն քայլիս
Ես՝ կը տեղամ սեր, խրատոյս.
Եւ Գուն արեան գլխուս փայլիս՝
Սեւ օրն ինձմէ կուտայ խոյս:

Иванъ
P. Орунцукъ
Иванъ Орунцукъ

Жыкі рэ Стр.

Куплетны і сурсы
Эпітафія: М. Мунцукъ

pp жыкі рэ Стр. *ped.* *x* *ped.* *x* *ped.* *x* *ped.* *x*
 яна — — *ped.* *x* *ped.* *x* *ped.* *x*
 вядзе — жа *mf* *ped.* *x* *ped.* *x* *ped.* *x*
 вядзе — жа *ped.* *x* *ped.* *x* *ped.* *x* *ped.* *x* *ped.* *x* *ped.* *x* *ped.* *x*
 P Рэ — жа *ped.* *x* *ped.* *x* *ped.* *x* *ped.* *x*
 верт *ped.* *x* *ped.* *x* *ped.* *x*

ԱՆՋՈՒԳԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱՊԵՏ

ԳԵՐ. ԿՈՄԻՏԵԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ

Տեսա՛յ ես քեզ... քրքունն ձայնովդ հրմայուն
 երբ կ'երգէիր սերն ու բախիծը Հայուն,
 Ու սիրեցի քեզ պաշտումով մ'անսանման
 երբ յուզեցիր սիրքս «Կուռնկ»ովդ անմման:
 Քաղցր երգերովդ, հնչեղ ձայնովդ երկնածիր
 Հայ սիրտերուն մեջ սարսուռներ տեղացիր,
 Ու հայրենի դաշտն, սարն ու ձորն
 Յիշատակներ ընծայեցիր մեզ նորն:
 Ապրե՛ յաւեռ ու երգե միշտ հայ երգեր,
 Հայ երգերով պիտի բուծուին հայ վերեր.
 Սորվեցո՛ւր մեզ քու մեղրածոր շքերտով
 Մահուան պահուն անգամ երգել անխորով:

1911 Մայիս

Յ. ՄԱՐԶՊՈՆԵՏՆ

ԿՈՄԻՏԵԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԷՆ ՏՆԱԼԵ ՏԱԿՈՒՄԵ ՄԱՐԶՊՈՆԵՏՆՆ. — Տխր Գ.
 Մարզպանեան, որուն ներշնչման կը պարտինք Տարեցոյցին մէջ «Հայ եր-
 գեր»-ու այս սիրուն բաժինը, Գահիրէի մեր ազգային դպրոցներուն երածը-
 տութեան փառելի ու ժրջան ուսուցիչն է, ինչպէս նաեւ Գալստեանի բա-
 րդապան սիրներէն մին: Արուեստգէտ հոգի մը, գերազանց դպրոցապար մը,
 ԲՈՒՆԻՔ՝ ուժով ու համակրելի տխրար մը:

ԵԳԻՊՏԱՆԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՇԱՐՔԵՐԷՆ

ՄԷԼԻՔԻ ԳՐԼԸՆԵԱՆ

Մեր նորահաս մերունդին լիայլուն ներկայացուցիչներէն մին, որ եգիպտահայ ճոսկեզօծ երիտասարդութեան չի պատկանիր, եթէ անոր հետ կը շփուի յաճախ ընկերային շրջաններու մէջ ուր հեշտօրէն կ'ապրին:

Տիար Մելիքի Գրլընեան

Իր շիֆ գրտերեւոյթը ֆիս ւ բարբախ մը տեղ անցընել պիտի տար զինք: Բայց Տիար Մէլքի Գրլընեան ինքնօգնութեան զաւակ մըն է ու համիտ աշխատաւոր մը:

Կիրիկեցի, իր ուսումն առած է Տարսուսի Ամերիկեան Գոլէճին մէջ, և իր ծննդավայր Ատանայէն օտարութեան ճամբան ձեռք առնելէ առաջ՝ բաւական տարած է եղերարազդ այն երկրին մէջ, մասադ տարիքէն ստանալու համար հոգեկան այն ծաւլերը որ մարդս հաւատարիմ կը պահեն հուաքական մեծ ցաւերուն և անոնց դարմանումին սահմանուած նուիրական ճիգերուն:

Գերազանցապէս ճկուն, աննոցմէ է որոնք շուտով կը յարմարին օտար միջավայրերու, դժուարութիւններու ընդմէջէն կը սպրդին ու զերծ կը մնան տաժանելի վրիպումներէ, եթէ ամենի նուաճողներ ալ չի հանդիսանան կենսապայքայրի ճամբաներուն վրայ: Տխր Մէլքի Գլըճեան Աղեքսանդրիոյ Գերման Դրամատան մէջ վեց-եօթը տարի պաշտօնավարեց, և Պատերազմին հետ կամովին թողուց իր այդ զիրքը, տեղական իշխանութեանց մօտ աւելի պատուարեր ու օգտակար պաշտօններ ստանձնելու համար:

Աղեքսանդրիոյ ազգային կեանքին մէջ աչքսուտ տեղ մը ունի, իբրև յիշրհներէն մին «Յառաջդիմասէր» գրօշին տակ համախմբուած երիտասարդութեան, ինչպէս նաև «Կամք» Մարմնամարզական Ակումբին ու Հայ Հետազօտիչներուն:

Արուեստի ու գրականութեան ջերմեանդ սիրահար մըն է, և այնքան կտրճօրէն կը գործածէ գրիչը, որքան ճարտարութեամբ ու զգացումով կը շարժէ իր ձգտող իր շութակին լարերուն վրայ:

Տխր Մէլքի Գլըճեան, հանրային իրին բերած իր խանդավառ շահագրգռութեամբ և ընկերական կեանքի իր ընտիր ընդունակութիւններով, հաշուի անուելիք և խոստմնալից զէմք մըն է արդէն եզրպտահայ երիտասարդ շարքերուն մէջ:

MODERN SCHOOL OF LANGUAGES

ԱՐԴԻՍԱԿԱՆ ԳՊՐՈՅ ԼԵՂՈՒՆԵՐՈՒ

Պ, Ճարտ Բամէլ, 9

Օրէկ Ճեփրսսի դիմաց

Միակ հաստատութիւնը ուր կենդանի լեզուները կ'ուսուցուն արգիական մէթոտով:

Դասարան՝ ամիսը 60 Դահ. Եգ.: Մասնաւոր դասեր:

ՅԱԿՈՒ ՌԻՂՈՒՐԵԱՆ

(ՎԱԽՃԱՆԱԾ 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1916ԻՆ)

Հանգուցեալ Յակոբ Ռիգուրեան՝ ընդ կեանքացի՝ Ազեքանդրիտ ժամանած է թուականէս 43 տարի առաջ, տակաւին հազիւ 13 տարու պատանի, և մարդը եղով իր մօրեղբոր կտրապետ ազա ֆէշիշեանի առեւ-

Հանգ. Յակոբ Ռիգուրեան

տրական գործերուն մէջ, յաջողած է հետիտեղ գրեթէ ինքնօգնութեամբ կտրար գիրք մը գրուել ծխախոտի վաճառականաց շարքին մէջ:

Հանգուցեալը թէ՛ւ ամուրի, բայց հօր մը պարտականութիւնները կտտարած է հանդէպ իր բրտ՝ դուկաներուն — ծովէկեկեան հարապատներուն — որոնց դատախարակու —

տեղանք համար ոչինչ խնայած է որոնք ներկայիս և առարեր անուն մը կը գրուեն հղապարակին վրայ:

Մտանկցած է ազգ. գործերու թագար Բաշալ օրերէն սկսեալ, իսկ հանգուցեալ Յովսէփ Եպիսկոպոս Այվազեանի առաջնորդութեան շրջանին պաշտօնավարած է Արբահամ Բաշա Բարթոլի — որուն մտերմօգոյն բարեկամն եղած է — նախագահութեան ներքե կազմուած խնամակարութեան բովանդակ տեւողութեանը

(1902-1908) մասնաւորապէս նուիրուելով ազգ. կալուածներու բարւոյրման և Աղքատախնամի գործերուն: Հանգուցեալը ունէր Եգիպտոսի Խախլութենէն Մէծիտիլէի Բ. սասիճան՝ Պէյութեան տիտղոսով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԳԱՐԵՋՐԱՏՈՒՆ ԵՒ ՃԱՇԱՐԱՆ

(ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄՈՒԷԼ ՌՈՒՍՍԿԱՆ ՊԱՌ)

Շարա էլֆի Պէյ - Գահիրէ

Սեփականատէր՝ և ՃՌՃՌՍԱՆ և Բ. ԹԷՐԵՆՍԱՆ

Իր օգուէտ դիրքով, ծայրայեղ մաքրութեամբ և խղճամբտ սպասարկութեամբ՝ միակ հայկական խաչալընտանեկան Գարեջրատունն է:

Ճաշարանը իր ճոխ տրեւեղեան և ևւրապական ճաշացուցակով և խնամուած կազմակերպութեամբ բացարձակ զոհացում կուտայ ամենէն նուրբ ճաշակներուն:

Համեղ քեպապը՝ մասնագիտութիւն, սրուն համբաւը տարածուած է ամբողջ Եգիպտոսի մէջ:

Վայելչութեան, ճաշակի և ամէն տեսակէաներով օտար լաւագոյններուն հետ մրցող այս հայկական հաստատութիւնը ջերմօրէն կը յանձնարարուի մեր յարգոյ հասարակութեան:

Ա. Ն. ՕՏԱՊԱՇԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ

ՄԵԾ Վ.Ա.ՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԱՆԻՖԱՌՈՒՐԱՅԻ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1902

Շարա Սիֆֆէ-էլ-Կէսիսէ, Գահիրէ

Մեծաքանակ և փոքրաքանակ վաճառում մանիֆաթուրայի վերաբերեալ ամէն տեսակ ապրանքներու, ինչպէս՝ կերպասեղէն, բրդեղէն, բամպակեղէն, ապածոյ, պաթիսթա, զէֆիր, մատարօլամ և այլն:

Մասնաւոր մթերք գերձակներու պիտոյքի:

Ապրանքներու երաշխաւորուած ազնուութիւնը և տոկունութիւնը, ինչպէս նաև գիներու անմրցելիութիւնը յանձնարարելի կ'ընեն այս հայ վաճառատունը:

ԵԳԻՊՏԱ, ՀԱՅ ԱՐԱԲԿԻՐՅԻ ՏԱՐՐԷՆ

ԱԼԵՏԻՍ ՊՈՂՏԻԿԵԱՆ

Ալեախի Պաղտիկեան, բնիկ Արաբկիրցի, համեստ ընտանիքի զաւակ գրեթէ դպրոց չէ տեսած: Բայց ան բնականն ու շիւմ, խելացի ու խորամանկ՝ կեանքին մէջ

նետուեցաւ ինքնազատահ ու կորովի: Իր կեանքը յարատե ու աննկուն աշխատանքի և ինքնազարգացումի վերելք մը եղաւ:

Տիար Ալեախի Պաղտիկեան

Շատ պզտիկ հասակէն Պոլլիս տնցած եօթը տարի հոն, կեանքին ու քաղաքականութեան դասնութիւնները կրելէ յետոյ՝ 1891ին եկած է Եգիպտոս: Եգիպտոսի մէջ ալ, ինչպէս Պոլլիս,

Ալեախի Պաղտիկեան եղած է յամառ աշխատող և պատուաւոր վաճառական մը: Գործով ստէպ ճամբորդած է Յունաստան և Պուլիարիա, ուր թուրք հպատակութիւնը ձգելով եղած է Պուլիարահպատակ. անկէ ի վեր ծանօթ է Ալեախի Սարգիսօֆ անուամբ:

Ա. Սարգիսօֆ, պարզասէր ու անկեղծ մարդ, իր կեանքին նշանարան ընտրած է՝ ուղղամտութիւն, յարաստեւորութիւն եւ յանդգնութիւն: Մեր էանաֆ դասակարգին մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ իբրև ազգայինճի: Ան ազգային ամէն շարժումներուն կը հետեւի ուշադիր և իր գնահատումներն ու քննադատութիւնները չի ծածկեր երբէք, զոհողութեան առիթներուն ալ չի թերանարով:

ԵՐԹԱՔ ԲԱՐՈՎ...

(Եփրատ Գօլէնի ուսուցչապետներու թէնեֆէնեանի, Նահիկեանի, ՓրօՅ. Որբերեանի եւ Պուլնիզանեանի յիշատակին —, պատմաբան, սուսղապետ, դաստիարակ ու բարոյախօս, — որք ի Տէր կատարեցան վերջին կոստրածներուն, իրենց սիրելի սաներուն ու սանուհեաց հետ :)

Յիշատակի մշուշներով պարուրուած
Շրջմուլիկ հուր իրբե կուզեմ այրի՛լ ես,
Ասուպի պէս երազներով միղամած,
Ու բուրվառի խունկին նման վշտակէզ,
Անդնդայած :

* * *

Անապատներ ծիծառ չունին,
Փարունները չեն հասնիր հաս,
Ու գայլալին տեղ թռչունին,
Փոթորիկը որտախօս
Իր յորձանքին մէջ կը տանի
Տերեւն հագույս մշտամուր,
Ու կը թռչին իմ երբեմնի
Երազնե՛րը, յոյսեր բոլոր :
Ծաղկազարդի ստեր գալար
Նաւասարդի երգն ու ծիծաղ,
Ու բաղձանքներ հին բոցավառ,
Սիրամբումնձ ձայներ նուազ,
Խոյանքն անհուն իմ անցեալին,
Իտէալի շողիկն ու շող,
Մտերմութիւնք կարօտազին
Արդ յիշատակ եզան, աւա՛ղ . . .

* * *

Ուսուցիչներն իմ մանկական օրերուն,
Ո՞ւր էք դուք,
Ձեր վիշտերով իմ հոգին է գալարուն,
Յեղեղաւկ . . .
Կ'ըսեն թէ հո՛ն, պատանէչին վրայ դուք ինկաք,
Անվհահեր,

Մինչ հոս ձեր սանը՝ հողմածուփ մի խլեակ,
Մշտերեր,
Կ'ապրի դեռ կեանքը մահերէ գաւնագոյն,
Ու գողցո՛ջ
Կ'որոնէ զս'ւր զալար յոյսի մի գարուն
Ու բողբո՛ջ:
Ախ, ս'ւր գացիք, ս'ւր ձեր շեշտը սիրամունչ,
Ո՞ր աստղին
Մէջ ձեր հողիք գորովալիր, անմրմունչ,
Կը փայլին . . . :

* * *

Կը յուսոյի ուղղել ուղիս մի օր հան,
Ե իրատին ափն հաստասակ բոյն մը անշուք
Գոլարներով գանել պարտիակ հորիզոն
Ու մանկական խճուղիսն ու արտասուք:
Խորչում ճակատս գրոշմէիք մի համբոյր,
Զիս տանէիք անկերագարձ անցեալին,
Արահանները զիւղակիս ծագկարայր
Ուր յուշիկներս աստղերու պէս կը փայլին:
Ո՞ր էք հիմակ, սպասէի՛ք ինձի գէթ,
Կանչէի՛ք զիս ու սույոյի ձեզի մօտ,
Ու ձեզի հեռ թող իյնայի փշուէտ
Անէացման զլինբուն մէջ մշուշտ . . . :

* * *

Զորսն ալ քո՛վս են լուս ու տրտում այս գիշեր,
Զորսն անբաժան, մտածկոտ ինձ կը նային,
— Այլ անպատում երանութեամբ լի աչիւր,
Զեզուն անուշ երազներով երկնային:
Մին՝ պատմորան, որուն համար վարագոյր
Զունին այլևս մութ անցեալն ու ազագան,
Կը հծծէ դեռ ձայնալն իր մեղմ ու լախեր,
— « Հայուն պայծառ արչարոյսնե՛ր պիտի գան . . . »:
Մին՝ աստղագէտ, անսահմանին ուխտաւոր
Յոյց կուտայ ի՛ճ մի նոր անձիւր հորիզոն,
Ուր աստղերու շարժումին մէջ բխբուսը
Կը հանդիպին անհունութիւնն ու զէրօն . . .

Բարոյագէտ մի սը՝ ձեռքսիմ իր ճակատին
Կը փայտայէ փշեայ պտակն մի վայրկեանն,
— Անմահութիւնն աւ խաչ, կըսէ, միասին
Ճակատագիրն են հէք Հայուն յաւիտեանն . . . »

Ու ջորրորդը՝ . . . Ախ, զարմիկս է գողգոջուն
Կ'երկարէ ձեռքը, զիս գրկիւ չի՛ կրնար,
Կը նայի ըկ զերդ վիրաւոր մի թռչուն,
Ու կը սարսուտ՝ անբերի պէս գալկահար . . .

Ի՛մս Որբերեան, գո՞ւն ալ մինիկ զիս թողիր,
Ո՛վ հաւատարի, յոյսի զինուո՛ր անվհեհեր,
Արդեօք տոհմին մեր թափառիկ, սարագիր,
Հոգիի մէկ նահատակը չէ՞ր բուեր . . . »

* * *

Մութն անուար կը խուժէ վրաս անդունդին,
Կը նայիմ չուրջըս, ողիններն սիրական,
Երազի պէս անհետացեր, գայե՛ր են
Ալեականերու զերդ սարսու՛ւտը սղրածայն:

Երթաք բարո՛վ, մտերիմներս անցեալին,

Անապատին թողէք զիս,

Թող երազներս հուր աւազին մէջ հալին,

Ու վշտակո՛ծ իմ հոգիս,

Թող ապրի կեանքը մահերէ դառնագոյն

Մտացումի, մենութեան .

Պիտի սպասե՛մ պայծառագեղ օրերուն

Գաղափարի՛ն յողթական,

Ու պիտի գամ՝ օր մ'արտասուել թանկագին

Ձեր սրբոգան շիրմաց բով,

Ծածկել զանոնք խաչանշան մեր դրօշին

Նուիրական ծալքերով . . . »

* * *

Երթաք բարո՛վ, Եփրատին ափը նորէն,

Ձերդ պահապան շիրիմներու մենակեաց,

Մինչև հրացայտ վրէժի սուրը՝ բարձրերէն,

Փայլատակէ՛ պատգամն Հայուն Հայրենեաց

Ազատութեան . . . »

ԱՆԱՊԱՏԻՆ ԾԱՅՐԷՆ

ՌՈՒԲԷՆ ՈՐԲԵՐԵԱՆ

«Տասներեք տարուան ինքնակամ աքսորանքիս մէջ,
«գրացի Հնգիկ Ուկիլանտին, քանի՛ անգամ բռունցքս
«երկարած եմ անհունին հանգէպ, ու խաղաղ ու մե-

ՌՈՒԲԷՆ ՈՐԲԵՐԵԱՆ. — Իր կուռքը քարոզարդ Էմբեմը Che-
valier du Nichan El Aucuach ասիւնմն է, զոր Ռեբերեան ստացաւ ձի-
պուրիի առեւտրական զարգացման բերած իր բաժնին ի գնահատման:

«նաւոր ու անաւոր զիշերներ անցուցած եմ ոգեկոչած
«Մօտայիդ բարձունքը յիշելով... Ի՞նչ եղան այն օրերը,
«Սխա՛կ... Ա՛հ, Սահմանադրութիւն եկաւ, ըսիք:
«Ամենքդ ա՛լ թրթեաներու պէս՝ կեղծ արշալոյսէն շա-
«սցած, խանդավառ խոյանքով մը գացիք թեւերնիդ այ-
«րել... Ես չի հաւատացի: Չի շարժեցայ անտպատէս...
«Ի դուր մանկութեան եղբայրակիցս Չարդարեան կը
«կհանչէր զիս՝ Թուրքիոյ վերածնունդին համեստ բաժինս

գրերելու համար: Գառնօրէն կը ծիծաղէի: Վերածը-
ւնո՞ւնդ... Ու պիտի մեռնի՞մ կօրծանումը տեսնելէս
Վերջը... Ափսո՞ս, այդ մահացումէն մեր յարութիւնը
ւերազելու չափ միամիտ չեմ՝ այլեւս: Անոր համար
կտարած եմ՝ դրիչ ու քնար, ու կը ծիծաղիմ՝ խելա-
ւգարի մը պէս... Գուն պիտի չի գաս հոս... Երազել
կիրցածէդ աւելի ահաւոր է անապատին գիշերը. դուն
ա՛ւլ չես կրնար դիմանալ ջիղերու այս պրկումին: Ին-
ձի մի՛ նայիր: Ես արդէն դադարս ամիոփած եմ՝ հո-
ւգիւի մէջ՝ ցաւազալար մարմինս աւազներուն տակ
ամիոփուելէն առաջ... Ես կ'ուզեմ որ քու աջքերդ
«սեւեռուած մնան այն անմահական գեղեցկութիւննե-
րուն», սրոնց ուխտաւորն եղար քառօրդ դարէ ի վեր:»

Սերունդի մը ճակատագրին ուրուսպատկերը չե՞ն
մտերմական այս անխնամ, անշպար տողերը, իրենց
անկապակցութեանը մէջ աւելի կուռ, աւելի թելա-
դրական, աւելի յատկանշական, քան ինչ որ պիտի
կրնար աշխատաւորօրէն ծանօթագրուել Որբերեանին
նուիրուած երկարաշունչ էջերով:

Փոթորիկին նախընթօրն էր՝ երբ ան Եփրատի ա-
փերէն կուգար, Պայրընով ու Տէմիրծիպաշահանով արբ-
չիւ, իր խոշոր սրբ տղու միամտութիւնը ենթարկել,
դրեթէ հարկադրել պոլսահայ մտաւորական շրջաններու
սկեպտիկ ուշադրութեան... Ղարիպ վարժապետին մէջ
պուէտին բոցը շուտով պիտի առինքնէր սակայն գրա-
կանութեան ջերմեռանդ ուխտաւորները... Ու Եղիա-
յին խորհրդաւոր ներկայութեամբը մեհնացած Գա-
տը-Գիւղին այն պայծառ օրերուն՝ եղբայրօրէն քալե-
ցինք միասին, գեղեցկութեան տարտամ այլ սխրալի
խտէալի մը խանդավառութեանը, հոգեւեւեռումին մէջ,
միասին քանի՛ քանի՛ իրիկուններ անցանք Եւտէրպէի
ծաղկաւէտ պատուհանին տակէն՝ երթալ Մօտայի հըր-
ուանդանին ծայրը՝ ծիրաննփառ վերջալոյսներու դիւ-
թութեանը խառնելու մեր ամեհի տեսչանքներն ու
ապերասան երազանքը...

Երբ փոթորկավար ու քանդիչ մեր սերունդը ցերու-
ցան եղաւ ի տար աշխարհ, Որբերեան, իր քնարին հետ,
նախընտրեց ապաստանիլ խաղաղ ու շինարար աշխա-

տանքի արահետներուն մէջ: Այն հազուադէպներէն եղաւ որ՝ համխտեան շրջանին՝ իր մեծագոյն արժէքներէն պարպուած թրքահայ գրականութեան մէջ տաղանդին շունչը պահեցին... Անէր ու գորովագուրկ ապրելու վախն էր արդեօք որ զինք հեռու պահեց գործողութեան խտտամբեր ճամբէն... Թերեւս... Զգայուն ու ազնուապաշտ Իզմիրը չէր կրնար որբ թողուլ իր ծոցն ապաւինած Որբերեանը: Որդեգրեց զայն, հաւատարիմ՝ ու բարախուն սխրտ մըն ալ կոպելով առ յաւէտ իր անկորնչելի հմայքին:

Սահակ Վարդ. Օսպպաճեան

Ժիր ու կենսունակ հայութիւնը մօտէն տեսնելու: Աչքիս առջև ունիմ տժգունամ լուսանկար մը, տասներեք տարի առաջ քաշուած Սերաստիոյ մէջ, ուր Որբերեան գացած էր գորգաշինութեան գործատուններուն

Բայց յոնիական դժխոյն աղապատանքը չուճացուց Որբերեանը ցեղին խորունկ համակրութիւններէն: Եթէ ան պոռացող մը չեղաւ Հայաստան Զարիքին դէմ, եթէ իր նայուածքն աւելի իր հոգիէն ներս յառած մնաց, եթէ հայրենի զուլումին ու զարհուրանքին արձագանգ տալ չի ճարտարութեամբ, ըսել չէ թէ քերթողը կեանքն ի բուն չի սարսաց ազգային կղերական նսեհին անգոհներովը:

«Կամաւոր արքսորանքին» ցուպը ձեռք չառած, Որբերեան անգամ մըն ալ առիթ ունեցաւ Փոքր-Հայքի

բացումը կատարելու իզմիրի Գարբէր Մանիֆաշչըրիկին կողմէ: Սահակ Վարդապետ Օտապաշեանի կողքին կեցած է երիտասարդ Որբերեանը, այդ մաշած խաւաքարաին վրայ, ուրկէ հազիւ կարելի եղաւ վերարտադրել մեր նորագոյն եկեղեցական մարտիրոսներէն առաջինն պատկերը... Իմ խնդրանքիս վրայ՝ Որբերեան իր հիմակուան լուսանկարն ալ ձիպութիւն զրկելով՝ կը գրէ ինձի. «Երկրորդը մէկ տարի առաջ հանել տուի, այս անգամ մինակս, երբ Սահակ Վարդապետ կը հանգչէր Ազուանիս գիւղի մատուռին բակը... 1903—1916 երկու թուականներուն միջև անդունդ մը կայ: Սուրբ Նշանի մենաստանէն ձիպութիւն անապատը կհանքիս ու սրտիս անհուն վիշտերով գալարումը կ'երկարի»...

Անապատին ծայրէն՝ Որբերեանն ո՛չ մէկ առիթ փախցուց ցեղին յոյսի ու յուսահատութեան ազդակներն ուզղեւու արեւմտեան զօրութրներու հասցէին... Իր հեռակայութիւնն իսկ աւելի բեւեռ, աւելի ուշադրաւ պիտի ընծայէր իր ձայնը... Հայուն կողկոզանքը՝ որ ձիպութիւններէն կը համնէր հեւասպառ... «Թէ՛ Անգլիա և թէ՛ Ֆրանսա բարեկամներ ունիմ՝ սրնց Հայաստանը կ'երգեմ՝ յաւիտեան...», կը գրէր օր մը, զրկելով ինձի Քամիլ Զլամարիօնէն իր ստացած մէկ նամակին պատճէնը: Իրմէ կ'իմանայի թէ՛ մեր գառին անհունապէս համակիր էր մեծ ծերունին:

«Եգիպտահայ Տարեցոյց»ին Գ. Հատարը եթէ միայն այս սողերուն յարակից իր ազեխարչ քերթուածը պարունակէր — Պարբերդի մարտիրոսացեալ մատուռականներուն ձօնուած այդ զմայելի ու հոգեխառով «Երթա՛ք Բարով»ը — արժանի պիտի ըլլար նորէն ամենուն զուրգուրտ ուշադրութեան:

AU BON MARCHÉ DAGGIAN

ՊՕՆ ՄԱՐՇԷՆ ՏԱՃԻԵԱՆ

Նուպար Փաշա փողոց - Գանիրէ

Անգլիական և ամերիկեան տոկուն և վայելուչ կօշիկներ, ֆանէլաներ, շապիկներ և արդուզարդի առարկաներ: Մաքուր ապրանք և անմրցելի զիններ:

ՎԱՀՐԱՄ ՊԵՅ ՏԱՏԵԱՆ

(ԱՄԻՐԻ ՅԻՒՄԱՆ)

Թերթերը զուժեցին մտնը Վահրամ պէյ Տատեանի, որ, տակաւին երխատարդ, կ'իյնայ տարագրութեան ճամբուն վրայ՝ Պարսկաստանի մեր տարաբազդ արեւ-

Իսխան Վահրամ պէյ Տատեան

նակիցներուն խուճապի ընթացքին: Տատեան համբաւաւոր զերդաստանէն, Վահրամ պէյ, համիտեան շքըջանին, պիտի ապրէր երկար ամիսներ Պորայ Մէթ-տարհանէներուն մաշեցնող կեանքը, և բանտէն ազատելէ յետոյ, պիտի հեռանար Պորէն, իր պատուական

կողակցին հետ, անգամ մըն ալ ստք չի կոխելու համար վոսփորի ափերը :

Պատանեկութեանս ծանօթներէն էր վահամ պէյ : Պէշիքթաշի այն տաննուան ամենէն կարկառուն և սիրուած երիտասարդ գէմքերէն, ան տե՛ս մըն էր բառին լայն առումովը, հակառակ իր ազնուական ծագումին : Իր ամուսնութիւնը հունգարուհի վանտա Չէչէնիի հետ (Պոլտոյ զինուորական հրշէջ գունդին հրամանատար Չէչէնի բաշայի դուստրը) անպատելի, խոշոր, տարօրինակ գէպք մը նկատուեցաւ ժամանակին՝ Պէշիքթաշի հանդարտասիրտ այլ օտարամերժ հայ միջակորեարէն, թէև Տիկին վանտա բերած ըլլար իր անունին ու անձին հմայքը լծացումի ենթակայ այդ ընկերութեան մէջ : Մաքրուհեան վարժարանը, որուն ad vitam հոգաբարձուն էր կարծես վահամ պէյի կզբայրը՝ Տրդատ պէյ, գուրգուրանքի առարկան կ'ըլլար Տատեան երիտասարդ ամուլին, ինչպէս քիչ յետոյ հայերէնը կը դառնար օտարուհիին ընտանի լեզու մը :

Կը ցաւիմ որ այս սուղ էջին մէջ չի պիտի կրնամ գէթ հակիրճօրէն ծանօթացնել «Եզրիպտահայ Տարեցոյց»ի ընթերցողներուն վահամ պէյի Պոլտոյ կեանքը, իսկ իր գործունէութեան և փայլուն համբաւին արձագանգը միայն կը լսէի երբեմն Պարսկաստանէն, ուրկէ կուգայ այս անգամ Տատեաններու այդ արժանաւոր ու իշխանացած շառաւիղին անհետացման գոյժը : Կ. Պ.

ODEON HALL

“ՕՏԷՈՆ ՀՕԼ,,

ՍԱՐԸՆԱՆ ԵՂՔԱՐՔ

Ֆնուպար Փաշա փողոց - Գահիրէ

Մեծ մթերք ոսկի, արծաթ և նիքէլէ գրպանի և պատի ժամացոյցներու, անգլիական կրամօֆօններու և տիպքերու :

ՀԱՅԵՐԷՆ ՏԻԶԻԵՐ

Զափաւոր գիներ — Նորոգութիւնները երաշխաւորուած

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶԱՏՈՒՆ

“ՎԷՆԻՍԱ,,

ԱՌԱՔԵԼ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Շուպրայի պողոտային
վրայ թիւ 23 - ԳԱՀԻՐԷ

Գեղարուեստական
անստաբիւտ ճաշակ և
մասնագիտական կա-
տարելութիւն կը ցո-
լացնեն Տիրար Ա. Ար-
թինեանի քաջած լու-
սանկարները :

ԵԳԻՊՏԱՅԱՅ ՆՈՐ ԱՐԺԷՔՆԵՐ

Հայրենի քայքայումի ու մարտիրոսացման ահաւոր
այս շրջանին՝ երբ հայ մտաւորական գործունէութեան
գլխաւոր կեդրոնները ջնջուած կամ խափանուած են,
կարելի չէ ըսել թէ եգիպտահայ տարին բոլորովին ա-
մուլ անցու գրական ու գեղարուեստական տեսակէտով :
Ընդհակառակը, ինքնախարութիւն պիտի չըլլար հաս-
տատել, թէ թրքահայ խաչուած մտածումին գրեթէ
միակ կուտան-ապաստանն եղաւ եգիպտահայ Գաղութը :

Հո՛ս էր որ զոյգ մը երկօրեաներու և այլ պարբերա-
կան հրատարակութիւններու մէջ ահանաւոր գրագէտ-
ներ ու հրապարակագիրներ ազգային ճգնաժամն ու հոգե-
լիւումն արձանագրեցին, արտայայտեցին, վերլուծեցին,
օրը օրին, տիրականօրէն... Հայ տառապանքը, հայ
կատաղութիւնը, հայ անդոհակոծումը հո՛ս արձագանգ
գտան երիտասարդ պուէտներու քնարէն. Արսէն-Եր-
կաթ շարունակեց մեր խոցոտուած սիրտերը փայփայել

իր վիշտին ու երազին շերմիկ պայծառութեամբը, արեւներու, արշալոյսներու իր հաւատքին թախանձանքովը, և ցեղին արիւնտտ փառքին ու վիրաւոր հպարտութեանը ձօնած իր դիւցազներգական դափնիներովը... Աժտէրեան՝ հեռաւոր հորիզոններէ ու անդունդներէ կորզած իր տեսլիներովը, իր սարսուռքին սգեկոչումներովը դարձեալ թունդ հանեց մեզի, մինչ Որբերեանի ու Նազարեանցի պէս հմայքոտ երէցներ՝ Անապատին ծայրէն ու Միջերկրականի հանդիպակաց եղերքէն՝ վեհանձնօրէն հարկատու հանդիսացան եգիպտահայ գրական շնչատ այլ թանկագին շարժումին:

Բայց ինչ որ ոչ նուազ ուշագրաւ երեւոյթ մը եղաւ, սա՛ վերջին տարեշրջանին եգիպտահայ նորագոյն արժէքներու յայտնագործումն էր գրական ու գեղարուեստական մարզին մէջ:

Նախ նորընծայ քանաստեղծ մը ունինք սղոյնելիք, երիտասարդ Յակօր Աղազարմը, որ «Անապատին Յուշարձան»ին մէջ բրաւ իր սեպին, և որուն ամենագողտրիկ մէկ հնչեակը, «II Նոյեմբեր», հեշտանքը պիտի կազմէ այս հատորին փափկաճաշակ ընթերցողներուն: Աղազարմիկը մեզի կը խօստանայ իր ճամբան փնտռող, գրեթէ գտած ճշմարիտ տաղանդի մը հմայիչ անակնկալները:

Պատերազմը Փարիզէն մեզի նետեց ուրիշ շահեկան ալէկոծեալ մը, իտէալի ուխտաւոր, գրականութեան սերվիտ, Հայկազն Հապէշեանը: Հնարան, պատմապատում՝ գրոզնիս պակաս էր, և անա՛ այդ մէկն ալ Հայկազնը եկաւ ըլլալ... Ու Հին Եգիպտոսի ու Բիւզանդիոնի մէջ Հայուն խողացած նշանաւոր խաղերէն զրուցող կազդուրիչ էջեր հրամցուեցան մեր դառնացած ու զարնուած միտքերուն... Հապէշեան մարմնացեալ խանդավառութիւնն էր որ կուգար՝ ընկերական խօսակցութիւններու մէջ՝ մեզ դոյզն ինչ ոգեւորել իր սպերասան հիացումներուն դիւրահաղորդ շունչովը... Երկու բաժակի մէջտեղ ապրուած այս գրականութիւնը՝ իր մենաշնորհեալներուն համար՝ միւսին, գրուած-տրագերուածին լաւագոյն մասը կազմեց... Հապէշեան, սակայն, որ այնքան հնասէր է որքան արդիապաշտ, որ

Միուպօրին «Տէնկօ»ն չի փոխեր երբեմն բիւզանդարանական գերագոյն գլուխ-գործոցին հետ, կարող է պատ-

Պ. Հայկազն Հապեւեան

մական սեռին մէջ ինքնամիփօսելէ խորշիլ, և սեռկօ-
յարանական սնուք հուսկ ուրեմն որդեգրել, առ այդ
բաւական սեպելով իր բերանացի մարզանքն ու արդէն
ձեռք բերած մագիստրական ինքնալստահութիւնը...
Բնիկ Ամասիացի, Հայկազն Հապէշեան, ուսուցչական
բեղուն ասպարէզ մը ունի իր ետին, և հաճօյք մըն է
գիտել այս երիտասարդը երբ եգիպտահայ քիչ մը ա-
մէն գաղութի մէջ կրտսերներ մասնացոյց կ'ընէ իրրև
իր նախկին սաները, դեռ պատանի հոս պանդխտած...
Արսէն-Երկաթ այս վերջիններէն է... Հայկազն Փոքր-
Հալքի այն մտացի ու սրտոտ սերունդին կը պատկանի՝
սրուն Արշաւիր Կամարականները մեր յեղափոխական
հրաշունչ խօսքը տարին գաղտագողի՝ «Չայն Հայրենեաց»ի

հին թիւերով, և որ Օսմ. «Մահմանադրութենէն» ետքը ճշտորեցաւ, ներկայ արհաւիրքին մէջ զանգուածովի քշուիլ խեղզուելու համար...

Գալտեանի ուսուցչական կազմը՝ Հոպէշեանէն զատ՝ գրական երկու նոր յոյսեր ալ մեզ տուաւ յանձին Պ. Պ. Յակոբ Մարզպանեանի և Վարդան Գէորգեանցի, որոնց առաջինն ահա՛ աշուղային գողտրիկ քնար մը կը թրթրուացնէ իր յօրինած երգերով ու տաղերով, իսկ երկ-

Պ. Մարտիրոս Ոսկեան

րորդը բանաստեղծի ու գրախօսի հովերով ու հակումներով ուշագրաւ գարծաւ վերջերս:

Աղեքսանդրիան, այնքան հարուստ եզիպտահայմրտաւորական նուիրագործըւած արժէքներով, իբրև նորընծայ Մ. Ոսկեանն ունեցաւ միայն արձանագրութեան ձևով: — Բնիկ Հաճընցի, այս երիտասարդը որ շէնք-շտորհք գպրոցի մը երեսը չէ տեսած, բոլորովին ինքնաբոյս աշուղ մըն է, թէև իր բառամթերքն ու

գրական երանգապնակը ժողովրդական երգիչներուն սովորաբար ունեցածէն այլապէս բարդ ճոխութեամբ մը յատկանշուին... Այս տարի, Հայ Կարմիր-Խաչին ի նպաստ Աղեքսանդրիոյ Ալհամպրային մէջ սարքուած և Գահիրէի Բրէնթանիային մէջ կրկնուած երեկոյթներուն ներկայացուեցաւ իր «Կամաւորին Մեկնումը», մէկ արարուած տրամախօսութիւն մը: Հեղինակն է երկարաշունչ տուամի մը, «Արիւնոս Երագ»ը, որ տակաւին չէ թեմագրուած: «Վրեժի երգեր» անունով հատորիկի մը մէջ քիչ ատենէն լոյս պիտի տեսնեն՝ Հայուն եղբրական այս օրերէն ներշնչուած իր ոտանաւորները... Արդէն հրատարակուած ունի արձակ գրքոյկ մը, ուր իր հայրենակիցները խարանած է՝ ձին Թորոսի ու երեք ընկերներուն ապիրատ լքումին առթիւ... Այսօր Հաճընցիին զժբաղդութիւնը մոռցնել կուտայ մեզի երէկի այդ տխուր դրուագը... Մարտիրոս Ոսկեան հօգի մըն է՝ ալլասիրօրէն սարսուալու, գալարուելու, թալթլելու, քարէ քար զարնուելու, մեծ երազներով յափշտակուելու, տառապելու, հեւասպառելու ընդունակ... Անիկա փարթամ խղճմտանքներ զարմացուցած է արդէն, և դեռ խօսեցնել պիտի տայ իր մասին...:

* * *

Եզրիպտահայ բեմը, որ յանձին Օր. Ն. Շաղոյեանի նոր աստղով մը շողաց այս տարի, թատերասէրները յուսադրեց զեղեցիկ կարելիութիւններով:

Պ. Վոլթէր, «Արցունքի Հովիտ»ին ու «Զայնը Հնչեց»ին մէջ, աւելի փայլուն ապացոյցներ տուաւ: Այս պատուակաւ երիտասարդը, որ արուեստը խիստ պէս կը սիրէ, անոր կը մօտենայ իբրեւ սրբութեան մը, և անոր համար տառապելէ խիստոյ չի տար, ալ կրնայ շահած նկատուիլ եզրիպտահայ անվերապահ համակրանքը: Անշուշտ, այս պղատոնական համակրանքը զինք դեռ չի փրկեց Խան-Խալիլէն, բայց Վերի ու Վարի մեր քոյր գաղութներուն մէջ զինք փնտռուած, սպասուած սիլուեթ մը դարձուց անտարակոյս:

Պ. Վուրեհ (ՕՃՃիկ Գալֆաեան)

Պ. Վահրամ Կիւրճեան, որ պառլիթօսի իր տար ու սրտագրաւ ձայնով՝ Գահիրէի կարգ մը ընկերական հաւաքումներուն հրապօյրը կը կազմէր, այս անգամ երեւան բերաւ բնական թանկագին ձիւրքեր, որոնք մշակուելով կրնան առաջնակարգ գերասան մը ընծայել զինք՝ եգիպտահայ բեմին համար, սպասելով որ՝ լաւագոյն օրերու մէջ՝ այս խանգոտ երիտասարդն իր ճամբան որոշէ, իր ընտրանքն ընէ երգչութեան ու գերասանութեան միջև՝ որոնց երկուքին համար ալ բնականէն օժտուած է:

Ազեքսանդրիան՝ իր Շիշմանեանով, Երամեանով, Բագրատունիով և ուրիշ բեմական ուժերով Գահիրէէն վար չէր մնար արդէն. իսկ այս տարի իրաւամբ հպարտ պիտի զգար

նոր արժէքով մը՝ Տիկին Զ. Արապեան, որ՝ Հայ Կարմիր-Խաչին ի նըպաստ՝ Օտեան-Կիւրճեանի «Յրանքօ-Թըրքական»-ին մէջ կատակերգու-հիի իրական տաղանդ մը ապացուցուց, իր կողքին սեննալով Տիկին Զ. Փափազեանը՝ միշտ շնորհալիօրէն առտակ իր ըստանձնած Լևի-ժեկիւի դերերուն: — Մեզի կը թուի թէ Տիկին Արապեան ոչ նուազ

Պ. Վահրամ Կիւրճեան

յաջողութեամբ պիտի տանէր առամաթիկ դերեր ալ, և առ այս հաճոյքով կը լսենք թէ յարգելի Տիկինը ստանձնած է կնոջ դերը Օգթալ՝ Միրզայի «Տարեց Ամուկներ» մէկ արարուած հուժիւռ տաւմին մէջ, որ մօտատենէն պիտի ներկայացուի Ազեքսանդրիայ Հայ Ակումբի բեմին վրայ, հետզհետէ արուելիք թատերական մեծարժէք կտորներու շարքին:

Եզիպտոսայ գեղարուեստական նոր արժէքներու այս տարեկան տեսութիւնը փակելով՝ մեզանչամ պիտի

ըլլայինք եթէ լուսթեամբ անցնէինք Հայ Ակումբի պի-
ժու թատերաբեմին առջեւէն . . . Արուեստի մէկէ աւելի
խնջոյքներ սարքուեցան հոն արդէն, դրական երեկոյթ-
ներ, ուր հայ բանաստեղծութեան ճաշակը տրուեցաւ,
նուագահանդէսներ, որոնցմէ վերջինին՝ հայ ու օտար
արուեստագէտներու հետ՝ մասնակցեցաւ Օր. Ն. Շա-
ղոյեան — առաջին
անգամ երգելով Ա-
դեքսանդրիոյ մէջ,
Սլիպիլ - Ալբիասլանի
«Մագնիսը», Ահա-
րոնեանի «Ուխտա-
ւորը», Անտրէ Ռի-
վուարի «Դոյզն Չո-
նը» — այս հատորին
մէջ ամփոփուած —
հմայեցին անկէ, իւ-
րաքանչիւր անգամ,
երկու-երեք հարիւր
հոգինոց ընտիր ուն-
կընդրութիւն մը . . .
Իսկ ինչ որ մեզի կը
խոստանայ այս սի-
րուն բեմը պարզա-
պէս վեր է ամէն
ակնկալութենէ . . .

Պ. Գրիգոր Բագրասունի

Գաղափար մը տալու համար անխորհրդապահութիւնը
ունենալու ենք ըսելու, թէ արուեստի այդ շարժական,
գրեթէ աներեւոյթ մատուռին տարօրինակ քուրմը,
Տիար Յակոբ Փափագեան, իր անպառ աւիւնն ու կու-
րովը դրած է ամբողջ ռեփերուառով մը զայն օժտե-
լու . . . Ի՛նք թարգմանիչ, ի՛նք ռեփիստ, ի՛նք յուշա-
րար՝ ի հարկին . . . Բիեսներու շարքը պիտի սկսի Հանրի
Պօրտօի «Փօբուած Պահպանակը» հրաշակերտով, ու պի-
տի շարունակուի Միքայօի «Տարեց Ամոլներ»ով, «Գե-
Հովիւներ»ով, Պուրժէի «Խղնխանի Պարագայ մը»ով,
Ռիվուարի «Հովուունի մը կար տեսնօք...»ով, եւ ըն. եւ ըն. :
Հայ Ակումբին ապիթիւեններուն համար ճշմարտ
թատերական սեփօն մը պիտի ըլլայ ասիկա :

ՎՐԵՐԱԿԻՆ ՄԵՋ . . .

Լուռ են դաւեսեր, լուռ ամայի
Մահը այնտեղ կը յածի,
Ասդերը հոն, լուռ կ'արսասուեն,
Գիւտերին մեջ դողալեն :

Կը ծփծփան խաւերն անհուն
Լոյծ երերին սարսրուն .
Սուգ մը կ'իջնէ երկինքէն զով
Մանաւրժիւն բեւերով :

Ձեն կարկաշէր 'աղբիւրներն հոն,
Սիրափրփուր, երազուն :
Ջեփիւռը հոն շիրմաց վրայ,
Իր հուսկ հեծփը կը հեւայ :

Հոն սել բուեր, ոնրահողով
Գիւտերին մեջ սահելով,
Իրենց բեւէն ու կսուցէն
Արիւն արցունք կը բարեն :

Աւերակ է, սել աւերակ
Անհո՛ւն, անծի՛ր աւերակ,
Ես, սսուե՛ր մը երկնամալած,
Անոր գրկին մեջ նետուած :

Հոն ուռիներ, մոայլ լալկան
Խորհուրդին մեջ գիւտերուան,
Կը սրլուրլան երգ մը սխուր,
Երգ մը ցաւոս, մանաբոյր :

Եւ նոնիներն սրգասերել
Գիւտերու հոն վերել,
Կարեկցօրէն ու վրժազին
Ու մայրօրէն կը հակին :

Շունչ չի կայ, հոն չի կայ ձայն,
Խոր լուռքին շիրմական,
Ուրուականներ լոկ թափառուն
Եւ հեւեսակներ կուլան հոն :

Ես ալ այնտեղ ուրուական մ'եմ,
Լ'ուա՛ծ, մօրա՛ր, դալկազէ՛մ,
Կուլամ, կ'երգեմ ու կ'սպասեմ,
Արշալոյսի մ'արփանեմ :

ՈՂԶՈՅՆ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ

«Եգիպտահայ Տարեցոյց»ին այս անգամուան էջերը դառնութեամբ լեցուցեր էին՝ ազգային գերագոյն նգնածամի ներկայ շրջանին ազգովին պարզուած ներքին պառակտումի ողբերգական ու յուսահատեցուցիչ տեսարանին համար :

Բայց այսօր ո՛րքան սփոփուած կը զգանք որ՝ այս հասորին վերջին պրակը մամուլին սակէն դուրս չի բերած՝ մեզի կը տուի գէթ անոր հուսկ էջէն խոնարհաբար ողջունել Եգիպտահայ ազգային-հաղափական խմբակցութեանց կայացուցած Սրբազան Միութիւնը :

Մենք անոնցմէ պիտի չուզէինք ըլլալ որոնք սկեսիկ ժպիտով մը կ'ընդունին օրուան մեծ ու աւետար լուրը, զայն սիրտ կ'ընեն նսեմացնելու յետադարձ աւելորդ արտասաններով կամ ապագայի կասկածամիտ ու չարագուշակ վարկաներով : Գիւրիկն — ու երբեմն անա՛րգ ալ — արհեստ է յռետեսութիւնը :

Մենք անվերապան հաւատով ու անխառն խանդադասումով կ'ողջունենք Եգիպտահայ Համերաւելութիւնը, եւ արագին կ'ակնկալենք որ անիկա, անտեղիսալի շնորհի մը, փրկարար օրհնութեան մը պէս, իջնէ, սփռուի արասամանեան բոլոր հայ զանգուածներուն վրայ, ու վճռականօրէն բեղմնաւորուի անոնց միահամուռ զոհողութիւններուն ու համադրեալ կորովներուն մէջ :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԿԱՊՐԻԷԼՍ

Շարե Քամել, Էզպեֆիլի պարեզին դիմաց - ԳԱՀԻՐԷ

Եւրոպական և արեւելեան խնամեալ խոհանոց որ կը գոհացնէ
ամենէն դժուարեամ ճաշակները:

Ոգելից և զովացուցիչ ըմպելիներու լաւագոյնները միայն կը մա-
տակարարուին:

Կտտարեալ մաքրութիւն և անթերի սպասարկութիւն:

Ճաշարանս քիչ ժամանակի մէջ ժամագրավայրը եղած է Գա-
հիրէի ընտրեալ գտտակարգին, ինչ որ լաւագոյն յանձնարարականն
է թէ այս առաջնակարգ հաստատութիւնը ամէն կերպով աւելի գո-
հացում կուտայ մեր հայրենակիցներուն քան օտար ճաշարանները:

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ-ԴԵՐՁԱԿ

17, Պուլլար Բամիէ, Աղեֆանդրիա

Անսգիւս նաշակ, ամենարնչիւր ապրա՛մներ եւ շափաւոր զիններ:
— Փորձ մը կը բաւէ մեզի ընդ միտ կապուելու համար:

ՍԱՐԳԻՍ ՄԱԶԼԸՄԵԱՆ

ՉՈՒԼՍՐԱՆ ՊՂԻՆՉԻ ԵՒ ԱՅԼ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՄԵՏԱՂՆԵՐՈՒ

Ամեն սեսակ ծորակներ եւ վերանորոգութիւն մեքենաներու

Փողոց Ապու Տարսար, Աղեֆանդրիա

CORDONNERIE AU LION D'OR

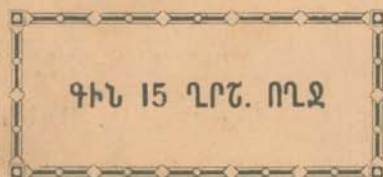
Ա. ԹԱՐԹՐՃԵԱՆ

26, Ղպսիներու եկեղեցիին փողոցը - Աղեֆանդրիա

Չափի վրայ կօշիկներ արանց եւ կանանց համար: Գիմացկու-
րիւնը երաւեսաւորուած է եւ զինները շափաւոր:

ՆՈՅՆ ՆԵՂԻՆԱԿԷՆ

1. — ՔԱՅՔԱՅՈՒՄ (Սպառամ)
2. — ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԱՐՀԱԽԻՐՔԸ. (Սպառամ)
3. — ՀԱՅՈՒՀԻՆ (Սպառամ)
4. — ԱՐԻՆՆԻՆ ՄԱՏԵԱՆԸ 10 է. Պ
5. — ՉԱՅՆԸ ՀՆՉԵՑ! (Սպառամ)
6. — ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ, Ա. ՀԱՏՈՐ (1914) 20 է. Պ
7. — » » Բ. » (1915) 15 է. Պ
8. — » » Գ. » (1916) 15 է. Պ
9. — «ՀՈՍԱՆՔՅԻ ՀԱԽԱՔԱՇՈՒՆ» 50 է. Պ

Գիմել Հեղենակին՝

Sourène Bartévian

Poste Restante

ALEXANDRIE

(Egypte)

«ԵԳԻՍՏԱՀԱՅ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ» փոստի միջոցով ստացն
մեծապարզ ազգայիններէն կը խնդրուի բարի ըլլա
փոխարձէն Ա.ՆՅԱ.ՊԱ.Ղ. դրկեղու Թ.Ղ.Թ.Ա.ԳԻՐՈՇՄՈՎ.

